

L 62-3

614

L 62-3
614

J. ŠĶERSTIŅŠ

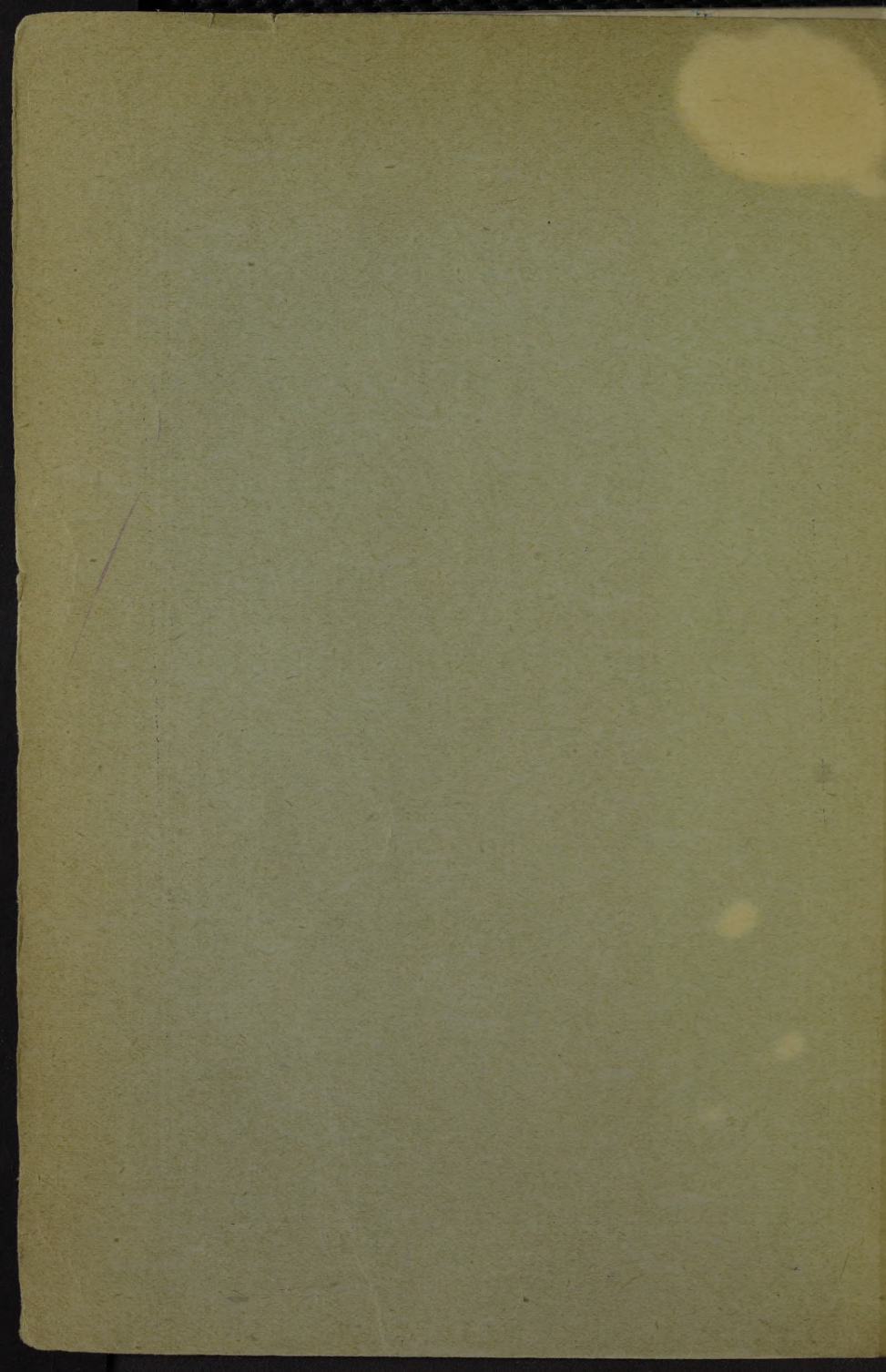
POLICIJAS SKOLAS LEKTORS

NOZIEDZĪGU
NODARĪJUMU
IZMEKLĒŠANA
UN
ATKLĀŠANA

1 9 2 8

A U T O R A A P G Ā D I B Ā

125

L
3

~~62-3~~
- 614
62-3
614

Neoficiāls izdevums

Noziedzīgu nodarījumu izmeklēšana un atklāšana

Sastādījis policijas skolas lektors
Jānis Šķērstiņš

Šo grāmatu,
kā noderīgu praktiskā darbā,
ieteicu policijas darbiniekiem.
H. APSĪTS,
Rīgas apgabaltiesas prokurors

RĪGĀ, 1928.

A U T O R A I Z D E V U M S

L. V. B.
In. 222915

0309065509

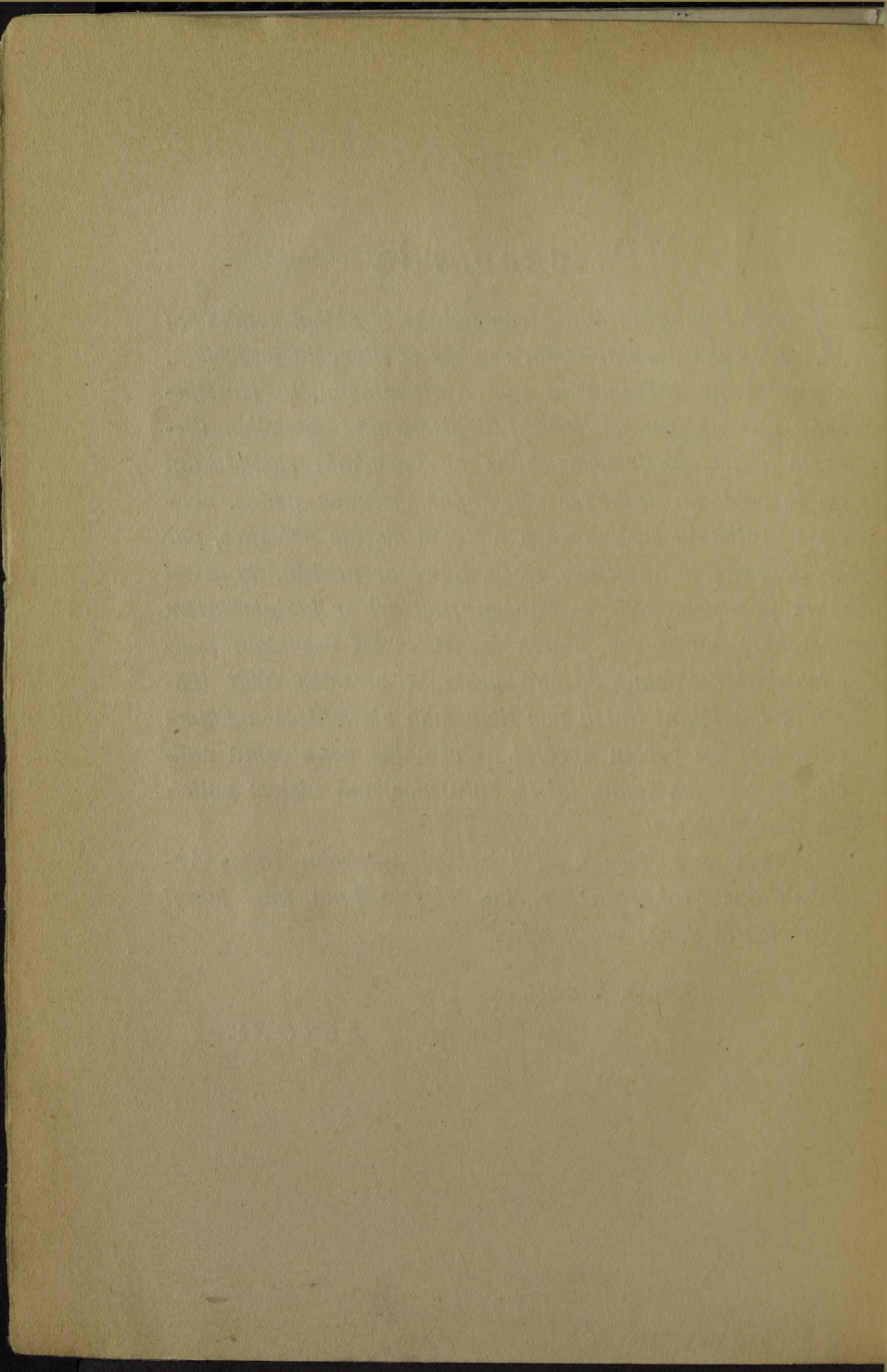
Priekšvārds.

Izdodot šo grāmatu, mans nolūks ir sniegt zemākiem policijas darbiniekiem, sevišķa šī dienesta iesācējiem, nepieciešamo informāciju par noziegumiem, to izmeklēšanu un atklāšanu. Sevišķi nepieciešama policijas dienesta iesācējiem ir iepazīšanās ar protokolu sastādīšanu un to veidiem. Latvijas valsts pastāvēšanas gados, policijas protokolu sastādīšanas zistēmā šis tas grozījies, par ko grāmatā ir attiecīgas ziņas, tāpēc ar nodaļu, kuļā iet runa par protokolu sastādīšanu, kā arī ar klātpieliktiem protokolu paraugiem, derēs iepazīties arī vecākiem policijas darbiniekiem. Ja šinī grāmatā atrastos kādi trūkumi, tad laipni lūdzu par tiem man aizrādīt, lai nākamā izdevumā tos varētu novērst. Grāmatas cenu esmu nolīcis pēc iespējas zemu, lai tā būtu pieejama visiem policijas darbiniekiem.

Līdz ar šo izsaku dziļi izjustu pateicību Rīgas Apgabaltiesas Prokurora biedrim Ripke kgm, kuļš laipni uzņēmās šī darba rediģēšanu.

Rīgā, 1928. g. janvarī.

AUTORS.

Ievads.

Noziegums ir tik vecs, cik veca ir cilvēce. Noziegums, šis tautu lāsts, ir neizbēgams. Noziegumi pastāvējuši visos laikos un visās zemēs. Visos laikos pret noziegumiem ir cīnījušies, kā atsevišķas personas, tā valdība. Valsts un sabiedrības interesēs stāv, lai noziedzība tiktu apkarota un vainīgie saņemtu sodu, kuŗu šinīs laikos uzliek ar nolūku labot vainīgo. Valdības pienākums ir, gādāt par mieru, kārtību un drošību valstī. Kur nav kārtības un drošības, tur nevar uzplaukt pilsoņu labklājība, tur nevar strādāt mierīgu un ražīgu darbu, jo neviens nav drošs, neviens nav garantēts, ka viņa pūliņu augļus nesagrābs savās rokās kādi citi, tas ir noziedznieki, kuŗiem uz tiem nav nekādas tiesības. Pilsoņu labklājības veicināšana ir svarīgs faktors valsts dzīvē un tas ir valdības uzdevums un pienākums. Pirmie un svarīgākie pienākumi noziegumu apkarošanā piekrīt policijas iestādēm. Viņām pienākas noziedzīgus nodarījumus izmeklēt, atklāt, ievākt vainas pierādījumus, sastādīt izziņas aktus un vainīgos nodot tiesu iestādēm. Šis darbs prasa no policijas daudz enerģijas, pašreizlīdzības, izturības, nenogurstošas darbības, izveicības, apķērbības un pieķeršanās savam amatam. Gadiem ritot mūsu ikdienišķās dzīves un darba lauka visās nozarēs pastāvīgi viss progresē, viss tuvinas arvienu lielākai un lielākai pilnībai. Šos vispārējos cilvēces darbības panākumus, par nožēlošanu, izlieto savā darbā arī mūsaiķu noziedznieki. Tā, naudas viltotāji izlieto savā labā ķimijā un litografijā sasniegtos panākumus, ar kuŗu palīdzību pagatavo papīra un metala naudas viltojumus, kuŗus grūti atšķirt no to oriģināliem. Kramplauži pielieto savā darbā arvienu jaunus rīkus, kuŗus sniedz mums tehnikas jaunākie sasniegumi. Nau-
das skapju uzlaušanai pielieto ķimijas jaunākos panākumus. Sevišķos mūsu dzīves gadījumos, kā izstādēs, da-

žādos izrikojumos, svinībās, no visām malām sarodas kabatu zagļi, kuŗi tur atrod plašu darba lauku. Daudz bīstamāki par gadījuma noziedzniekiem ir noziedznieki-
arodnieki, specialisti; tie ir slepkavas, laupītāji, zagļi, krāpnieki, naudas viltotāji u. t. t. Zagļi un krāpnieki, pēc savas darbības sadalās vēl dažādās apakškategoriās. Visiemīlotākās noziedznieku uzturas vietas ir lielas pilsētas. Te dzīves pulss rit straujāki, te vairāk bagātību, te ļaužu mudžekli ērtāki strādāt. Modernie satiksmes līdzekļi, kā dzelzsceļi, automobiļi, dod noziedzniekiem iespēju izbraukt no savas pastāvīgās dzīves vietas uz diezgan attālām vietām, pilsētām un uz laukiem; tur izdarīt noziegumus un uz ātru roku atgriezties atpakaļ savā dzīvoklī vai nozūst. Ari valstu robežas nav par šķērslī noziedznieku darbībai. Tā, mūslaiku internacionālie aferisti-krāpnieki parādas drīz Berlinē, drīz Parīzē, drīz Londonā, nereti ari Rīgā. Minētie apstākļi rada ne mazumu grūtību noziedznieku gūstīšanā. Noziedznieki nedarbojas vienīgi katrs uz savu roku, bet bieži vien savienojas bandās, kur lomas tiek sadalītas, ņemot vērā katra dalībnieka sevišķas spējas un īpatnības, pie kam tie bieži vien mēdz būt apbruņoti.

Cīņai ar noziedzniekiem mūsu policijas iestādes, salīdzinot ar tādām pašām iestādēm Vakar-Eiropas pilsētās, tehniskā ziņā ir neapgādātas; tā, mūsu galvas pilsētā nav pat ierīkoti telefonu aparāti uz kārtībnieku posteņiem, nerunājot nemaz par ātras satiksmes līdzekļiem un citu.

Lai noziedzīgus nodarījumus sekmīgi izmeklētu un atklātu, tad policijai jābūt nevien labi apgādātai tehniskā ziņā, bet tai jābūt pazīstamai ari ar Krim. proc likuma noteikumiem un visām tām izmeklēšanas metodēm, ko zinatne sniedz šinī darba laukā.

Šinī grāmatā neapskatīsim policijas pienākumus kārtības un drošības uzturēšanā visā plašumā, bet vienīgi to, kā policijai jāizdara izziņas un kā jārikojas noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā un atklāšanā.

I. daļa.

Izziņa.

1. Kas ir izziņa.

Policijas tiešs pienākums ir noziedzīgu nodarījumu izmeklēšana un atklāšana, kā arī dažādu notikumu izmeklēšana, lai pārliecinātos, vai viņos neslēpjas noziedzīga nodarījuma pazīmes. Kā valsts izpildu organam, policijai pienākas gādāt par sabiedrisko mieru, kārtību un drošību, novērst un pārtraukt to traucēšanu, kā arī novērst katras briesmas, kas apdraudētu sabiedrību vai atsevišķas personas.

Izejot no šī viedokļa, policija, saņemot ziņas par kādu noziedzīgu nodarījumu*), uzsāk darbību, lai noskaidrotu nodarījuma apstākļus, pazīmes, resp. īpašības un iemeslus, uzglabātu un apskatītu nozieguma pēdas, atrastu vainīgos un savāktu viņu noziedzīgās darbības pierādījumus. Tāda policijas darbība ir izziņa. Izdarot izziņu, policija spēš soļus, lai vainīgais neizbēgtu un lai nenozustu nozieguma pēdas. Saņemot ziņas par kādu notikumu, policija pārliecinās, vai tanī neslēpjas noziegums, un ja atrod pazīmes, kas norāda uz noziegumu, stājas pie lietas izmeklēšanas.

*) Noziedzīgi nodarījumi var būt: 1) smagi noziegumi (ja draud spaidu darbi), 2) noziegumi (pārmācības nams, cietoksnis un cietums) un 3) pārkāpumi (arests un naudas sods).

Noziegumus pa lielākai daļai nodara tīši, ļaunprātīgi, bet ne katru reizi noziedzīga nodarījuma pamatā ir ļauna griba. Ir vesela rinda noziedzīgu nodarījumu, kurus nodara bez kādas ļaunas gribas, piem., nogalināšana, miesas bojājumu nodarīšana, zagtu mantu pirkšana (ja nopircis tirgotājs) aiz neuzmanības u. t. t. Jāņem vērā, ka pārkāpumi vispār ir sodāmi neatkarīgi no tā, vai tie izdarīti tīši, aiz ļaunas gribas, vai aiz nolaidības vai neuzmanības.

Smagi noziegumi un noziegumi sodāmi tikai tad, ja tie izdarīti tīši, ļaunprātīgi, izņemot likumā speciāli norādītu gadījumu, kad tie sodāmi arī tad, ja izdarīti aiz neuzmanības; piem., likums draud ar sodu arī tiem, kas izdarījuši dedzināšanu, nogalināšanu aiz neuzmanības.

Par noziedzīgu atzīstams nodarījums, kuŗš tā izdarīšanas laikā noliegts likumā ar soda piedraudējumu.

Noziegumu atšķir no nenoziedzīgas darbības vai notikuma caur viņa pazīmēm, t. i. caur tām īpašībām, kas dara to par noziegumu; piem., kādas mantas zādzību varam atšķirt no nenoziedzīgas šīs mantas paņemšanas caur to, ka tiek paņemta manta: 1) sveša, 2) slepeni, vai atklāti un 3) ar nolūku to piesavināt; zibeņa spēriena ķertas mājas nodegšana ir notikums; mājas iznīcināšana, to ļaunprātīgi aizdedzinot, ir noziegums; nāve no slimības — notikums; nāve no vardarbības — slepkavība; zagtas mantas iegūšana uzskatāma par noziegumu, ja pierādās, ka pircējs zinājis, ka tā zagta.

Katram noziegumam piemīt savas īpatnējas pazīmes, kas to atšķir no citiem noziegumiem, piem., kādas mantas pretlikumīga paņemšana, slepeni vai atklāti, nelietojot varu, nedz sodāmus draudus vai viltu, ir zādzība; mantas paņemšana atklāti, t. i. īpašniekam klātesot ar varu vai sodāmiem draudiem, ir laupīšana; mantas piesavināšanās ar viltu, apmānīšanu — krāpšana.

Tā tad par nozieguma pazīmēm jāuzskata visas tās īpašības, caur kuŗām kāds nodarījums vai notikums top par noziegumu.

Par nozieguma pēdām uzskatāmi priekšmeti, vai ārējās zīmes uz kādiem priekšmetiem, kas norāda uz nodarīto noziegumu, tāpat rīks, ar kuŗu nodarīts noziegums, piem., aizdedzināšanas gadījumā — ar petroleju aplietas mantas; zādzības gadījumā — pie atvērta loga pieslietas trepes; miesas bojājumu gadījumos — ievainojumi, zilumi, skrāpējumi, kaulu lūzumi un citas redzamas varas darbu zīmes; salauzti aizslēdzamie, aizveramie, sienas, sētas, logi, durvis, parakumi zem sētas vai ēkas u. t. t. Nozieguma pēdas apskatot, izpētot, izmērijot, salīdzinot, virzienu novērojot, var noskaidrot, kas bijis nozieguma vietā un kādā virzienā tas nozudis.

Par pierādījumu vai apvainojošu materialu ir uzskatāms viss tas, kas norāda vai zīmējas uz vainīgo, piem. paša labprātīga atzīšanās (ja tādai nerunā pretīm kādi citi atrasti pierādījumi), to liecinieku iztei-

cieni, kuŗi noziedzīgo darbību redzējuŗi (savām acīm), aizdomās stāvoŗā aizturēŗana nozieguma vietā tūliņ pēc tā pastrādāŗanas, liecinieku izteicieni, ka aizdomās stāvoŗais tanī laikā redzēts nozieguma vietā vai viņas tuvumā, viņa kāju pēdas vai kāda braucamā līdzekļa pēdas, ziņas par viņa dzīves veidu (nodarbojies ar zādzībām, atrodas sakaros ar zagļiem u. t. l.), — ŗis pēdējais apstāklis vien gan neko nepierāda, — viņa izvairoŗās atbildes un pretrunīgi izteicieni, kuŗus apgāŗ ievāktie pierādījumi, viņa attiecības pret cietuŗo (naidis, ķilda, greizsirdība, nenovīdība, tiesāŗšanās), ziņas par to, ka vienīgi apvainotam varēja celties kādi labumi no noziedzīgās rīcības vai radās vajadzība pastrādāt noziegumu, ka viņŗ pēc nozieguma pastrādāŗanas nozudis, vai pierunājis lieciniekus liecināt viņa labā, vai mēģinājis novērst no sevis aizdomas u. t. l.

Par lietiskiem pierādījumiem uzskatāmi priekŗmeti, ar kuŗu palīdzību var atklāt noziegumu vai pierādīt aizdomās turētā vainu, piem. nozieguma vietā atrastās aizdomās turētā piederoŗās lietas, rīks, ar kuŗu pastrādāts noziegums (nāzis, mūķizers, lauŗamais u. t. l.), priekŗmeti, uz kuŗiem atrodas nozieguma pēdas (asinīm aptaŗķīts apģērbis, ŗalauŗta atslēga un citi), rakstiski dokumenti (vēstules, viltoti akti, vekŗeŗi), viltotas naudas zīmes u. t. l.

Lietiskus pierādījumus parasti atrod nozieguma vietā, vai pie kratiŗanām, vai pie aizdomās turamā; daŗreiz tos pienes cietuŗie vai liecinieki.

Pie noziedznieka atrastās piesavināŗtās mantas saucas par noziedzīgā nodarījuma priekŗmetiem.

Lietiskus pierādījumus policija nedrīkst nevienam izdot, bet tos rūpīgi uzglabājojot, nodod izmeklēŗanas tiesnesim; turpretīm noziedzīgā ceļā iegūtās mantas, ja tām nav seviŗķas nozīmes paŗā lietā, policija izsniedz pret parakstu īpaŗniekiem uzglabāŗšanai līdz lietas caurŗkatīŗšanai mirtiesā vai pie izmeklēŗanas tiesneŗa.

Visus lietiskus pierādījumus un dokumentus jāatzīmē protokolā, uzrādot viņu daudzumu un norādot uz viņu seviŗķām pazīmēm.

Lietiskus pierādījumus, kurus, atkarībā no viņu īpašībām nav iespējams nogādāt pie miertiesneša vai izmeklēšanas tiesneša, policija nodod uzglabāšanai uzticamām personām, vai apsargā viņu atrašanās vietā; ja tie ir ātri bojājošās vai ļoti bīstamas vielas (piem. spridzināmās, viegli aizdegošās vai indeves), — tad, ja nav iespēja tās uzglabāt līdz ierodas tiesas pārstāvis ar tādiem lietiskiem pierādījumiem, pēc tam, kad protokolā sīki aprakstītas viņu pazīmes, īpašības, veids, svars un iepakojums, — jārikojas sekoši: 1) ātri bojājošās vielas vai nu izdod cietušam vai pārdod atklātā solīšanā un ieņemto naudu iemaksā miertiesneša vai izmeklēšanas tiesneša depozītā, izsniegšanai pēc piederības; ja nav iespējams pārdot — tad tās iznīcina; 2) spridzināmās vielas nosūta uz tuvāko artilērijas noliktavu vai tuvāko artilērijas daļu, bet ja tas nav iespējams — iznīcināmas ar lietpratēja palīdzību; 3) viegli aizdegošās vielas izdod cietušam, bet ja nevar izdot pēdējam, tad, ja viņas nevar pārvest, nekaitējot sabiedrības drošībai — iznīcināmas — un 4) indeves un stipri iedarbojošās vielas nosūta uz tuvāko valdības vai pašvaldības slimnici vai kliniku.

Augšminētos gadījumos par lietisku pierādījumu iznīcināšanu jā sastāda lietpratēja un liecinieku klātbūtnē protokols, kuŗu pievieno pie izziņas.

Ar lietiskiem pierādījumiem, kas pieder pie lietām, nosūtāmām Kr. pr. lik. 288. p. kārtībā prokuratūrai, policija rīkojas saskaņā ar izziņas izbeidzēja prokurora biedra rezolūciju, bet ja tādas nav, griežas pie viņa dēļ norādījuma, kā rīkoties ar lietiskiem pierādījumiem.

Par publiskā kārtībā vajājamiem noziedzīgiem nodarījumiem policijai pienākas savākt un pieņemt ziņas no visiem iespējamiem avotiem, kuŗi parasti mēdz būt sekoši: 1) privatpersonu ziņojumi un sūdzības; 2) valsts vai pašvaldības iestāžu un amatpersonu paziņojumi par nodarīto noziegumu; 3) cirkulējošas ļaužu runas; 4) anonīmi zi-

ņojumi*); 5) paša vainīgā atzīšanās noziegumā; 6) paša policijas ierēdņa tieša pārliecināšanās par nodarītu noziegumu; 7) preses ziņojumi.

Policijai jāpieņem ziņojumi par noziedzīgiem nodarījumiem katrā laikā, kā dienā tā naktī.

Katrai policijas iestādei ienākušām sūdzībām vai ziņojumiem krimināllietās jādod likumā paredzēts virziens, t. i. jānodod tiesu iestādēm, miertiesnešiem vai izmeklēšanas tiesnešiem pēc piederības.

Kad vainīgais nodots tiesai, policijai pienākas atminēt līdz tiesas dienai visus uz noziegumu zīmējošos apstākļus, lai par tiem varētu nodot tiesai savu pareizu liecību.

Lietās, kas ierosināmas privatapsūdzības kārtībā, policijai, uz cietušo vai apvainoto lūgumu, pienākas izdot tiem pret likumā noteiktu maksu protokolu norakstus. Citās krimināllietās norakstu izdošana nav pielaižama.

Par policijas izmeklēšanā esošām lietām, kā arī par lietās iegūtiem materiāliem, aģentūras ziņām, priekšniecības rīkojumiem u. t. t., policijas ierēdņiem jāietur pilnīga slepenība un par tādām lietām nedrīkst informēt nevien savus tuviniekus, bet pat dienestbiedrus, kuŗi neņem dalību lietas izmeklēšanā.

2. Izziņas mērķis.

Izziņas mērķis ir pēc iespējas apgaismot notikumu vai noziedzīgo nodarījumu. Tanī nolūkā izziņā jānoskaidro sekošais:

1) Vai tiešām ir noticis notikums, par kuŗu ziņots vai par kuŗu saņemtas ziņas?

2) Vai ir nodarīts noziegums? — Tas ir, vai notikumā vai darbībā, kuŗa norisinājusēs, ir nozieguma pazīmes, vai šo pazīmju nav, piem., upē atrasts liķis; izmeklējot šo gadījumu, izrādās, ka cilvēks noslēcis aiz paša neuzmanības peldoties, tā tad nozieguma pazīmju nav.

*) Pret anonīmiem ziņojumiem jāizturas ar lielu uzmanību un apdomu, jo tādus bieži iesniedz aiz atriebības vai ar nolūku kaitēt kādai personai, tāpēc par tajos minētiem apstākļiem slepenībā jāpārliecinās. Nepareizi būtu, ja policijas ierēdnis, saņemot anonīmu ziņojumu, ka kāda sieviete nodarbojas ar prostitūciju, nepārbaudījis tā patiesīgumu, nosūtītu sievieti pie ārsta izmeklēšanai.

3) Kas? — Kas ir vainīgais? Uz ko krit aizdomas? Kas redzēts notikuma vietā, vai brīdī, vai īsi pirms tā? Kam bija kāda interese nodarīt noziegumu? Vai vainīgais ir persona, kas sevišķi labi zinājuse vietas apstākļus, vai cietušā parašas, vai dzīves veidu? Kādi ir vainas pierādījumi? u. t. t.

4) Ko? — Ko nodarījis vainīgais? Kādu īsti noziegumu nodarījis? Vai izdarījis slepkavību vai miesas bojājumus ar nāvīgām sekām? Vai izdarījis vienīgi aizdedzināšanu, vai pielicis uguni nolūkā slēpt kādu citu noziegumu? Vai nav notērējis naudu, par kuŗu ziņo, ka tā viņam nolaupīta? u. t. t.

5) Kad? — Kad vainīgais nodarījis noziegumu? Cik ilgs laiks pagājis no nodarījuma brīža līdz nozieguma atklāšanai? u. t. t.

6) Kur? — Kur nodarīts noziegums? Vai noziegums pastrādāts vietā, kur atrasts upuris, vai citur? u. t. t.

7) Ar ko? — Kādus ieročus, rīkus vai līdzekļus vainīgais izlietojis? Vai viņam bijuši palīgi, līdzdalībnieki? u. t. t.

8) Kāpēc? — Kādi motīvi pamudinājuši vainīgo stāties pie nodarītā? Mantkārība? Atriebība? Greizsirdība? u. t. t.

9) Kā? — Kādā ceļā, vai veidā nodarīts noziegums? Kādos apstākļos? Vai vainīgais iepriekš sagatavojies? Vai norisinājusēs cīņa starp vainīgo un viņa upuri? Vai iepriekš nozieguma nav bijuse iedzeršana, ķilda? u. t. t.

10) Kāda ir zaudējumu kopvērtība un vai ir civilprasības uzturētājs? Kāda vērtība nozagtām, nolaupītām, sabojātām mantām?

11) Kas un ar ko var būt derīgi kā liecinieki?

12) Kur dzīvo cietušie, apvainotie un liecinieki?

13) Kur atrodas noziedzīgā ceļā iegūtās mantas?

Ja policijai izdodas noskaidrot galvenos no šiem jautājumiem, tad var teikt, ka izziņa izdevusēs sekmīgi, Bet nereti gadas, ka nevar atrast atbildi uz pašu kardinālo jautājumu: „kas ir vainīgais?“ Ja vainīgais nav atrasts, vai viņš nezināms, policija izziņu nodod tiesai, bet pate turpina meklēšanu; to pašu dara arī tiesas ie-

stādes. Tāpat, gadījumā, ja neizdodas noskaidrot 8 p. minēto jautājumu: „kapēc nodarīts noziegums?“, policijai nav iemesla aizturēt pie sevis izziņu, jo šim jautājumam pašam par sevi nav sevišķas nozīmes. Ja vainīgais nav atrasts, tad par to jāatzīmē izziņas beigās, vai pavadrakstā, pie kuŗa izziņu nosūta tiesu iestādei.

3. Kam jāizdara izziņa.

Izziņu uzsāk tas policijas ierēdnis, kas pirmais saņem ziņas par nodarīto noziegumu. Ja pēc tam izrādītos, ka noziegums nav izdarīts viņa iecirknī, tad, izdarot savā iecirknī piekrītošo darbību, viņš nosūta izziņu tam policijas ierēdnim, kuŗa iecirknī tas nodarīts.

Kriminalnoziegumu izmeklēšana ir tieši kriminalpārvaldes ierēdņu uzdevums. Bet bieži gadās, ka nozieguma nodarījuma brīdī, vai kad cietušais ieradies ziņot par nodarīto noziegumu, kriminalierēdņa nav iecirknī, bet viņš, izpildot savus dienestā pienākumus, atrodas kur citur. Tādos gadījumos vispārējās policijas ierēdnim jāpieņem ziņojums un jāspēr lietā visi neatliekamie soļi, piem. jāaiztur vainīgais, jāapskata notikuma vieta u. t. t. Līdz ko notikuma vietā ierodas kriminalierēdnis, lieta jānodod viņam. Ari pēc tam vispārējas policijas ierēdņa pienākums ir, pabalstīt kriminalierēdni viņa darbībā.

Jaunāko kārtībnieku pienākumos neietilpst izziņu izdarīšana, bet tās izdara vecākie kārtībnieki, uzraugi un augstāki ierēdņi. Jaunākiem kārtībniekiem vienīgi jābūt piepalīdzīgiem izziņu izdarīšanā, tie piem. ziņo attiecīgam ierēdnim par nodarīto noziedzīgo nodarījumu, aiztur vainīgo u. t. t.

4. Kur izdarāma izziņa.

Pēc vispārējiem noteikumiem izziņa jāizdara tanī vietā, kur pastrādāts noziegums, tāpēc, ka bieži vien tur vai apkārtnē atrodas cietušais, liecinieki, nozieguma pēdas, lietiskie pierādījumi un vispāri viss, kas attiecas uz noziegumu. Ja nav zināms, kur īsti nodarīts noziegums, tad izziņu izdara tur, kur noziegums atklāts, piem., kur atrastas zagtās mantas, vai kur aizturēts noziedznieks; bet līdz ko noskaidrojas, kur noziegums nodarīts, izziņu tūlīn nosūta uz turieni attiecīgam policijas ierēdnim.

Ikviens policijas ierēdnis darbojas savā iecirknī, bet kad viņš meklē nozieguma pēdas, vai dzenas pakal noziedzniekam pa karstām pēdām, tad var pārnest savu darbību arī uz citu iecirkni, pat uz citu pagastu, aprīņķi. Ierodoties svešā iecirknī, vai aprīņķī, viņam jāgriežas dēļ palīdzības pie vietējās policijas. Vietējās policijas piedalīšanās noziedznieka gūstīšanā var būt vienīgi lietderīga, jo svešos apstākļos un ļaudīs bez tādas palīdzības nevar sekmīgi darboties.

5. Kā izdarāma izziņa.

Izziņa izdarāma enerģiski, ātri un bez pārtraukumiem, izlietojot noziegumu atklāšanai visus to pabalstošus atļautus līdzekļus. Jo ātrāki izziņa nokļūs izmeklēšanas tiesneša rokās, jo sekmīgāka būs pēdējā darbība.

Izziņu izdara personīgi pārliecinoties, slepeni novērojot, iztaujājot, nopratinot. Nav lietderīgi kādu liecinieku nopratināt otra, vienā un tanī pat lietā noklaušināmā, klātbūtnē. Policijai jāizvairas aicināt pie sevis lieciniekus nopratināšanai, atraujot viņus uz vairākām stundām no darba, tāpēc ir lietderīgi tos nopratināt viņu darba vietās.

Policijas ierēdnim, lai sekmīgi darbotos izmeklējamās lietās, savs iecirknis pamatīgi jāpazīst un jāizpēta, tāpēc viņam jāzin:

1) apvidus — mājas, saimniecības, rūpniecības iestādes, iebraucamās vietas, visas apdzīvotās vietas, attālums starp viņām, ceļi, kājceļiņi, meži, lauki, pļavas, upes, ezeri, dīķi, purvi, tilti u. t. t., un viņu nosaukumi;

2) iedzīvotāji, viņu savstarpējas attiecības (ienāids, draudzība, radniecība), tikumi, parašas, nodarbošanās, amati, aizdomīgas personas, zagtu mantu uzpircēji, slēpēji, zagļi, ubagi, policijas uzraudzībā sastāvoši un sodītas personas.

Katrā pilsētā vai miestā, pagastā, policijas ierēdnim jāiepazīstas ar veciem un uzlicamiem iedzīvotājiem un jāiegūst viņu uzticība. It sevišķi krīt svarā iepazīties ar ļaudīm, kuŗi izrāda tieksmi palīdzēt policijai cīņā ar noziedzību. Šie ļaudis var būt noderīgi noziegumu atklāšanā.

Policijai jāpazīst arī tādi ļaudis, kas var viņu traucēt viņas darbībā.

Izziņa un meklēšana jāved dažādos virzienos, pēc tam vēl vienu caur otru pārbaudot, un nekad nevajaga akli pieturēties pie kāda iepriekš iedomāta plāna.

Nevar akli noticēt kāda cietušā ziņojumam par kādu noziegumu. Nereti pašslepkavība, par kuŗu ziņots, izmeklēšanā izrādas par slepkavību; kas ziņojis, ka viņš aplaupīts — izrādas par svešas naudas izšķērdētāju. Ziņojumu pieņemot katreiz jāpārlicinas, vai ziņotā lietā neslēpjās kāds cits noziegums nekā tas, par kuŗu ziņots. Tā jāizturas gadījumos, kad ziņo par pašslepkavībām, noslikušiem, nositušiemies krītot no augstuma, nosmakušiem un nomirušiem ātrā nāvē.

Neder izdarīt vienpusīgu izziņu, t. i. savākt tikai tos materialus, kas pierāda aizdomās turamā vainu, vajaga griezt vērību arī uz tiem apstākļiem, kas pierāda viņa nevainību, pārbaudīt viņa attaisnošanās nolūkā sniegtās ziņas, citādi izziņa var nokļūt uz nepareiza ceļa, var ciest nevainīgs, bet vainīgais aizbēgt.

Par katru atsevišķi nodarītu vai patstāvīgu noziedzīgu nodarījumu vai notikumu, kuŗā varētu slēpties noziegums, jāizdara atsevišķa izziņa.

6. Kā izturēties pret nopratināmām personām.

Izdarot izziņu, policijai jāizturas pret aizdomās stāvošo, kā arī pret visām citām personām, pie kuŗām viņa griežas, pilnīgi korekti, mierīgi, pieklājīgi un pacietīgi, neatļaujoties sev kādas patvarības, vai pielietot draudus, lai izspiestu atzišanos, vai dabūtu vajadzīgās ziņas. Gadījumā, kad aizdomās stāvošais nevēlas atbildēt uz policijas jautājumiem, pēdējai nav tiesības izspiest no viņa atbildes vai paskaidrojumus, bet lai atklātu noziegumu un vainīgo, tai jāizlieto citi atļauti izziņas līdzekļi. Policijas ierēdņa sevišķa aizraušanās visādā ziņā panākt aizdomās stāvošā atzišanos un līdzdalībnieku izdošanu, var dot lietai kļūmīgas sekas. Ar kļiedzieniem, draudiem un sitieniem izspiesta aizdomās stāvošā atzišanās, ja turklāt nav citu viņa vainas pierādījumu, zaudēs nozīmi, ja viņš vēlāk atteiksies no saviem izteicieniem un paskaidros, ka

atzinies vienīgi būdams piespiests ar draudiem vai sitieniem. Ja tiesā pierādīsies, ka policijas ierēdnis izlietojis varas darbus pret apvainoto, vai liecinieku, tad viņa darbība un liecība var tiesā zaudēt uzticību un tiesa var attaisnot īsto vainīgo, bet pret policijas ierēdni ierosināt kriminalvajāšanu. Tamlīdzīga policijas rīcība atstāj sliktu iespaidu un tā kaitē viņas labai slavai.

7. Kā jārikojas ar aizturētām personām.

Ja vainīgais nav aizturēts un nevienam nav pazīstams bet cietušais vai liecinieki viņu gan redzējuši nozieguma pastrādāšanas brīdī, tad pēdējie visādā ziņā jānopratina un jāizzin vainīgā pazīmes (ārējais personas izskats, seja, balss, vecums, augums, apģērbs, fiziskie defekti ārējā izskatā, vai valodā, kādā valodā runājis, vai bijuši klāt kādi priekšmeti u. t. t.) un pareizi jāieraksta protokolā. Gadījumā, ja pēc uzdotām pazīmēm kādu aizturētu, tad viņš jāstāda priekšā cietušam, vai lieciniekiem, bet lai novērstu kļūdīšanos, ieteicams, ja vien iespējams, aizturēto nestādīt priekšā vienu, bet kopā ar kādu citu personu, kaut arī pie lietas nepiederīgu. Ja stāda priekšā vienīgi aizturēto, tad cietušais, vai liecinieks var maldīgi viņu atzīt par vainīgo tikai aiz tā iemesla, ka viņam ar vainīgo ir kāda līdzība.

Līdz aizturētā nosūtīšanai uz aresta telpām vai cietumu, vai turot viņu aresta telpās, policijai jā rūpējas un jāspēr soļi, lai viņš neiznīcinātu vainas pierādījumus, piem. nepierunātu lieciniekus liecināt viņa labā, iznīcināt vai noslēpt lietiskus pierādījumus u. t. t. Tāpēc nav jāatļauj aizturētiem redzēties vai sarakstīties ar kādu personu, vai kādā ceļā sarunāties ar kādu. Ja par vienu lietu aizturēti vairāki apvainotie, tad viņi jāievieto atsevišķās istabās vai kamerās, lai novērstu tiem iespēju iepriekš nopratināšanas apspriesties par to, kādas dot liecības.

Ja uz kādu personu krīt aizdomas, vai tādas cēlis cietušais, policijai ir tiesība tādu personu aizturēt ne ilgāk par 24 stundām. Šinīs 24 stundās jāatrod pierādījumi par aizturētās personas vainu; ja tādi nav atrasti, tad aizturētais jāatsvabina, bet viņu var no jauna apcietināt, ja izziņu turpinot atrod pierādījumus par viņa vainīgumu.

8. Kādos gadījumos policijai tiesība aizturēt aizdomās stāvošo.

Lietās, kurās draud naudas sods, arests vai cietums, policija var aizturēt tikai divos gadījumos:

1) kad aizdomās stāvošais policijai nav zināms un nevar uzrādīt personības dokumentus, vai viņam nav pastāvīgas dzīves vietas,

2) kad apsūdzētam draud cietuma sods un ir iemesls domāt, ka apsūdzētais aizbēgs vai iznīcinās noziedzīgā nodarījuma pēdas.

Lietās, kurās draud pārmācības nams vai spaidu darbi, policijai tiesība aizturēt aizdomās stāvošo, bez augšā minētā vēl sekošos gadījumos:

1) kad aizdomās stāvošais pieķerts pie paša noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas vai tūlī pēc tam;

2) kad cietušie vai acu liecinieki norāda tieši personu, uz kuru krit aizdomas;

3) kad pie aizdomās stāvošā atrastas skaidri redzamas noziedzīgā nodarījuma pēdas un

4) kad lietas, kuras noder par noziedzīgā nodarījuma pierādījumu, atrastas pie aizdomās stāvošā.

Tomēr, visos minētos gadījumos, lai gan policijai ir tiesības aizturēt aizdomās stāvošo, tas vēl nenozīmē, ka viņš katrā ziņā iz jāaiztur. Policijai, izvēloties drošības līdzekli pret aizdomās stāvošā izvairīšanos no tiesas, jāņem vērā pierādījumu neapšaubamība vai noteiktība, draudošā soda bārgums, iespēja slēpt noziedzīgā nodarījuma pēdas, veselības stāvoklis, dzimums, vecums un sabiedriskais stāvoklis. Mazāk svarīgos gadījumos var aprobežoties arī ar paraksta atņemšanu par dzīves vietas neatstāšanu.

Nepilngadīgos apvainotos, vecumā no 10—17 g., gadījumos, kad tie nodarījuši pārkāpumus vai mazsvarīgus noziegumus, policija, raugoties pēc apstākļiem, var nodot viņu vecākiem, vai personām, kuru gādībā viņi atrodas, vai citiem uzticamiem cilvēkiem, kas tos pieņem atbildīgai uzraudzībai ar saistību nogādāt viņus uz pieprasījumu pie izmeklēšanas tiesneša vai tiesā. Nepilngadīgos,

vecumā no 14—17 g., kad tie nodarījuši smagus noziegumus, vajadzības gadījumos var apcietināt un tad tos tur atsevišķās kamerās, šķirti no pārējiem apcietinātiem.

Apvainoto apcietinot, par to jā sastāda sevišķs lēmums, kuŗā, atsaucoties uz Kr. pr. lik. 292. un 461. p. p., jāatzīmē, aiz kāda iemesla apcietināšana izraudzīta kā drošības līdzeklis.

Lēmumā par apcietināšanu noteikti jāuzrāda:

- 1) kas īsti un kad taisījis lēmumu;
- 2) apcietinātās personas vārds, tēva vārds un uzvārds, vecums, pavalstniecība un nodarbošanās;
- 3) noziedzīgais nodarijums, par kuŗu apcietinātais apsūdzēts vai stāv aizdomās un
- 4) apcietināšanas pamati.

Lēmumu paraksta tā sastādītājs.

Lēmums par apcietināšanu jāuzrāda apsūdzētam, nosūtot viņu uz ieslodzījuma vietu, un katrā ziņā iekam pagājušas 24 stundas no viņa apcietināšanas. Šā lēmuma noraksts nosūtāms uz ieslodzījuma vietu kopā ar apvainoto. Otru lēmuma norakstu policija nosūta iecirkņa prokurora biedrim.

Uz visām sarakstēm apcietināto lietās, lapas augšējā labā stūrī jā raksta: „Arestētā lietā“ un šīs sarakstes jāizpilda neatliekami.

9. Kratišana.

Pie kratišanās policija pieaicina divus lieciniekus: telpu pārzini vai vecāko ģimenes locekli, cietušo, aizdomās stāvošo (liekas, nevajadzīgas personas nepieaicināt). Katrā atsevišķā gadījumā, policijai jau iepriekš vajag zināt un apsvērt, ar kādām personām viņai darīšana. Tā, ja izkratāmais ir zināma persona, kuŗa nepieder pie norūdītiem jau pazīstamiem noziedzniekiem, ja nav sagaidāma no viņa puses pretošanās vai uzbrukums, policijas darbinieki var uzsākt meklēšanu pēc vajadzīgām mantām, resp. priekšmetiem. Protams, dzīvoklī atrodošās personas pa kratišanas laiku jānovēro un pie tām jāpieliek sargs. Ja darīšana ar pilnīgi nepazīstamām personām, ar šaubīgām vai komunistiem, sevišķi vīriešu kārtas, tad policijai jā-

rikojas apdomīgi un uzmanīgi: šīs personas vispirms pašas jāizkrata, pie kam jāatņem ieroči vai rīki, ar kuriem viņas varētu uzbrukt policijas ierēdņiem un pēc tam tās jānovēro, jo ir bijuši gadījumi, ka kratišanu laikā, apvainotais paķēris ieroci, kurš bijis nolikts zināmā vietā, ar to uzbrucis ierēdņiem, kuri nododamies kratišanai, nebija piegriezuši viņam vajadzīgo vērību.

Stājoties pie meklēšanas, jādara zināms, kas meklējams un jāauzicina telpu īpašnieks vai viņa ģimenes loceklis, mantas labprātīgi izdot. Ja meklējamās mantas labprātīgi izdod, tad, ja nav aizdomas, ka pie apvainotā varētu atrasties kādas citas nelikumīgā ceļā iegūtas mantas, kratišanu neturpina. Pretējā gadījumā policijas ierēdnis izdara pamatīgu pārmeklēšanu visās aizdomās turētās personas rīcībā esošās telpās un lietās, lietisku pierādījumu un meklējamo priekšmetu atrašanai. Pie pārmeklēšanas policijai tiesība atvērt aizslēgtas durvis, skapjus un citas noliktavas, ja īpašnieks tās atsakās atvērt, bet katrā gadījumā jāsargas vērtīgi telpas un glabātuves bojāt. Atslēgu attaisīšanai pieaicināms specialists-atslēdznieks. Atrasto rakstu un vēstuļu saturī nav jāizpauž.

Pirms kratišanas jā sastāda plāns par to, kas jāmeklē un kur meklējama varētu būt. Kratišana vislabāk izdarāma vairākiem policistiem; ārpusē jānostāda sargi durvju un logu uzraudzīšanai. Kratišanas izdarīt dienas laikā. Kratiņai jābūt apdomīgiem un apķērīgiem, jo noziedznieki priekšmetus glabā visur, — kā: zem sliekšņiem, grīdām, trepju pakāpienos, sienās, krāsnīs, mēbeļu kājās, mīkstās mēbelēs, matračos, pulksteņos, muzikas kastēs, sērkociņu kastītēs, spieķos, lietu sargos, atvilktnēs, starp speciāli ietaisītām dubultām sienām un dibieniem, puķu podos, tepīķos, spoguļos, bildēs, dažādās masās (ziepēs, smērēs), starp salīmētām grāmatu lapām u. t. t.

Ja atrod nosūtīšanai sagatavotas pakas vai vēstules, tad jāpieprasa to uzplēšana un jāapraksta saturs.

Ir gadījumi, ka kratāmā persona simulē slimnieku, apsieņ kādu ķermeņa daļu un zem apsieņamā noslēpj meklējamo priekšmetu.

Dažos gadījumos pie kratīšanām var noderēt sekošie rīki: gaŗa spica adata, ar kuŗu var sataustīt mīkstās mēbelēs, matračos noslēptus priekšmetus, — un āmuriņš, ar kuŗu piedauzot pie sienām varēs nojaust, vai tur nav ierīkoti iedobumi.

Ja telpas, kuŗās atrod noslēptus priekšmetus, apdzīvo vairākas personas, tad par atrastiem priekšmetiem iztaujājamas visas personas, katra atsevišķi.

Sievieŗu personīgai kratīšanai jāpieaicina sieviete un sieviete-lieciniece.

Ar valsts pārstāvju diplomātiskā korpusa darbinieku (sūtņu, sūtniecību padomnieku, sekretāru un citu) dzīvokļus un mājas, viņu personas un diplomātisko bagaŗu nedrīkst izkratīt bez sevišķas atļaujas un rīkojuma no attiecīgās ministrijas puses, jo minētās personas bauda Latvijā eksteritoriālas tiesības. Tāpat policijai nav tiesības šīs personas aizturēt, izņemot vienīgi gadījumus, kad tās pienāktas nozieguma pastrādāšanas vietā. Minētās personas vajadzības gadījumos parasti lēģitimējas ar diplomātiskām kartiņām, kuŗas viņiem izsniegtas no mūsu Ārlietu ministrijas; citus kādus dokumentus no viņām nevar prasīt. Konzulātu darba telpām arī piemīt neaizskaramības tiesības, bet uz viņu dzīvokļiem tās neattiecas. Viņiem no mūsu Ārlietu ministrijas izsniegtas konzulārās kartiņas.

10. Apskatīšana.

Nozieguma izmeklēšanu parasti uzsāk ar notikuma vietas apskatīšanu.

Ir no svara, ka ierēdnis, kas izdara izziņu, notikuma vietu atrastu tādā stāvoklī, kādu to pametis noziedznieks pēc nozieguma pastrādāšanas. Kur sasniedzami kriminalierēdņi, kā piem. Rīgā un citās Latvijas lielākās pilsētās, tur, ierodoties notikuma vietā, vispārējās policijas uzdevums ir:

1) ierobeŗot notikuma vietu, ziņkārīgos nepielaist, pašiem pa notikuma vietu nestaigāt, nekādus priekšmetus neaizskart un palikt tur, līdz ierodas kriminalierēdņi;

2) ievākt ziņas par varbūtejo vainīgo un viņa dzīves vietu, uzzināt lieciniekus un viņu adreses;

3) spert pirmos soļus vainīgā aizturēšanai, gadījumā, ja viņa atrašanās vieta ir zināma.

Slepkavības gadījumā, kriminalierēdņiem, ierodoties notikuma vietā, vispirms jānofotografē*) liķa stāvoklis, uz viņa atrodošās brūces un pēdas, ja tādas redzamas, un tikai pēc tam stāties pie tālākiem izmeklēšanas darbiem. Tas pats, ja vien rodas vajadzība, jādara dažādu citu noziedzīgu nodarījumu gadījumos, kā piem. laupīšanu, lielāku zādzību un citos, kā arī pašnāvību gadījumos.

Pēc tam izdarāma vispusīga un pamatīga nozieguma vietas apskate un apraksts, pie kam jānoskaidro viss, kas attiecas uz pašu noziedzīgo nodarījumu, kā arī uz vainīgo personu. Aprakstam jānodod pēc iespējas noteikta un pilnīga bilde par notikumu, lai to ikviens varētu sev priekšā stādīt.

Apskatīšana jāizdara divu liecinieku klātbūtnē, pēc iespējas dienas laikā, bet neatliekamajos gadījumos arī naktī. Ja pie apskatīšanas vēlas būt klāt lietā ieinteresētās personas, cietušie vai apvainotie, tad to viņiem nevar liegt**). Pirms stājas pie apskatīšanas un protokola sastādīšanas, jāpārlicinās, vai priekšmeti, piem. liķis atrodas tādā pat stāvoklī, kādā viņu atraduši pirmie liecinieki. Kādas pēdas bija ievērotas pašā sākumā un kādas radušās vēlāk, piem. no ziņkārīgiem.

Protokols jāiesāk ar īsu notikuma vietas un apkārtnes aprakstu, pēc tam pamatīgi apraksta pašu nozieguma vietu, viņas attālumu no ceļa, upes, meža u. t. t. Ja noziegums pastrādāts kādā ēkā, tad aprakstīt, vai ēka apdzīvota vai ne, vai nav redzamas kādas varas darbu pazīmes, lauzumi, pirkstu vai rīku nospiedumi, asins traipi, vilktu priekšmetu pēdas, švītras, pamatīgāki aprakstīt

*) Nozieguma vietas apskatīšanu der papildināt ar fotografiskiem uzņēmumiem, kuŗus izdara vairākus (piem. uzņem liķi, notikuma vietu, priekšmetus, lauzumus, brūces), pie kam izdara vairākus kopuzņēmumus, kā arī vairākus atsevišķus no kāda priekšmeta (liķa) dažādos stāvokļos. Fotografijai ir liela nozīme, jo viņa nevien padara notikumu saprotamāku, bet palīdz pat atklāt apstākļus, kuŗi nav pamanīti apskati izdarot. Visas mūsu kriminalpārvaldes nodaļas ir apgādātas ar fotografiskiem aparātiem.

***) Noliegts pieļaut avīžu korespondentus vai privātus fotografus tādu vietu uzņemšanai, kur izdarīta slepkavība, laupīšana, pašslepkavība; tāpat uzņemt lietiskus pierādījumus, noslepkavoto personu vai fotografēt apvainoto. Skat. Iekšl. min. rīkojumu, publicētu 1927. g. „Vald. Vēstn.“ № 160.

istabu, kuŗā atrasts līķis, kur notikuse zādzība, vai kur sācies ugunsgrēks.

Aprakstot kādu istabu, vajaga pieturēties pie stingras kārtības, piem. iesākt ar istabas lieluma aprakstu, tad aprakstīt priekšmetus, kas atrodas pie sienām, sākot ar kreiso no ieejas un pēc tam aprakstīt priekšmetus, kas atrodami istabas vidū. Minēt, vai noziedznieks nav atstājis kādu priekšmetu. Jāapraksta visi sikumi, jo tiem var būt lietā svarīga nozīme.

Lai apskatīšanas protokolā ierakstītu visu skaidri un saprotami, tad sastādītājam iepriekš pašam jāpārdomā un jāatmin viss tas, kas protokolā aprakstāms. Minot viena priekšmeta atstatumu no otra, tas jāatzīmē metros vai soļos.

Aprakstot kādu priekšmetu, jāizvairas no vārdiem „liels“, „augsts“, „netālu“ un tamlīdzīgiem, bet jānorāda lielums, augstums u. t. t. metros vai centimetros (vai arī soļos jeb kādā citā noteiktā veidā, piem. „50 sant. gabala liels“ plankums u. t. l.).

Svarīgākos gadījumos var pievienot arī apskatāmās vietas šēmu (plānu).

Miesas bojājumi jāapskata policijas vai apriņķa ārstiem, kuŗiem pirms apskatīšanas jāuzstāda jautājumi, kuŗu noskaidrošanai apskatīšana tiek izdarīta. Jautājumu uzstādīšana sevišķi tad no svara, ja apskatīšanu izdara kāds priv. praktizējošs ārsts (ja policijas vai apriņķa ārstu nevar pieaicināt).

11. Nozieguma pēdas.

1. Norādījumu uz vainīgo var dot nozieguma vietā atstātās pēdas. Par nozieguma pēdām, kā jau augstāk aizrādīts, uzskatāmi: pēdas un priekšmeti, kas atrasti notikuma vietā. Pēdas jāpārbauda, vai tās cēlušās no noziedznieka, vai no viņa upura. Iemesli, kuŗu dēļ vainīgais atstāj notikuma vietā kādus priekšmetus, var būt dažādi. Protams, vainīgais ne labprāt atstāj kādus savus priekšmetus; tas var notikt vienīgi tādā gadījumā, ja neatliek laikotos savākt un paņemt līdzi, piem., kad viņu iztraucē, bet reti kad aiz pavisrības. Tādi, vainīgā pamesti priekšmeti, mēdz būt: ielaušanās, slepkavības rīki, drēbes, veļa u. t. t. Šīs lietas pamatīgi jāiz-

meklē. Nopietni apskatot nozieguma pastrādāšanai lietotos rīkus, bieži vien var nākt pie slēdziena, kas ir vainīgs; tā, slaktējamais nazis norāda uz miesnieku, kurpnieka nazis — uz kurpnieku. Uz drēbēm un veļas jāmeklē fabriku vai firmu atzīmējumi, ar ko var atrast attiecīgo firmu vai drēbnieku un tur uzzināt, kas uzvalku pasūtījis vai pircis. Raugoties uz drēbēm un veļu, var arī nākt pie slēdziena, pie kādas sabiedrības šķiras piederīgs vainīgs: vienkāršs darba kreklis norāda uz strādnieku, bet no smalka lina — uz personu, piederīgu pie labākām aprindām. Atstāto drēbju kabatās dažreiz atrod vēstules, kvītes, dokumentus, kas var sniegt aizrādījumu uz vainīgo; tāpēc kabatas jāpārmeklē. Jāsavāc notikuma vietā atrodošies mati, jo ar ķīmijas palīdzību var konstatēt, vai mati ir cilvēka, vai kustoņa matiņi; vai upura vai citas kādas personas. Matu garums un krāsa norāda uz personas kārtu un vecumu. Šautenes vai revolvera lode liecina par ieroci, no kuŗa tā izšauta. Uzskāšanas, nožņaugšanas un saistīšanas gadījumos saišķu mezgla veidam ir nozīme vainīgās personas uzzināšanai, jo amatnieki mezglus sien pēc sava amatā parastā paņēmiena, piem. zvejnieki, audēji. Šad un tad gadas, ka noziedznieks pēc pabeigta darba atviegļina savu ķermeni, t. i. atstāj izkārnījumus, kas pēc iesakņojušās mātīcības aizsargājot no iekrišanas. Ekskrementu izmeklēšana var atklāt tārpus un slimības, un tādā ceļā pierādīt aizdomās stāvošā vainu.

2. Ari traipi ir pēdas. Tie jāmeklē notikuma vietā uz priekšmetiem un upura. Ar ķīmijas palīdzību var noskaidrot, vai atrastie traipi cēlušies no asinīm, vai no kādām citām vielām. Tāpat iespējams noteikti atšķirt cilvēka asinis no kustoņa asinīm. Neapbruņotām acīm ir grūti asins traipus par tādiem pazīt, jo, raugoties uz to, uz kāda pamata tie atrodas un atkarībā no izcelšanās laika, tiem ir dažāds izskats. Svaigas asins pēdas ir gaiši-rozā krāsā, vecākas — brūnā; krāsa pakāpeniski mainās līdz pelēkai. Tāpēc aizdomīgi traipi jāuzglabā izmeklēšanai. Ari aizdomās stāvošais jāapskata, vai uz viņa nav atrodami asins traipi, jo tie var būt cēlušies

no viņa upuŗa. Aizdomās stāvoŗam zem pirkstu nagiem vai nagu malās var atrasties sarecējuŗas asinis. Asins traipi ir nodevuŗi ne vienu vien noziedznieku.

3. Tālāk krīt svarā cilvēka atstātās pēdas. Tās, atkarībā no vietas, mēdz būt divējāda veida: nospiedumi un iespaidumi. Pirmie rodas no kājām — sviedrainām vai nākuŗām sakarā ar ūdeni vai asinīm un atrodami uz gludiem, cietiem pamatiem (uz ceļa vai parketa grīdas, linoleuma, flīzēm). Otrie rodas kājas ieminot mīkstā pamatā, resp. virsmā (zemē, zālē, sniegā, dubļos, putekļos). Bieŗi vien ir grūti izšķirt, kādas pēdas cēluŗas no vainīgā un kādas no citām personām, seviŗķi, ja notikuma vietā bijuŗas vairākas personas. Pēdas var būt kailu kāju, kā arī apautu zeķēs, zābakos. No kailu kāju pēdām redzams, vai persona stāvējuse, vai gājuse. Pirmā gadījumā viņas ir īsākas, otrā garākas, jo kāju liekot nospieŗas ārējās papēŗa un pirkstu galu malas, kuŗas, cilvēkam stāvot, zemi neskar. Kailu kāju pēdas var norādīt uz daŗādām kāju savādībām, piem. klumpācu (kāju apakŗas taisnas bez izolējuma), ar lielu izolējumu, uzkrītoŗām tulznām kāju apakŗā, kārpām, sakropļojumiem u. t. t. Zeķēs vai vīzēs autu kāju pēdas ļauj spriest par materiālu, pinumu, audumu, adījumu, piestiprināŗanas veidu, apavu stāvokli, piem. apkalti papēŗi, purngali, ŗķībi papēŗi, lāpītas zoles u. t. t. No pēdu lieluma var spriest, vai tās ir vīrieŗa, sievietes vai bērna.

4. Vēl citas pēdas ir nagu un zobu nospiedumi. Nagu un zobu nospiedumi jāmeklē uz upuŗa un vainīgā. Pie upuŗa atrastie parasti cēluŗies no vainīgā, bet pie pēdējā atrastie — no upuŗa. No kodienu rētām daŗreiz var redzēt, vai nospiesti visi zobi, vai zobos iztrūkumi (vai iztrūkst kāds vai vairāki zobi). Ari ŗis pēdas var sekmēt vainīgā atraŗanu.

5. Bet nevien redzamas, arī neredzamas pēdas var atstāt vainīgais. Tādas neredzamas pēdas ir roku un pirkstu nospiedumi. Roku un pirkstu nospiedumus var atrast uz upuŗa, uz durvīm, logiem, stikla, vēstulēm, ar vārdu sakot, uz daŗādiem priekŗmetiem, kuŗus vainīgam ir bijuse vajadzība aizskart, vai kuŗus aizskāris netīŗi. Cilvēka dabīgie sviedri atstāj pēdas uz aizskartiem priekŗ-

metiem. Šīs pēdas nav acīm redzamas, bet pielietojot attiecīgus līdzekļus, tās var attīstīt un padarīt redzamas.

12. Pēdu apskatīšana.

Policijai jāprot atrastās nozieguma pēdas uzglabāt līdz ierodas izmeklēšanas tiesnesis un attiecīgos gadījumos apskatīt, izmērīt un aprakstīt. Pēdas, resp. priekšmeti, kurus iespējams paņemt līdzī, kā slepkavības un zādzības rīkus, drēbes, matus, mazus priekšmetus ar asins traipiem un nospiedumiem, jāņem līdz, bet pārējie jāapskata uz vietas un jāapraksta protokolā viņu pazīmes, īpašības, veids, mērs u. t. t. Šim nolūkam noder fotografiskais aparāts, vairojamais stikls, metra mērs, dažas vielas iespiedumu veidu (formātu) iegūšanai, nospiedumu attīstīšanai u. t. t. Uz grīdas vai ceļa atrodošās asins pēdas jāapsedz ar kastēm vai dēļiem, kurus uzliek uz ķieģeļiem vai akmeņiem, lai staigājot tās neiznīcinātu, vai lai lietus vai sniegs tām nekaitētu. Asins pēdu kontūras vispirms jāuzzīmē ar caurspīdīga pauzēšanas papīra palīdzību un pēc tam jānofotografē. Kāju nospiedumi jānofotografē, jāuzzīmē vai ar cirkuļa un metra mēru jāizmērī un mērs jāatzīmē protokolā vai uz kopējuma. Kāju iespiedumi jāizmērī un tad jāizdara ģipsa nolējumi. Ja iespiedumi atrodas putekļos vai smiltīs, tad nolējuma (modeļa) pagatavošanai var izlietot stearīnu, jo ģipsis daudz par masīvu un var pēdas izspiest platākas. Sniegā iemītās pēdas, pirms nolējuma pagatavošanas, mazliet jāapkaisa ar sausu ģipsi un tiklīdz tas kļuvis mitrs un nocietējis, pieliet ar ģipsi. Kāju iespiedumi smiltīs arī pieejami ģipsa nolējumu iegūšanai, bet tad ar pulverizatora palīdzību tos iepriekš jāspricē ar alkoholisku šellaka šķīdinājumu, lai nocietinātu iespieduma malas. Pirkstu nospiedumi jānofotografē; neredzami vai vāji redzami nospiedumi pirms fotografēšanas jāpadara redzami. Vienkāršs līdzeklis neredzamus nospiedumus padarīt redzamus pastāv iekš tā, ka zināmu vietu apkaisa ar kādu smalku pulveri, piem. grafitputekļiem (melni), cinoberi (dzīvsudraba savienojums, sarkanā krāsā), raugoties uz to, kur pēdas atrodas — uz gaiša vai tumša pamata (virsmas).

Viņas var arī apsmērēt ar desmit- vai divdesmitprocentīgu elles akmeņa (sudraba nitrata) šķīdinājumu, pie kam apsmērētās vietas nostāda pret sauli vai dienas gaismu, līdz kamēr nospiedumi pieņem brūnu nokrāsu. Baltu papīru var apsmērēt ar dzelzsgallus tinti un pēdējo ar ūdens strāvu noskalot; uz papīra vai stikla priekšmetiem atrodošos nospiedumus var attīstīt ar joda garaiņu palīdzību. Arī fotografēšanu var pielietot neredzamu pēdu atrašanai. Ja nospiedums manāms uz loga stikla, tad paliek stikla otrā pusē melnu papīru, stipri apgaismo ar loka lampu un fotografē. Uz dažādiem priekšmetiem atrodošos pirkstu nospiedumu kopiju iegūšanai, kad tie jau padarīti redzami uzkaisot attiecīgu pulveri, ar labām sekēm var pielietot novilkšanas metodi un to izdara sekoši: ar želantīna vai līmes kārtu pārklātu novelkamo papīru, tā saukto foliju, uzsedz uz nospieduma un tad foliju novelk, pie kam nospiedums tiek pārņests uz foliju. Dokumentu viltojumus, piem. izdzēsumus, vai iepriekšējā teksta satura pārgrozījumus ar vēlāk pierakstītiem papildinājumiem u. t. t. ar fotografijas palīdzību ir viegli atklāt.

13. Ekspertīzei nolemto lietisko pierādījumu iesaiņošana.

Ir no svara prast nozieguma pēdas un lietiskos pierādījumus nevien atrast, apskatīt, bet arī iesaiņot nosūtīšanai pēc piekritības. Šos priekšmetus policija parasti pievieno pie izziņas un līdz ar to nosūta izmeklēšanas tiesnesim vai mirtiesai. Vajadzības gadījumā tiesu iestādes augšminētos priekšmetus nodod pie Tiesu Palatas prokurora pastāvošam Tiesu zinātniskās ekspertīzes kabinetam — ekspertīzei, lai noskaidrotu lietā no svara esošos apstākļus, resp. jautājumus.

Nepareizi vai nemākulīgi rīkojoties ar ekspertīzei nolemtiem lietiskiem pierādījumiem, viņus uzglabājot un nosūtot, var tos tiktāl sabojāt, ka tie zaudē savu nozīmi un nav vairs noderīgi ekspertīzei. Tāpēc policijas dienestpersonām, kurām darīšana ar lietiskiem pierādījumiem, jāgriež vērība uz to, lai tie tiktu iesaiņoti un nosūtīti tā, ka viņi nezaudētu savu pirmatnējo izskatu un būtību.

Tas sakāms pirmā kārtā par dažādiem rakstiem un dokumentiem, kuŗi pievienojami lietai kā rakstiski pierādījumi. Jāizsargas šos rakstus un dokumentus vairākkārtīgi salocīt, pastrīpot viņos tekstu ar zīmuli vai tinti, vai taisīt uz tiem kādas atzīmes. Rakstus un dokumentus der uzglabāt atsevišķās aploksnēs, starp divām dzēšampapīra lapām, vai dokumentam piemērota apmēra aploksnēs no bieza papīra, vai ievietot tos starp divām stikla plāksnēm, salipinot to malas ar papīra strēmelēm.

Priekšmeti, uz kuŗiem atrodas asins traipi un nospiedumi, jāiepako ar sevišķu rūpību un uzmanību, lai priekšmetus pārvedot tie nerīvētos un tādā ceļā neietu zudumā traipi vai nospiedumi. Uz drēbēm vai veļas atrodošies asins traipi jāapsedz ar kārtu vates, kokvilnas vai zīda papīri un tad cieši jāsasien, lai izsargātu no rīvēšanās. Ar asins traipiem aplāti cirvji, āmuri cieši jāuzsien uz kāda dēļa. Ar asinīm sajauktais sniegs jāieliek 10—12 kārtīgi saliektā filtrpapīrī un tādā veidā jānosūta. Ja asins traipi atrasti uz grīdas, tad, vajadzības gadījumā, no tās attiecīgie gabali izzāģējami, bet ja šādi traipi atrasti uz kaļķotām sienām, tad viņi aplipināmi ar ciešiem papīra gabaliem; kad lipināmā viela būs izžuvusi, šos papīra gabalus var uzmanīgi atplēst no sienas un tad pie tiem paliks ar asinīm piesūkušies kaļķi. Zeme, uz kuŗas atrodas asins traipi, jāapklāj ar gumilaku. Priekšmetus ar pirkstu nospiedumiem nedrīkst ietīt papīrī vai drēbē, bet tie jāiepako koka kastēs, kuŗu iekšpusē ierīkoti attiecīgi sadalījumi. Jāizsargas tādus priekšmetus aizskart ar pirkstiem, bet tie jāņem ar cimdā ģērbtu roku vai stangām.

Nosūtāmie priekšmeti iepakojami kastēs tā, lai tie nerīvētos pie kastes sienām, nedz ari viens pie otra.

Matus var ielikt atsevišķās aploksnēs. Zīmogi jāuzliek uzmanīgi, lai tie nebojātu aploksnes, vai tanīs atrodošos priekšmetus.

Visāda veida šķidrumus ieteicams pārsūtīt biezos stikla traukos, ar piemērotiem prapjiem, kuŗus aizlej ar vasku vai parafinu. Dažas ķīmiskās vielas pieder pie eksplodējošām un ātri aizdegošām; šo vielu iesaiņošanai

pieaicināt lietpratēju un tās nevar nodot nosūtīšanai pa pastu, bet tikai pa dzelzsceļu, vai caur transportkantoriem.

14. Vainīgā pazīmes un aizturēšana.

I. Līdz ko caur ievākiem pierādījumiem vainīgā persona ir izdibināta vai rodas nopietnas aizdomas uz kādu noteiktu personu, tad tālākais policijas uzdevums ir, to personu aizturēt. Bieži vien vainīgais jau aizbēdzis vai nav zināms, kur noslēpies, vai mainījis savu uzvārdu, vai pārgrozījis savu ārējo izskatu. Tāpēc jāizdibina viņa atrašanās vieta un jānoskaidro viņa identitāte (vienlīdzība, vai labāk saskaņa). Pēdējo var panākt, dodot vainīgā, visiem redzamo ārējo pazīmju pēc iespējas pareizu aprakstu. Šinī personas aprakstā ierakstāms sekošais:

- 1) Augums (ļoti mazs, mazs, vidējs, liels, ļoti liels).
- 2) Miesas būve (vājš, slaiks, drukns, veselīgs, spēcīgs).
- 3) Mati (krāsa, biezi vai reti).
- 4) Bārda (krāsa, veids, bieza vai reta).
- 5) Seja (krāsa, veids, pilnīgums).
- 6) Piere (augsta, ieliekta, zema).
- 7) Acis (zilas, pelēkas, dzeltēnas, dzeltēni sarkanas, gaiši brūnas, tumši brūnas, melnas).
- 8) Uzacis (krāsa, veids: leņķveidīgas vai kopā saaugušas).
- 9) Deguns (mazs, vidējs, liels, biezs, plāns, plats, ieliekts, taisns, ar izliekumu, strups, ērgļa deguns).
- 10) Ausis (mazas, vidējas, lielas, atkārušās, piekļaujošās, caurdurtas).
- 11) Mute (maza, vidēja, liela, plānas lūpas, tuklas).
- 12) Zobi (pilnā komplektā, trūcīgi, t. i. vietām izbiruši, uzkrītoši lieli vai mazi, šķībi uz iekšu vai ārū, mākslīgi zobi augšējā vai apakšējā žoklī).
- 13) Smakrs (smails, plats, dubults, t. i. ar pakakli, ar bedrīti).
- 14) Rokas un kājas (ja sevišķi lielas vai mazas).
- 15) Gājiens un iznešanās (ja sevišķi uzkrītoši).
- 16) Valoda (dialekts, t. i. izruna, sveša valoda, raustoša, šņakstoša, uzkrītoši zema vai skaļa balss).
- 17) Tetovējumi.

18) Sevišķas pazīmes (kārpas, rētas, saules iedegumi, dzimumzīmes, sakropļojumi, brilles, X- vai O-kājas, t. i. ceļgalos ieliekas vai izliektas uz āru, un citas uzkrītošas īpašības).

19) Apģērbs.

Kādas personas identitātes noteikšanai var pakalpot arī dažas amatdarbības pazīmes. Dažādu amatu izpildīšana parasti atstāj uz cilvēka ķermeni redzamas pazīmes, piem. tulznas un čulgas uz rokām, nagu nokrāsojumus, ķermeņa sakumpšanu vai saliekšanu u. t. t., no kurām var taisīt slēdzienu par zināmas personas nodarbošanos.

Ja cietušais pats nevar sniegt vainīgās personas aprakstu, tad jāņem vērā trešās personas sniegtais apraksts. Bet ja arī rīcībā ir diezgan pilnīgs personas apraksts, tomēr reti gadas ar to vien pierādīt meklējamās personas identitāti, ja turklāt vēl trūkst sevišķu pazīšanas zīmju, jo vispārējs apraksts var zīmēties uz veselu rindu līdzīgu personu.

Piedzīvojis noziedznieks pēc nodarījuma var pārgrozīt nevien savu uzvārdu, amatu, apģērpu, bet arī ārējo izskatu, tā ka viņa personas apraksts uz viņu vairs nezīmēsies. Viņš var grozīt savu sejas krāsu ar smiņķa vai kalijpermanganata palīdzību, pārveidot savus matus un bārdu, piedot tiem citādu krāsu un veidu, izpušķot savu seju ar mākslīgām kārpām, dzimumzīmēm, izlikties par kropli u. t. t. Personas apraksta papildināšanai noder vainīgā fotogrāfija. Tomēr tā kādas personas identificēšanai ir nepietiekoša.

II. Tagad piegriezīsimies jautājumam, kā aizturēt vainīgo vai aizdomās stāvošo. Ja vainīgais ir zināms, bet viņa apcietināšanai trūkst pietiekoša pamata, tas jāatstāj brīvībā, bet viņš jānovēro, t. i. jāseko viņa ikdienišķai dzīvei un viņa darīšanām, meklējot pie tam viņa vainas pierādījumus. Tādos gadījumos vainīgais, ja vien nemana, ka viņu novēro un ka uz viņu krīt aizdomas, rīkojas svabadi un var izdarīt kautko tādu, kas pierāda viņa vainīgumu un tādā ceļā iekrīt. Sekojot tādām personām, ieteicams iet dažus soļus iepakaļ, vai pa ielas otru pusi, pie kam jāsaģargas griezt uz sevi novērojamā vērību. Sekmes atkarājas no novērotāja izveicības

un apķērības; dot šinī lietā kādus noteiktus norādījumus nav iespējams.

Ja pret vainīgo ir savākti pietiekoši pierādījumi un mēs viņu meklējam, tad vispirms jāuzmana meklējamās personas tuvinieki, piem. ja tāda persona neprecējusies, — tad viņa mīļākā (šmare) vai līgava, tālāk — vecāki, radnieki; turpretim, ja tāda persona ir precējusies un tai ir bērni, tad vispirms — sieva. Vainīgais var apmeklēt minētās personas viņu dzīvokļos, bet var ar tām satikties arī pie paziņām.

Pilsētās un uz laukiem, vainīgos meklējot, piegriežama uzmanība visādām izpriecu vietām, restorāniem, ēdienu veikaliem, dejas grīdām, stacijām, prostitueto dzīvokļiem un t. t.

Aizturēšanu ieteicams izdarīt pēkšņi, vainīgam negaidot, caur to var izbēgt uzbrukumam no vainīgā puses. Jāaizrāda, ka tuvošanās bīstamam norūditam noziedzniekam vai arī kādai aizdomīgai personai, ja tā ierēdni jau pamanījuse un nojauž, ka viņu aizturēs, jāizdara uzmanīgi, pie kam policistam jātur rokā ierocis, sagatavots šaušanai; jāpavēl pacelt rokas augšā, pie tam jānovēro aizturamā katra kustība; līdz ko aizturamā persona velk ārā no kabatas vai piedurknes revolveru, tad, ja citas izejas nav, policistam nekavējoši jāraida uz viņu šāvieni, jo citādi viņš pats var kļūt par vainīgā upuri, kas, par nožēlošanu, aiz ierēdņu neuzmanības vai neapdomīgas rīcības arī bieži noticis. Aizturamais tūlīt jāizkrata un viņam jāatņem ierocis vai priekšmeti, ar kuņiem viņš varētu uzbrukt policistam. Izkratišanu iesākt ar roku piedurkņu aplūkošanu. Vedot uz iecirkni, likt aizturētam iet soļus divus pa priekšu, pie kam neatļaut bāzt rokas kabatās. Diviem vai vairākiem aizturētiem neatļaut sarunāties savā starpā. Apcietināšanas pēc iespējas izdarīt vairākiem ierēdņiem kopīgi.

Ja aizturamā persona atrodas savā vai cita dzīvoklī, tad, pēc piekļauvēšanas, uz jautājumu no iekšienes, jāatbild pieaicinātam mājas namiņim, saimniekam vai blakus iedzīvotājam, bet neteikt, ka aiz durvīm ir policija, jo tādā gadījumā var sagaidīt bruņotu pretošanos. Labāk aizturēšanu izdarīt agrī no rīta, tā starp plkst. 3—5, jo tanī laikā vis-

drošāki vajadzīgo personu var sastapt mājā. Teatrī vai izrīkojumā atrodošās apcietināmās personas visizdevīgāki aizturēt pie izejas, viņām ārā nākot. Ja meklējamo personu dzīvoklī neatrod, tad jāpārmeklē mājas koridori, bēniņi, pat jāraugas vai viņa nav uzkāpuse uz jumta, jāapskata arī kaimiņu dzīvokļi, bet vainīgā neatrašanas gadījumā, viņa dzīvoklī ierīko slazdus, tas ir, tur paliek kādi ierēdņi un gaida, līdz kamēr ierodas vainīgais. Šinī gadījumā neviena no dzīvoklī atrodošām personām nedrīkst to atstāt, jo citādi tās var brīdināt meklējamo. Ja pie durvīm kāds piekļauvē vai zvana, tad kādam policijas ierēdnim jābūt klāt pie nācēja ielaišanas.

Iecirknī atvestās aizturētās personas tūlī pamatīgi jāizkrata, pie kam neatļaut tām pašām bāzt rokas kabatās un izņemt savu kabatu saturu, jo pie tādiem apstākļiem aizturētais var izvilkt ieroci, kuŗu ierēdnis pie iepriekšējās viņa izmeklēšanas nebija atradis un ar to uzbrukt. Aizturētam, sevišķi ja viņš apcietināms, jāatņem visi tādi priekšmeti, kas viņam nav nepieciešami, kā dokumenti, nauda, pulkstens, nazis, vīle, bikšu saites, kakla saites, tabaka, sērkociņi, pulveri un citi, lai viņam nerastos izdevība ne sev ne citam kādam ko nodarīt, tāpēc apģērbs un apavi uzmanīgi jāizmeklē un jāapskata. Iecirknī un aresttelpu koridoros nevajaga pamest malkas pagales vai citus kādus priekšmetus, kuŗus pie izdevības apcietinātais var izlietot uzbrukumam.

15. Daktiloskopija.

Kā pilnīgi drošs identifikācijas līdzeklis ir izrādijies pirkstu nospiedumu papēmiens, tā sauktā daktiloskopija. Viņa pamatojas uz to dabas parādību, ka uz pirkstu galiem atrodošās tā saucamās papildārās līnijas ikvienam cilvēkam un katram viņa pirkstam ir dažādas, tā ka nav cilvēku, kuŗiem būtu vienādi pirkstu nospiedumi. Papilārlīnijām piemīt tā sevišķā īpašība, ka viņas nekad nepārgrozas; viņas paliek vienādas no cilvēka dzimšanas līdz viņa miršanai. Bērna gados uz pirkstu galiņiem viņas smalkākas, vairāk kopā saspīestas, nekā vīra gados, bet viņu veids (formats) negrozas un paliek vienmēr viens un tas pats. Šī pirkstu papilārlīniju īpat-

nība bij pazīstama jau senos laikos. Divdesmitā gadu-
simteņa sākumā, Londonas drošības policijas šefs Henrijs,
pirkstu nospiedumu paņēmieni pielietoja noziedznieku
identificēšanai, blakus Bertiljona antropomētriskai izmēri-
šanas zīstēmai. Tagad šis paņēmiens pieņemts jau visās
kultūras valstīs.

Pirksta nospieduma metode pakalpo nevien kādas
personas vainas pierādīšanai, bet arī, kā identificēšanas
līdzeklis. Ja nozieguma vietā atrod pirksta nospiedumus,
tad tos salīdzina ar aizdomās stāvošā pirkstu nospiedu-
miem. Ja nospiedumi sakrīt, tad attiecīgās personas vai-
nīgums pierādīts.

Ja aizturēta kāda persona, kas pieņēmusē svešu uz-
vārdu, vai atsakās sniegt ziņas par sevi, tad ņem no tās
pirkstu nospiedumus. Šos salīdzina ar jau esošiem pirkstu
nospiedumiem. Ja nospiedumu sakrišana ir konstatēta,
tad aizturētais un tā persona, no kuŗas ņemti agrākie
nospiedumi, ir viena un tā pate.

Latvijas Kriminālprāvvaldes nodaļās par visām viņās
nogādātām aizdomās stāvošām un vainīgām personām
sastāda reģistrācijas kartiņas, uz kuŗām nospiež aizturēto
personu visus desmit pirkstus. Kartiņas turpat uzglabā
alfabētiskā kārtībā.

Pirkstu nospiedumus izdara sekošā kārtā: uz
kādas gludas stikla vai cinka plāksnes ar valča palīdzību
uzvelk plānu un vienlīdzīgu kārtu drukas krāsas. Nospie-
žamo pirkstu iepriekš labi nomazgā un ar dvieli noslauka
pilnīgi sausu. Ierēdnis tuvojas personai, no kuŗas ņemams
pirksta nospiedums, no labās puses, un saņem ar savas
labās rokas lielo un rādāmo pirkstu personas nospiežamo
labās rokas rādāmā pirksta galu (pirmo pantu) un ar sa-
vas kreisās rokas lielo un rādāmo pirkstu satver personas
pirksta otro pantu (loceklīti), lai pirksts nesakustētos.
Pirksta galu vispirms nospiež uz nokrāsotās plāksnes, tā ka
visa pirksta apakšējā mīkstā daļa nospiestos no vienas
naga malas līdz otrai un tad pirkstu uzmanīgi nospiež uz
balta papīra, pie kam pirkstu veļ no labās puses uz kreiso.
Jāņem vērā, ka pirkstu nevar velt turp un atpakaļ. Tāpat

neder pirksta spici nolikt uz papīra, jo tad var nospīst tikai tā priekšējo galu, bet pirksts jāuzliek tā, ka lai nospīestu visu pirmā panta apakšējo miksto daļu.

16. Policijas attiecības ar izmeklēšanas tiesnešiem un prokuratūru.

Izmeklēšanas tiesnešu institūts pastāv pie apgabaltiesām. Viņa pienākums ir ar policijas līdzdalību izdarīt noziegumu iepriekšēju izmeklēšanu, pārbaudīt no policijas ievāktās ziņas par noziegumiem un savākt visas pārējās lietās nepieciešamās ziņas.

Prokuratūrai piekrīt ierosināt kriminalvajašanu pret personām, kas nodarījušas noziegumu, uzraudzīt policijas darbību, izdarot izziņas un vajadzības gadījumos vadīt un rīkot tās darbību, uzraudzīt izmeklēšanas tiesnešu darbību iepriekšējā izmeklēšanā un tiesā uzturēt sūdzību pret apvainotiem.

Ja izdarot izziņu, policijai rodas kādas šaubas, tad viņai ir tiesība griezties pie prokurora biedra deļ norādījumiem, bet šīs tiesības var izlietot vienīgi policijas ierēdņi, sākot no iecirkņa priekšnieka vai apriņķa priekšnieka palīga un augstāk.

Kad noziegums tikko nodarīts vai izdarot izziņu atklāts vēlāk, vai kad no ticama avota policijā ienākušā ziņojumā atrodas noziedzīgas darbības neapšaubāmas pazīmes, ja vien lieta piekrīt vispārējām tiesu iestādēm, — policija ne vēlāk kā divdesmit četru stundu laikā pēc ziņu dabūšanas par to, saskaņā ar Krim. proc. lik. 285. pantu, paziņo izmeklēšanas tiesnesim un prokuroram vai viņa biedrim. Protams, ja ziņas par nodarījumu ienākušas no maziticamiem avotiem, policijai iepriekš ziņošanas jāpārlicinas par notikušo. Prokuroram jāziņo tikai par noziedzīgiem nodarījumiem, kuŗi pastrādāti no dienestpersonām, kā arī par citiem noziedzīgiem nodarījumiem sevišķi svarīgos gadījumos, kā arī par notikumiem, kuŗos var būt nozieguma pazīmes, piem., kad notikuse nelaime (katastrofa) ar kādu augstāku valsts ierēdņi vai šo ierēdņu pašnāvības gadījumos. Paziņošanu var izdarīt pa telefonu, mutiski vai rakstiski. Slepkaivību, lielāku laupīšanu un tamlīdzīgos gadījumos izmeklēšanas

tiesnesim un prokurora biedrim jāziņo nekavējoties, lai viņi tūlīt varētu ierasties nozieguma vietā. Ja iecirkņa izmeklēšanas tiesnesi vai iecirkņa prokurora biedri policija nevar atrast (piem. ja viņi nav mājās), tad policijai par notikumu jāziņo nekavējoties kādam citam izmeklēšanas tiesnesim un apgabaltiesas prokurora biedrim.

Kad par notikumu paziņots izmeklēšanas tiesnesim un prokurora biedrim, un kad kāds no viņiem ieradies nozieguma vietā, tad policija bez izmeklēšanas tiesneša vai prokurora biedra atļaujas izmeklēšanu neizdara. Ja nozieguma vietā neierodas ne izmeklēšanas tiesnesis ne arī prokurora biedris, tad policija uz Krim. proc. lik. 287. p. pamata stājas pie nozieguma izmeklēšanas pilnīgi patstāvīgi, pie kam uz Krim. proc. lik. 291. p. pamata spēr attiecīgus soļus, lai novērstu noziedzīgā nodarījuma pēdu iznīcināšanu un atņemtu aizdomās stāvošai personai iespēju izvairīties no izmeklēšanas un tiesas. Līdz ko ierodas izmeklēšanas tiesnesis, policija uz Krim. proc. lik. 295. p. pamata nodod viņam visu lietu un beidz savus izmeklēšanas darbus, kāmēr dabū sevišķus uzdevumus. Izziņas nodošana izmeklēšanas tiesnesim neatsvabina policiju no pienākuma pieņemt un ievākt papildu ziņas par noziegumu, kurās nosūta izmeklēšanas tiesnesim papildinājumam uz Krim. proc. lik. 290. p. pamata. Šis pienākums paliek spēkā arī pēc tam, kad izmeklēšanas tiesnesis izmeklēšanu jau nobeidzis, jo atklājot lietā jaunus pierādījumus pret apvainoto, lietu var uzsākt no jauna. Apvainotā atzīšanās arī vēl neatsvabina policiju no pienākuma vākt viņa vainas pierādījumus. Nosūtot izziņu izmeklēšanas tiesnesim, policija uz Kr. proc. lik. 290. p. pamata, par to ziņo prokurora biedrim.

Ja turpretīm, notikumā nav redzamas skaidras nozieguma pazīmes, vai ja lieta nepiekrīt vispārējām tiesu iestādēm, tad policija nekādus ziņojumus nesūta ne izmeklēšanas tiesnesim, ne prokurora biedrim, bet turpina izziņu; tas pats sakāms par dažādu baumu (ļaužu valoda) vai no nepilnīgi ticamiem avotiem saņemtu ziņojumu izmeklēšanu. Ja izziņa nobeigta un izrādās, ka izmeklētā lietā nav noziedzīga nodarījuma pazīmes, tad tādā gadījumā policija pate neizbeidz izdarītās izziņas, bet nosūta

tās iecirkņa prokurora biedrim izbeigšanai Krim. proc. lik. 288. p. kārtībā, pie sevišķa lēmuma, kuŗu sastāda divos vienādos eksemplaros, bet tās lietas, kuŗas satur nozieguma pazīmes un kuŗas iztiesājamas miertiesā, nosūta attiecīgam miertiesnesim.

Pats par sevi saprotams, ka policija nevar atstāt neizmeklētu kādu publiskā kārtībā vajājamu noziedzīgu nodarījumu, vai uz vainīgā vai cietušā lūguma atstāt tādu neizmeklētu. Par tādu savu soli viņa var nokļūt zem tiesas.

Par nolaidību un nekārtību noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā, kā arī par pienākumu neizpildīšanu miertiesnešiem piekritošās krimināllietās, prokuratūra var saukt pie atbildības policijas dienestpersonas. No viņas atkārajas — raugoties pēc nolaidības svarīguma — vai nu brīdināt policijas ierēdņus, vai arī nodot lietu par viņu rīcību tiesas caurskatīšanai, vai ierosināt pret viņiem kriminālvajāšanu par dienesta noziegumu.

17. Policijas tiesības un pienākumi stājoties izmeklēšanas tiesneša vietā.

Augšminētās tiesības un pienākumi noteikti Krim. proc. lik. 293.—296. pantos.

293. pantā norādīts, ka policija stājas izmeklēšanas tiesneša vietā sekošos gadījumos: 1) kad uziet noziedzīgu nodarījumu, ko pašlaik izdara vai ja tas tikko ir izdarīts; 2) kad noziedzīgā nodarījuma pēdas varētu izzust, līdz ierodas izmeklēšanas tiesnesis, pie kam policija izdara visus neatliekamās izmeklēšanas darbus, kā: apskatīšanas, kratīšanas un formāli noprātina apsūdzētos vai lieciniekus vienīgi gadījumos, ja kāds no tiem ir grūti slims un ir bažas, ka viņš varētu nomirt pirms izmeklēšanas tiesneša ierašanās.

Pamatojoties uz augšminēto 293. pantu policija izdara neatliekamās tiesas-izmeklēšanas darbus visos noziedzīgu nodarījumu gadījumos, izņemot slepkavības, nenogaidot izmeklēšanas tiesnešu ierašanos, kā piem. zādzību, laupīšanu, krāpšanu, naudas viltošanas un citos gadījumos. Bet slepkavību gadījumos, kuŗos izmeklēšanas tiesneša ierašanās notikuma vietā ir nogaidāma, policija

stājas pie šiem darbiem vienīgi sekošos apstākļos:

1) Ja izdarāma notikuma vietas un nozieguma pēdu apskatīšana.

a) Kad līdz izmeklēšanas tiesneša ierašanās fiziski neiespējams uzglabāt liķi viņa pirmātnējā stāvoklī, piem. laukā, sniegā, puteņa laikā, uz upes krasta plūdu laikā, pilsētā uz ielas, trotuara, māju ieejās, uz braucāmā ceļa, kur tas traucē satiksmi, rūpniecības iestādē, kad liķis atrodas mašīnā vai citā kādā vietā un traucē darbu turpināšanu. Šinīs apstākļos policija izdara rūpīgu liķa ārienes un apkārtnes apskatīšanu, sīki aprakstot liķa stāvokli un izmērī viņa atstatumu no priekšmetiem, kuriem lietā varētu būt kāda nozīme, pēc tam pārnes liķi uz kādu citu notikuma vietai tuvāku uzglabāšanai piemērotu vietu, līdz kamēr ierodas izmeklēšanas tiesnesis;

b) kad nozieguma vai vainīgā pēdas, atkarībā no viņu īpašībām vai vietējiem apstākļiem, var ātri izzust vai bojāties, piem. kad tās atrodas — sniegā, mitrā zemē, rasā, smiltīs u. t. t., kad pie tam nav iespējams tās uzglabāt, jo saule, lietus un sniegs tās var galīgi iznīcināt, kā piem. asins traipus. Arī šinīs apstākļos policija izdara rūpīgu pēdu apskatīšanu un iespējas gadījumā pēdas noģipsē vai nofotografē.

2) Ja izdarāma kratīšana pie aizdomās stāvošā.

Kad ir pamatotas aizdomas par to, ka zināmā vietā paslēptas no nogalinātā paņemtas lietas, rīks ar kuŗu pastrādāts noziegums, vai tādi priekšmeti, uz kuriem cerams atrast nozieguma pēdas, piem. asinīm apraipīts vainīgā apģērbs un t. t., kad pie tam aizkratīšanas novilcināšanās šos priekšmetus var iznīcināt vai pilnīgi noslēpt.

3) Ja izdarāma cietušā, apvainotā vai liecinieka formāla nopratināšana, attiecīgos gadījumos, kā tas aizrādīts l. p. № 37.

Tomēr policijai, kaut tā arī atvietotu izmeklēšanas tiesnesi, nav tiesības pašai slepkavības gadījumos izdarīt tiesas-medicinisku liķa uzšķēršanu (ārēju ap-

skati var izdarīt) un pasta-telegrafa korespondences (pasta-telegrafa iestādēs) apskatīšanu un izņemšanu.

Pirms apskatīšanas vai kratīšanas izmeklēšanas tiesneša vietā, policija sastāda sevišķu lēmumu, kurā norāda, uz kāda tieši likumīga pamata katrā konkrētā gadījumā policija stājusēs izmeklēšanas tiesneša vietā un kādu darbu policija domā izdarīt. Lēmums ievietojams tūlīn pēc ziņojuma vai liecinieka noklaušināšanas protokola, skatoties pēc tā, kurā izziņas brīdī rodas vajadzība stāties izmeklēšanas tiesneša vietā (Skat. pielikumā paraugu Nr. 1). Bet ja izziņu iesākot vēl nekāda protokola nav, tad jāraksta atsevišķs lēmums (Skat. pielikumā paraugu Nr. 9).

Atvietojot izmeklēšanas tiesnesi, apskatīšana vai kratīšana izdarāma saskaņā ar Krim. proc. lik. pantiem, kuŗos norādīts, kā minētos darbus izdara izmeklēšanas tiesnesis, — pieaicinot divus lieciniekus. Kratišanu un apskatīšanas gadījumos protokolos jāatsaucas uz Krim. proc. lik. 293. pantu.

Policija var izmeklēšanas tiesneša vietā formāli*) nopratināt cietušos, apsūdzētos un lieciniekus tikai tad, 1) ja kāds no tiem grūti slims vai ievainots, un ja jābaidas, ka viņš var nomirt pirms ierodas izmeklēšanas tiesnesis, 2) ja liecinieks atrodas Latvijā caurbraucoj, vai gatavojas aizbraukt uz ilgāku laiku uz ārzemēm. Šādos gadījumos jāievēro vēl sekošais:

1) pirms nopratināšanas jāsastāda sevišķs lēmums, kurā jānorāda, kamdēļ policijas ierēdnis stājies izmeklēšanas tiesneša vietā;

2) nopratinot apsūdzēto viņam jāpaziņo, kādā īsti noziedzīgā nodarījumā viņš tiek apvainots;

3) ja apsūdzētais atsakas atbildēt, policijai nav jācenšas panākt viņa atbildes, bet jāatzīmē par atteikšanos protokolā;

4) lieciniekam liekams priekšā jautājums par viņa attiecībām ar lietas dalībniekiem;

*) Par formālu saucas nopratināšana, kas izdarīta saskaņā ar Krim. proc. lik. noteikumiem, kā tas paredzēts 443—459. p. p.

5) Cietušais vai liecinieks pirms viņa nopratināšanas jānozvērina, par to jāmin protokolā un lieciniekam jādod parakstīt zvēresta teksts.

Zvēresta teksts: „Es zvēru, ka bez ienaida un bailēm teikšu visu patiesību un tikai patiesību un nekā neslēpšu, apzinādamies, ka man nāksies par nepatiesu liecību atbildēt likuma priekšā.“

Nozvērināšanas ceremoniju policijas ierēdnis izdara tā, kā to dara tiesā.

(Skat. pielikumā paraugu № 19.)

6) Apsūdzētā vīrs, sieva, vecāki (kā arī vecāku vecāki), bērni (bērnu bērni) un miesīgi brāļi un māsas var atteikties no liecināšanas, bet ja viņi vēlas liecināt, tad nopratināmi katrā ziņā bez zvēresta. Par viņu tiesību atteikties no liecības došanas, ja policija noklaušina atvieto- jot izmeklēšanas tiesnesi, minētiem lieciniekiem jāatgādina, un tas tiek atzīmēts noklaušināšanas protokolā;

7) Kr. proc. lik. 726. un 727. p. p. norādītos gadīju- mos cietušais vai apsūdzētais var pieprasīt, lai pretejās puses liecinieki tiktu noklaušināti bez zvēresta;

8) pirms noklaušināšanas lieciniekam jāatgādina, ka par nepatiesas liecības došanu viņam draud sods saskaņā ar Sodu lik. 158. p.

Viss augšā sacītais attiecas tikai uz gadījumiem, kad policija atvieto izmeklēšanas tiesnesi. Visos pārē- jos gadījumos policija 1.—8. p. p. sacīto ne- piemēro.

Policija atvieto pie nopratināšanas izmeklēšanas ties- nesī tikai tad, ja izmeklēšanas tiesnesis tiešām nevar laikus ierasties, lai izdarītu nopratināšanu.

II. daļa.

Kā policijai jārīkojas izmeklējot dažus biežāk atkārtotošos noziedzīgus nodarījumus.

Vispārējs aizrādījums.

Policijas pienākums, kā jau aizrādīts I. daļā, ir noziedzīgo nodarījumu izmeklēšana, kā arī dažādu ikdienišķu notikumu izmeklēšana, kuŗos varētu slēpties nozieguma pazīmes, kā ātras nāves gadījumu, pašslepkavību vai to mēģinājumu, saindēšanos, ugunsgrēku, dažādu nelaiemes gadījumu ar nāves vai veselības bojājumu sekām. Katrā minētā atsevišķā gadījumā policijai jācenšas noskaidrot notikuma īsteno cēloni. Ja notikuma izmeklēšanā rodas grūtības, kā arī ja tas modina sevišķu valsts vai sabiedrisku interesi, policijas ierēdņiem par tādu jāziņo prokuratūrai, kuŗu lūdz uzņemt vadību notikuma izmeklēšanā.

Izpētot notikuma cēloni, policijai jānoskaidro vai tanī nav nozieguma vai nolaidības pazīmes. Šinī nolūkā policija ievāc slepenas ziņas par apstākļiem, kuŗos norisinājies notikums, pie kam, ja notikuma sekas ir bijuse kādas personas nāve, jāpārliecinās, kādi apstākļi ir bijuši iepriekš nāves un kādi tai sekojuši, jāapskata nelaiķi caur policijas vai aprinča ārstu, vai, ja tas nav sasniedzams, caur tuvāko kuŗa, civiliestādes vai privātpraktizējošu ārstu, pie kam no ārsta ņemt rakstisku atsauksmi, vai no nelaiķa ārējas apskates ir konstatējams varbūtējais nāves cēlonis; vai uz liķa ir kādas vārsdarbu pazīmes, vai to nav; — par ievainojumiem ņemt atsauksmi, aiz kāda iemesla ievainojums cēlies, par viņa veidu, virzienu, īpašībām, smagumu un viņa iespaidu uz darba spēju. Protāms, ka izdarāma arī notikuma vietas apskate.

Atrodot cilvēku bez dzīvības zīmēm, gadījumā, ja rodas šaubas par nāves iestāšanos (piem. tikko noslikuša,

tvanā pamirušā, saindējušos ar gāzēm vai indēvēm) policijai pienākas izlietot visus pie rokas esošos līdzekļus, lai atdzīvinātu nelaimīgo; teiktais sevišķi attiecināms uz laukiem, kur ārsti nav ērti sasniedzami.

Ja cilvēks ir smagi ievainots vai sadragāts, bet pie viņa vēl manāmas dzīvības zīmes, policijai pienākas, līdz ierodas ārsts, vissteidzamākā kārtā sniegt viņam pirmo palīdzību, piem. pārsiet brūces vai arī nosūtīt viņu uz slimnīcu vai tuvāko klīniku. Rīgā šādos gadījumos var izsaukt ātras ārstu palīdzības auto, kuŗu izsauc pa telefonu № 99000. Cietušo, ja vien iespējams, neatliekami nopratināt.

Nākošās nodaļās apskatīsim tuvāk, kas policijai jānoskaidro, izmeklējot dažus svarīgākus un biežāk notiekošus noziedzīgus nodarījumus, kuŗi viens no otra diezgan krasi atšķiras caur savām īpatnībām, kā pēc nodarīšanas veida, tā arī apstākļiem.

18. Cilvēka nāves gadījumi.

Policijai jāraugas, ka nedabīgā nāvē mirušu liķus neapglabātu bez iepriekšējas apskatīšanas un atļaujas no izmeklēšanas tiesneša vai policijas puses.

Izpētot nāves iemeslus, policijai jāņem vērā, ka cilvēka nāves gadījumus pēc apstākļiem var sadalīt trijās šķirās:

- I. Nedabīgas nāves gadījumi, — kad cilvēks nogalināts vai miris no ievainojumiem vai aiz citas personas neuzmanības vai nolaidības;
- II. Nedabīgas nāves gadījumi, — kad cilvēks zaudējis dzīvību caur nejaušu gadījumu (kad neviens nekādas nolaidības nav pielaidis) vai caur paša vainu;
- III. Dabīga nāve.

Pirmā gadījumā policijai jāmeklē vainīgie.

Otrā gadījumā policija izdara izziņu noskaidrošanai, vai nāve nebija, kā sekas kādas personas nolaidībai, vai pašnāvības gadījumā kāda persona nav piegādājuse līdzekļus pašnāvībai un taml.

Trešā gadījumā policija izdara izziņu tikai tad, ja rodas šaubas vai ir aizdomas, ka nāve ir noziedzīga nodarījuma sekas vai ja nāv zināms no kāda iemesla nāve iestājusēs.

Tagad apskatīsim, kā policija rīkojas ikdieniškā dzīvē, izpildot savus dienesta pienākumus, sevišķi gadījumos, kad atrod cilvēka līķi, ja pie tām nelaiķis dzīvs būdams nav griezies pie kāda praktizējoša ārsta un tā tad nav ārsta, kas varētu dot apliecību par nelaiķa nāves cēloni. Te varētu būt divi gadījumi: 1) kad nāve iestājusēs dabīgi vai aiz kāda pilnīgi nenoziedzīga iemesla, vai 2) aiz noziedzīga cēloņa, cita neuzmanības, nolaidības, ļaunas gribas vai slepkavības.

19. Liķa un apkārtnes apskatīšana.

I. Saņemot ziņas par liķa*) atrašanu, kur tas arī nebūtu, dzīvoklī, uz ielas, uz lauka, mežā, ūdenī u. t. t., policija ierodas liķa atrašanās vietā un izdara liķa un apkārtnes apskati. Ja pēc nāves apstākļiem un stāvokļa, kādā atrasts liķis, pēc viņa ārēja izskata un pēc citām policijai esošām ziņām, kā arī pēc pieaicinātā ārsta slēdziena, nav nekādu šaubu par to, ka nāve iestājusēs no dabīga iemesla (piem. no slimības, vecuma, zibeņa spēriena), aiz paša neuzmanības vai vispār no kāda netīša gadījuma, kuŗā nav atrodama kādas citas personas neuzmanība vai tišs nolūks (piem. no triekas, sadegšanas, noslīkšanas aiz paša neuzmanības, no kustoņa nodarītiem bojājumiem, krītot no augstuma, no pašslepkavības u. t. t.), policija izdarīto izziņu nosūta iecirkņa

*) Nāves pazīmes ir: sirds darbības, pulsa un elpošanas apstāšanās, acu zilišu nereaģēšana uz gaismu, bet visdrošākā pazīme ir liķa plankumi un sastingums. Sastingums iestājas 2—4 stundās pēc nāves, bet izbeidzas trešās dienas beigās; aukstums un saindēšanās ar strichninu papildzina sastinguma stāvokli. Galīgi auksts top liķis pēc 8 stundām. Liķa plankumi ir violetas krāsas; ja notikuse saindēšanās ar oglekļa oksīdu (tvanu), kā arī noslīkšanas un nosalšanas gadījumos — liķa plankumi ir gaiši sarkani. Pēc sastinguma stāvokļa izbeigšanās sākas liķa sadalīšanās process — trūdēšana: miesa uzpūšas, rodas tūzns uz ādas, zaļi plankumi, seja pieņem tumšu krāsu u. t. t. Vasaras karstā laikā minētās parādības iestājas ātrāk.

prokurora biedrim izbeigšanai un tanī pašā laikā dod atļauju liķi apbedīt.

Ja dabīga nāve nav pilnīgi redzama jeb izrādas šaubīga, bet tomēr nav arī redzamas skaidras varas darbu pazīmes, vai ja ar policijas-medicinisku ārējo liķa apskatīšanu vien nevar konstatēt nāves cēloni, tad lai noskaidrotu nāves cēloni, jāizdara liķa policijas-mediciniska sekcija caur policijas vai apriņķa ārstu, bet ja tas nav sasniedzams, caur tuvāko kara, civilresora vai privātpraktizējošu ārstu.

Šādos gadījumos policija parasti izdara vienīgi liķa un apkārtnes apskati, pie kam liķi nosūta uz sekcijas iestādi, izziņu nodod policijas ārstam ar lūgumu izdarīt liķa sekciju vai vienīgi apskati (raugoties pēc izziņā iegūtām ziņām) un konstatēt nāves cēloni. Cik mums zināms, tad uz laukiem, dažos apriņķos, bijuši gadījumi, ka policijas kārtībnieks pielikts pie pašslepkavas, piem. pakārušās liķa, kur tas, priekšniecības uzdevumā, dienām vāķējis, līdz ieradies apriņķa ārsts un apskatījis liķi. Mums šķiet, ka daudzos gadījumos tāda rīcība ir lieka. Ja jau ar izziņu noskaidrots, ka notikumā nav nozieguma pazīmju, ka ir darīšana ar pašnāvnieku, mirušu aiz nezināmiem iemesliem u. t. l., tad pēc liķa un apkārtnes rūpīgas apskatīšanas un protokola sastādīšanas, to var novākt un ievietot kādā piemērotā telpā uzglabāšanai līdz ierodas apriņķa ārsts.

Ja, izdarot policijas-medicinisku liķa apskatīšanu, atklājas, ka nāve cēlusēs no noziedzīga nodarījuma, piem. pie ūdenī atrasta vai striķī karājošās liķa sekcijas atrod, ka viņa galvas kauss sadragāts vai ja atrod iekšķīgus nāvīgus apskādējumus, kas cēlušies nelaiķim dzīvam esot u. t. l., tad liķa uzšķēršanu pārtrauc un par atrasto policija nekavējoties paziņo izmeklēšanas tiesnesim un prokurora biedrim.

Bet ja aiz liķa satrūdējuma, aiz karsta laika vai citiem iemesliem, nevar atlikt uzšķēršanu, ja caur to pēc nevarētu noteikt nāves iemeslu, tad liķa uzšķēršanu izdara līdz galam, pie kam augšminētos iemeslus min protokolā.

II. Ja turpretim uz atrastā liķa ķermeņa ir redzamas varas darbu pazīmes, pēc apstākļiem

un pazīmēm spriežot, rodas aizdomas vai redzams, ka notikuse slepkavība, tad policija pieliek pie liķa sargu, kuŗa uzdevums ir raudzīties, lai neviens liķi neaizskārtu, negrozītu viņa stāvokli un nejauktu pēdas, kuŗas var atrasties liķa apkārtnē. Uz notikuma vietu jāataicina izmeklēšanas tiesnesis un kriminālierēdņi. Liķi varēs novākt tikai pēc tam, kad izmeklēšanas tiesnesis to būs apskatījis. Liķa tiesas-medicinisko apskatīšanu*) izdara izmeklēšanas tiesnesis. Kārtībnieki, uzraugi, ja viņi saņem ziņas par atrastu liķi vai paši tādu atrod, steidzami ziņo par to savai priekšniecībai.

Apskatot liķi un notikuma vietu, kopā ar izmeklēšanas tiesnesi vai kad policija to izdara viena pate izmeklēšanas tiesneša vietā, uz Krim. proc. lik. 293 p. pamata, policijai jārikojas pēc I. daļā 10, 11, 12 un 17 nodaļās dotiem aizrādījumiem, pie kam jāgriež vērība uz pēdām, kas atrodas pie liķa un viņa apkārtnē, uz telpām un priekšmetiem (durvis, logi, mēbeles), kuŗus apskata un apraksta

*) Liķa apskatīšana pastāv: 1) ārējā apskatē un 2) iekšējā, t. i. ķermeņa anatomiskā sekcijā.

Kā par pirmo, tā par otro jāsastāda akti; ja izdara sekciju, tad vienā un tanī pašā aktā apraksta arī liķa ārējās apskates rezultātus.

Šos aktus sastāda tiesas policijas vai aprīķa ārsts, izdarot liķa apskati vai sekciju un abos gadījumos dod slēdzienu par nāves cēloni. Policija sastāda vienīgi liķa ārējās apskates protokolus.

Tiesas-medicinisko liķa apskati izdara izmeklēšanas tiesnesis caur tiesas-policijas vai aprīķa ārstu, bet ja liķa apskati vai sekciju izdarījis tas pats ārsts uz policijas uzaicinājumu, tad tā saucas par policijas-medicinisku liķa apskatīšanu.

Tiesas-mediciniskā liķa apskate vajadzīga visbiežāki sekošos gadījumos: 1) ja cilvēks nomiris no ārējiem mehāniskiem cēloņiem, ievainojuma u. t. t.; 2) ja pēc kādas aizdomīgas ēsmas, dzēriena vai ārstēšanās līdzekļa u. t. l. lietošanas iestājušās lēkmes, norādošas uz saindēšanos un cilvēks miris; 3) ja nāve iestājusēs no ārēji lietotiem garaiņiem, smērēm, mazgāšanās, pūdera u. t. l.; 4) ja liķis atrasts ar redzamām varas darbu pazīmēm; 5) ja atrasts jaunpiezimuša bērna liķītis; 6) ja ir aizdomas, ka nelaiķei apzinīgi izdarīta augļa nomirdināšana vai nodzīšana un 7) ja ienākušas sūdzības, ka nāve cēlusēs no neatļautas ārstēšanas, ko darījušas personas, kuŗām nav tiesības darboties ar ārsta praksi.

Policijas-medicinisku liķa apskati policija izdara gadījumos, kad cilvēks miris ātrā nāvē aiz nezināmiem iemesliem, kad atrasti liķi bez ārējām varas darbu pazīmēm un citos, kad nav redzamas nozieguma pazīmes.

protokolā, pie tam min pat tādus priekšmetus, kuŗi pie pirmā acu uzmetiena liekas nenozīmīgi, jo izmeklēšanas turpmākā gaitā tiem pašiem var rasties lietā svarīga nozīme. Slep kavību gadījumos liķa stāvoklis jāapraksta pēc iespējas sīki. Nelaiķa apģērbs un kabatas pamatīgi jāapskata, kādā tie kārtībā un stāvoklī, un jāapraksta, kā apģērba izskats (sevišķi ja atrasts nezināma cilvēka liķis), tā ari kabatu saturs. Tāpat rūpīgi jāapskata pie bērna liķiņa atrastās drēbītes un priekšmeti.

Ieteicams notikuma vietu uzmanīgi novērot, pat vēl pēc liķa novākšanas, jo nereti gadas, ka vainīgais, aiz nevaldāmas iekšējas dziņas, ierodas notikuma vietā, lai redzētu savu upuri, caur ko jau ne viens vien noziedznieks ir apcietināts.

Ja nelaiķis ir nozieguma upuris, tad ar izziņu jānoskaidro:

1) viņa vārds, uzvārds, vecums, dzīves vieta, ģimenes, materiālais un sabiedriskais stāvoklis;

2) kas, pie kādiem apstākļiem un kur nelaiķi redzējis vai bijis ar viņu kopā beidzamās stundās priekš nāves un kāda bijuse nelaiķa izturēšanās;

3) vai kādam ar nelaiķi īsi priekš nāves jeb agrāk nav bijis kāds naidis, ķilda, vai iemesls vēlēties viņa nāvi, lai caur to iegūtu kādu labumu un kādu īsti;

4) vai nelaiķis nav aplaupīts;

5) vai neatrodas pie kā un kautkur lietas vai mantas, kuŗas pirms nāves atradās pie nelaiķa;

6) ja pie liķa atrasts ierocis vai rīks, ar kuŗu izdarīta slepkavība, tad kam tas pieder, vai tāds nav pie kā redzēts;

7) vai ļaužu baumas nenorāda uz kādu, — noskaidrot, uz ko un cik tām pamata.

Pār aizdomās stāvošo jānoskaidro:

1) kur atradies notikuma dienā un brīdī;

2) kādās drēbēs bijis ģērbies notikuma dienā (drēbes jāapskata vai uz tām nav manāmas nozieguma pēdas — asins traipi vai jauni plīsumi);

3) vai pie aizdomās stāvošā neatrodas kādas nelaiķa mantas;

4) vai aizdomās stāvošais neatrodas radniecībā ar noslepkavoto un kādā;

5) vai aizdomās stāvošam nav redzēts ierocis vai rīks, ar kuŗu nogalināts nelaiķis u. t. t.

Apskatot liķi un apkārtējos priekšmetus, jāpiegriez vērība, vai nav kur manāmi pirkstu nospiedumi un kam tie pieder.

Notikuma vietas apskatīšanas protokolā jāapraksta:

1) kā liķis gul, un vai tā stāvoklis nenorāda uz ko sevišķu;

2) vai apģērbs kārtībā;

3) vai ir asins traipi un kur īsti;

4) vai pie liķa ir kādas lietas un kādas īsti;

5) kādā virzienā no rētas tecējušas asinis (uz leju vai sāniem, skatoties no galvas);

6) cik un kādi bojājumi atrodami uz miesas — brūču stāvoklis, virziens un veids;

7) vai uz liķa apģērba nav kādi priekšmeti, kā: smiltis, zāle, lapas, mēsli, dūņas, asinis, apdegušas vietas, caurumi, kas cēlušies no kāda rīka u. t. t., jāpiegriez arī vērība, vai uz apģērba neatrodas tādi priekšmeti, kuŗiem, spriežot pēc apkārtnes, nebūtu tur vietas.

Lai konstatētu, no kāda attāluma šauts, no svāra zināt, ka skrošu bises prāpis nokrīt 3—4 metru attālumā no šāvēja (pamatīgi jāapskata apkārtnē); ja ievainojums pie ieejas lielāks par lodi, tad šauts no tuvienes un ja pie ievainojuma vai drēbēm ap to manāmi pulveŗa apdegumi (sadeguši pulveŗa graudiņi), tad šauts no 1—3 metru liela attāluma.

Ja ir iemesls domāt, ka slepkavība izdarīta ar indeves palīdzību, tad jāapskata ēdienu un dzērienu atliekas, kuŗas nogalinātais lietojis pēdējā laikā un trauki, kuŗi bijuši lietošanā, vai atliekām nav kādi nāvīgu vielu piemaisījumi (jāizsargas no garšošanas). Ja atrod pie liķa uz drēbēm vai veļas vēmekļus, — tie tāpat kā ēdiena atliekas rūpīgi jāsaliek traukā un pievienojami izziņai, kā lietiski pierādījumi. Izmeklējot izventās ēdienu atliekas, var konstatēt, ar kādu nāvīgu vielu nelaiķis nogalināts un, izdarot pie noziegumā aizdomātās personas kratīšanu, jāmeklē tāda viela. Bez tam jācenšas vietējās aptiekās uzziņāt, kas aprādītās vielas pircis.

No indevēm nonāvēšanai biežāk lieto arzēniku (žurku zāles), strichninu, fosforu, sērskābi, etiķskābi, morfiju, kokaīnu u. c. narkotiskas vielas. Ar fosforu noindētam cilvēkam miesa pieņem dzeltenu nokrāsu un telpās manāma fosfora smaka. Telpās, kur atrodas noindējies ar zilskābi, manāma stipri rūgta mandeļu smaka. Ar sērskābi, sālskābi, etiķskābi vai citu līdzīgu skābi noindētam cilvēkam ap lūpām, no ārpuses, redzami zili riņķi, mute izplaucēta un mutes kaktiņos puvešiem pārklātas kreveles.

Izmeklējot nozāļošanās gadījumus, policija noskaidro, kādā ceļā nelaiķis ieguvis indeves vai pārtikas vielas, kuŗas lietojot saindējies, lai — atkarībā no izziņas rezultātiem — sauktu pie atbildības personas, kas bez atļaujas tirgojas ar indevēm vai stipri iedarbojošām vielām, vai personas, kas pārdevušas sabojājušās pārtikas vielas.

Tagad apskatīsim, kas jāievēro pie liķa savākšanas un pārvešanas. Liķus nereti atrod vaļejā ūdenī, zem ledus, atēju bedrēs, zemē ieraktus u. t. t. Satrūdējušu liķi var ērti izcelt no šķidruma, ja zem viņa pabīda mašu maisu vai palagu, pie kam divi cilvēki saņem rokās mašas vai palaga galus un tādā veidā izceļ liķi. Ja liķītis atrodas atejas bedrē, tad pie maisa galiem var piestiprināt striķus vai kārtis. Zem ledus atrodošā liķa izņemšanai vispirms uzmanīgi, nebojājot liķi, izcērt ledu. Zemē ieraktus liķus uzmanīgi jāatrok, pie kam jāapskata izraktās smiltis, jo tanīs var atrasties kādi priekšmeti, kas var zīmēties uz vainīgo vai pašu nelaiķi. Kad liķis tiktāl atrakts, ka redzams viņa stāvoklis, tad to jāapraksta protokolā. Atrodot zemē ieraktu liķi, ja tas, kā redzams no apstākļiem, ir nozieguma upuris, policija nestājas pie liķa pilnīgas atrakšanas, bet paziņo izmeklēšanas tiesnesim, kuŗa klātbūtnē tiks izdarīta pilnīga atrakšana. Pie liķa atrodošies priekšmeti, kā drēbes un citas lietas jāsavāc un jāizmeklē. Jāraugas, ka liķus izceļot un pārvedot tos nebojātu. Pārvedot liķus, sevišķi satrūdējušus, ja pie rokas nav vāģu ar attiecīgu kastī vai kulbu virsū, jā rūpējas, lai no tā ceļā nekas nepazustu,

piem. drēbes, mati, tāpēc iepriekš pārvešanas liķis jāievieto maisā vai citādi jāiepako. Nezināmu personu satrūdušus liķus bieži var uzzīmēt vienīgi pēc drēbēm, matiem, zobiem, bet no tricīnājumiem, kas ceļas no vešanas, var nokrist mati ar visu ādu un iet zudumā.

20. Bērna nogalināšana. (S. l. 461. p.)

Par bērnu slepkavību, par kuŗu likumā paredzēts vieglāks sods, uzskatāma dzīvības atņemšana bērnam:

- 1) ārlaulībā piedzimušam — tā tad laulībā dzimuša bērna nonāvēšana ir vienkārša slepkavība;
- 2) kad to izdarījuse pate māte, — bet nevis radi vai sveši cilvēki;
- 3) viņam piedzimstot vai tūliņ pēc piedzimšanas: tāda bērna nogalināšana, kas dzīvojis jau 1 dienu vai vairāk, ir vienkārša slepkavība.

Par ārlaulības bērnu mātēm var būt sievietes precētas, atraitnes, meitas.

Izmeklējot bērnu slepkavības vienā un tanī pašā laikā, jānoskaidro sekošais: 1) vai bērns nav gājis bojā caur to, ka māte dzemdējot bijuse bez kādas palīdzības, viena, aiz nespēka vai samaņas zaudēšanas nevarēja sniegt savam bērnam palīdzību, piem. nepārsēja nabas saiti un viņš nomira no asins notecēšanas vai neapsedza bērnu — viņš nosala, vai, iegrīstot dziļā miegā, vai nesamaņas stāvoklī, bērnu nogulējuse — nosmacējuse; 2) vai bērns nav dzimis nedzīvs, vai nav miris tūliņ pēc dzimšanas aiz vājuma, nepilnīgas attīstības, vai aiz grūtas un ilgstošas dzemdēšanas, pie kam māte aiz kauna paslēpuse viņa liķīti.

Ja policija atrod bērna liķīti, viņa par to nekavējoties ziņo izmeklēšanas tiesnesim. Ja saņem ziņas, ka sieviete ir bijusi grūtniecības stāvoklī un nav zināms kur palicis bērns, tad steidzīgi jānoskaidro, kāds šinī gadījumā noziedzīgs nodarījums pastrādāts.

21. Augļa nomirdināšana (aborts).

Augļa nomirdināšanai (abortam), jeb kā tauta saka, augļa noplūšanai var būt dabisks cēlonis: 1) mātes dažā-

dās slimības, piem. sifiliss, siris, nieru un dzemdes slimības; 2) mātes sasišana jeb arī sasišanās, tā saucami traumatiskie cēloņi. Gadījumos, ja sieviete slimības vai fizisku trūkumu dēļ nevar dzemdēt, ārsti var izdarīt arī mākslīgu abortu. Tādos gadījumos pēdējais nav sodāms. Ja aborts izdarīts mākslīgi bez speciālas ārstu atļaujas, tad tas uzskatāms par sodāmu abortu (augļa nomirdināšanu).

Augļa nomirdināšanai lieto gan iekšķīgas zāles, gan ārēji mehāniskus līdzekļus. Iekšķīgi lietotās zāles ir mazvērtīgas un netiek arī daudz lietotas, jo viņas nomirdina augli caur pašas grūtnieces ķermeņa saindēšanu un pie tam diezgan nedroši.

Biežāk mēdz lietot mehāniskus līdzekļus, sākot no vienkāršas daram-ادات, ar kuņu tiek augļa pūslis pārduirts un viņa ūdens nolaists, pēc kam tad iestājas dzemdību sāpes un dzemdes asiņošana. Bez tam aborta izsaukšanai mēdz lietot gumijas bužijas, kuņas iebāž dzemdē; mēdz arī dzemdē iešļircināt kādu šķidrumu. Katrs dzemdē ievietots svešs ķermenis var izsaukt dzemdības sāpes ar asiņošanu un augļa noplušanu (izstumšanu). Ja tādos gadījumos auglis ar pūšļa daļām netiek pilnīgi izstumts, var iestāties bīstama asiņošana un tādos gadījumos vajadzīga dzemdes iztīršana.

Ja ir aizdomas uz noziedzīgu abortu, tad policijai jānoskaidro sekošais:

1) vai auglis nomirdināts ar grūtnieces piekrišanu vai bez viņas ziņas;

2) kas, kad, kur, pie kādiem apstākļiem un ar kādiem līdzekļiem augli nomirdināja;

3) vai to izdarījuse pate grūtniece viena, vai ar citas personas palīdzību;

4) vai bijuši pierunātāji, pabalstītāji, līdzekļu piegādātāji;

5) kur atrodas grūtniecības auglis;

6) jācenšas atrast aborta izdarīšanai lietoti rīki.

Šis noziegums atklājas visbiežāki, kad, sakarā ar izdarīto abortu, grūtniecei asinis saindētas un viņa miruse.

Ja policijai ienāk paziņojums par mākslīgi izdarītu abortu, un ja, spriežot pēc paziņojuma, aborts izdarīts mazāk, kā 1—1¹/₂ mēnesi atpakaļ, tad policija tikai pārlicinas, vai paziņojums ir tiešām dibināts, un izziņu tūlī nodod izmeklēšanas tiesnesim. Policijai tāda izziņa jāizdara vienas, visilgākais divu dienu laikā; ja policija pie sevis ilgi aiztur izziņu, tad dažreiz izmeklēšanas tiesnesis pie sievietes tiesas-mediciniskas apskatīšanas nevar konstatēt, vai tiešām bija izdarīts aborts un kādi tam bija cēloņi.

Ja aborts izdarīts ilgāku laiku atpakaļ, tad policijai jāizdara sāka izziņa. Izdarīt kaunu jūtas aizskarošo sievietes aplūkošanu, kaut arī ar ārstu, policijai aizliegts. Bet, ja sieviete pate vēlas pierādīt policijai savu nevainību, viņa var pate griezties pie ārsta ar lūgumu, apskatīt viņu.

22. Pašnāvības.

Pašnāvības visbiežāk izdara ar dažādu stipri iedarbojošos vielu palīdzību, tad vēl uzkaroties, nošaujoties, izlēcot pa logu no augstuma, noslīcinoties, pārgriežot artērijas, noslāpējoties ar tvanu.

Pašnāvības motīvi meklējami dzīves dažādos apstākļos, nelaiķa personīgā raksturā, dzīves veidā, veselības un gara stāvoklī; tā, varam teikt, ka šie motīvi ir: 1) bioloģiskais — kad indivīds miesīgi deģenerējies, 2) fizioloģiski-psiholoģiskais — aiz indivīda garīgās deģenerācijas, 3) etiskais — indivīdam trūkst etiski-morāliskā līdzsvara, 4) sociālais — indivīds iet pašnāvībā materiēlo apstākļu spiests un 5) reliģiskais — aiz individuēla fanatisma.

Atrodot cilvēka liķi ar nozāļošanās pazīmēm, striķi vai kādā saitē karājošos, ar šāviena brūci, katrā atsevišķā gadījumā, policijai ir no svara jau pašā izziņas sākumā orientēties un izšķirties, vai darīšana ar pašnāvnieku, vai notikuse slepkavība. Abzoluti drošu pašnāvības pazīmju ir maz: drošākie ir nelaiķa atstātais personīgi uzrakstītais atvadišanās raksts, ziņas par viņa pirms nāves pesimistisko gara stāvokli, izteicieni par dzīves apnikumu un nolūku izdarīt pašnāvību, tad, notikuma patiesie

apstākļi, kuņģi jāprot pareizi izprast un novērtēt. Vēl drošāks pašnāvības konstatēšanas līdzeklis ir liķa sekcija, bet to izdara tikai pēc dažām dienām.

Lai atšķirtu pašnāvību no slepkavības, izmeklējot notikumu, kā jau augstāk aizrādīts, sevišķa vērība jāpiegriež tiem apstākļiem, kas attiecas uz nelaiķa personību tad uz visiem citiem notikuma apstākļiem, kā: nāves veidu un rīka izvēli, izlietotā rīka vai līdzekļa stāvokli, liķa stāvokli, vai pirms nāves nav norisinājusēs cīņa, vai notikuma vietā bez nelaiķa nav atradusēs vēl kāda cita persona u. t. t. Tā, jāņem vērā sekošais: pakāršanās, protams izslēdzot bērnus, visbiežākos gadījumos liecina par pašnāvību. Nožņaugšana, noslāpēšana un sitienu pazīmes liecina par slepkavību. Krišana no augstuma vai loga, kā arī noslāpšana no gāzēm — visbiežāk ir pašnāvnieku paņēmieni, jo pašnāvnieks, pa lielākai daļai, izvēlas sevis nogalināšanai pavisam citus līdzekļus nekā slepkava — viņš izlieto tos, kas acumirkļi gadas pie rokas, piem. pakaroties — bikšu turētājus, dvieļus, mutes lakatiņu. Cirvjus, nažus, ieročus bieži lieto slepkavas, bet arī pasnāvnieki. Indeves arī lieto kā vieni, tā otri. Slepkava parasti izlieto indeves, kuņģam trūkst garšas un smaržas, vai arī mēģina to īpašības padarīt nemanāmas, piejaucot tās pie ēdiena vai dzēriena. Ja pielietota indeve, kuņas smarža un garša stipri sajūtama (fosfors, sērskābe, opiums, strichnins), tad tas apstākļis var norādīt uz pašnāvību. Ja mirušā sastingusē roka cieši tura sevī ieroci, tad tas norāda uz pašnavību. Ierocis jāapskata, vai no tā tiešām ir šauts un vai atrastā čaulīte piemērota šim ierocim. Vai nav manāms uz miesas ieroča stobra nospiedums. Jāapskata duramie rīki, kā piem. naži, vai uz viņiem nav manāmas asinis un vai tiem nav kādas savādības, piem. izrobots asmins; vai no ievainojuma nav redzamas šī rīka savādības. Par pakārušiemies jāpārlicinas, vai izlietotais striķis, sikсна, pieder pašnāvniekam, vai cilpa tiešām ir tādā stāvoklī, ka viņa varēja nožņaugt nelaiķi. Ievainojuma stāvoklis un virziens sevišķi jāņem vērā. Pašnāvnieka nodarītie ievainojumi parasti atrodami ķermeņa priekšpusē vai sānos, visbiežāki galvā, uz kakla vai sirds apvidū. Ievainojuma atrašanās tādās ķermeņa

vietās, kuŗas nelaikīm ar izlietoto ieroci nav bijušas pieejamas ar nevienu viņa roku, piem. mugurā, norāda uz slepkavību. Lielāks daudzums ievainojumu ne vienmēr liecina par slepkavību, dažreiz arī pašnāvnieks nodara sev vairākus ievainojumus. Ja pie liķa sekcijas tomēr izrādas, ka uz ķermeņa atrodas vairāk par vienu nāvīgu ievainojumu, tad ir darišana ar slepkavību. Vairāki viegli naža ievainojumi, piem. uz kakla, krūtīm, norāda uz pašnāvību, tāpēc ka noziedznieks izdara spēcīgus dūrienus un tikai reti kad nodara vieglus, paviršus ievainojumus. Vairāki paraleli griezumi norāda uz pašnāvnieku. Ja brūces malas uz nošautā nav apdegušas un ādā nav manāmas pulvera daļiņas, tad jānāk pie slēdziena, ka šāviens izdarīts ne no paša tuvākā atstatuma, tā tad notikuse slepkavība, bet tā, atkarībā no ieroča un pulvera īpašībām, tomēr nav droša pazīme. Atpogāts apģērbs un lode, iešauta krūtīs no tuvuma, neķerot virsējo apģērbu — norāda uz pašnāvību. Asins traipi uz nelaikā kabatām liecina par slepkavību. Nogalinājoties ar šauteni, pašnāvnieki noauj vienu kāju, lai ar tās pirkstiem nospiestu šautenes gaili. Ja pirms nāves norisinājusēs cīņa, tad tas visbiežāki norāda uz slepkavību. Ja pie liķa ved divu cilvēku pēdas, bet tikai vienas no tā — tad jādomā, ka notikuse slepkavība. Ja tikai vienas pēdas ved pie liķa un nevienas atpakaļ — tad notikuse pašnāvība vai dabīga nāve. Ja atrasts noindējies ar tvanu, pie kam durvis un logi no iekšpuses aizslēgti, tad jādomā, ka notikuse pašnāvība. Ja durvis aizslēgtas, bet telpu iekšienē nekur neatrod slēdzamo, tad jādomā, ka tanis bijis kāds otrais, kas izejot durvis aizslēdzis un slēdzamo paņēmis līdz; pēdējā gadījumā iespējama slepkavība. Gadījumos, kad vienā un tanī pat laikā nodarīts arī cits noziegums, piem. aizdedzināšana, zādzība, — jādomā, ka notikuse slepkavība, jo aizdedzināšanu varēja izdarīt ar nolūku noslēpt slepkavību.

Pašnāvību gadījumos, sevišķi, ja kāds nošāviens vai nodūriens, ierocim vai rīkam vajaga atrasties notikuma vietā. Ja ierocis vai rīks, ar kuŗu izdarīta pašnāvība, nav nelaikā īpašums — ir iemesls domāt, ka notikuse slepkavība. Tomēr pēdējā gadījumā, nelaikis ieroci vai rīku va-

rēja paņemt arī no citas personas, ar vai bez pēdējās ziņas.

Daudzreiz noziedznieki, lai slēptu nozieguma pēdas, simulē pašnāvību, piem. noliek noslepkavotā liķi uz dzelzceļa sliedēm, iemet ūdenī, pieliek pie elektrības vadiem, pakar, pieliek pie liķa nāvīgas zāles, ieroci u. t. t., tādēļ no svāra ir uzmanība pie notikuma vietas un liķa apskatīšanas, izziņas izvešanas un liķa sekcija.

Tā tad, izmeklējot pašnāvību un to mēģinājumu gadījumos, jānoskaidro:

1) ar kādiem līdzekļiem nelaiķis nonāvējies un vai tie ir viņa īpašums;

2) kas bijis par iemeslu pašnāvībai (nelaimīga mīlestība, materieli zaudējumi, apvainota patmīlība, nedziedināma slimība u. t. t.);

3) vai uz to nav kāds pamudinājis jeb piespiedis, piegādājis līdzekļus; sevišķi ja pašnāvnieks ir nepilngadīga persona;

4) kādā ceļā ieguvis jeb kā sagādājis pašnāvībai līdzekļus;

5) kāda bijuse nelaiķa izturēšanās īsi pirms nāves;

6) vai pēc sava rakstura un dvēseles tieksmēm nelaiķis bija spējīgs izdarīt pašnāvību;

7) vai agrāk nav izdarījis pašnāvības mēģinājumu;

8) vai nav atstājis kādu zīmīti (jāpārliecinās, vai to uzrakstījis pats nelaiķis).

Policijai pienākas rūpēties, lai nelaiķa mantu nepiešavinātu svešas personas. Ja uz vietas nav nelaiķa piederīgo, tad mantas jāapraksta un jānodod kādas uzticamas personas glabāšanā, līdz kamēr tiesu iestādes paņem tās savā rīcībā. Mantu aprakstu ar mantu saņēmēja parakstu nodod priekšniecībai, bet apraksta norakstu izsniedz mantu glabātājam. Ja nelaiķis ir apakšīrnieks un dzīvojis atsevišķā istabīnā, tad, neizdarot mantu aprakstīšanu, noslēdz un aizzīmogo viņa istabiņas durvis un tūlīt lūdz attiecīgu mirtiesnesi ņemt mantas savā apsardzībā.

23. Miesas bojājumi.

Sakropļošanas, ievainošanas un citu veselības bojājumu gadījumos vispirms ar ārstu jāsniedz cietušam palīdzība un jānoskaidro, pie kādas šķiras miesas bojājumiem ievainojums pieskaitāms:

- 1) pie ļoti smagiem: — dzīvībai bīstami veselības satricinājumi; gara slimības; redzes, dzirdes, valodas, rokas, kājas vai pēcnācēju radīšanas spēju zaudējumi; neizdzēšami gīmja izkēmojumi;
- 2) pie smagiem: — veselības satricinājumi, kuņģim nav bīstami dzīvībai, bet ir pastāvīgi, vai, kaut arī pārejoši, bet ir traucējuši miesas organu darbību;
- 3) pie viegliem: — visos pārējos gadījumos.

Jānoskaidro, pie kādiem apstākļiem un aiz kā vainas ievainošana notikusi, vai aiz nolaidības jeb neuzmanības neslēpjas — mēģinājums cietušo nogalināt, pie kam jāņem vērā cietušā un vainīgā savstarpējās attiecības un, vai vainīgais no cietušā nāves nevarēja iegūt sev kādus labumus.

Par smagiem miesas bojājumiem gadījumiem nekavējoties jāpaziņo priekšniecībai pēc iespējas sīkāk, aprakstot lietas apstākļus.

Smagi ievainotos policijas ierēdnis noprātina uz Kr. pr. lik. 293. p. pamata un pie tam cenšas izzināt, vai ievainojumu dabūjis citas personas vainas dēļ, vai aiz savas neuzmanības. Ja cietušais atrodas nesamaņas stāvoklī, tad ar tādiem jautājumiem jāgriežas pie aculieciniekiem.

Ja nelaimes gadījums ar miesas bojājumu vai nāves sekām noticis fabrikā vai citā kādā rūpniecības uzņēmumā vai darbnīcā, policijai jānoskaidro, vai nelaimes gadījumam par cēloni nav bijis:

- 1) fabrikas, rūpniecības uzņēmuma vai darbnīcas nepilnīga iekārta;
- 2) mašīnu vai mehānisku dzinēju nepareiza nostādīšana;
- 3) likumā paredzētu vai pēc vispārējas darba prakses nepieciešamo aizsardzības līdzekļu neierīkošana nelaimes gadījumu novēršanai, kā pašā rūpniecības

uzņēmumā vai darbnīcā, tā arī strādājot pie mašīnām un dzinējiem;

- 4) darbu vadītāju nepietiekošas tehniskas zināšanas vai prakses trūkums;
- 5) neatļauta vai nepareiza pielaišana pie darba mazgadīga, noguruša (ārpus noteikta laika nodarbināta), slima, iereibuša vai darbā neapmācīta strādnieka.

No ārsta, kas apskatījis ievainoto vai sakropļoto, jā-dabūn apliecība par to, pie kādas šķiras miesas bojājumiem ievainojums pieskaitāms un kādas var būt tā sekas. Ārsta apliecība pievienojama pie izziņas. Gadījumā, ja cietušais bez ārsta apskatīšanas no notikuma vietas aizvests uz slimnīcu un atstāts tur līdz izārstēšanai, tad vajadzīgās ziņas ievācamas no slimnīcas ārsta.

Ja pēc notikuma vispusīgas izmeklēšanas, izrādas, ka nelaimes gadījums noticis aiz paša cietušā neuzmanības, tad policija izziņu nosūta prokurora biedrim izbeigšanai.

Bet ja noskaidrots, ka nelaimes gadījums noticis aiz nolaidības tehniskā iekārtā vai eksploatācijā, tad policijas ierēdņiem par notikušo jāziņo tiesu iestādēm, kurām arī nosūta izdarīto izziņu.

Ja nelaimes gadījumus izmeklējot rodas vajadzība pēc lietpratēja atsauksmes, tad policijai dēļ tās jāgriežas pie Finanšu ministrijas fabriku inspektora, kuŗa rajonā atrodas uzņēmums.

Uzņēmumu īpašniekiem vai viņu pārvaldniekiem pienākas par katru nelaimes gadījumu ar uzņēmumā nodarbinātām personām, neatliekami paziņot policijai; par teiktā neizpildīšanu viņi saucami pie atbildības.

Izmeklējot notikumus uz dzelzsceļiem, kuŗu sekas bijušas nāve vai miesas bojājumi, policijai jānoskaidro, vai gadījumam ir nejausības raksturs, kuŗu nevarēja paredzēt, vai gadījumā vainīgs pats cietušais, kas nav ievērojis dzelzceļu valdes izdotos noteikumus par nelaimes gadījumu novēršanu pie vilcienu kustības.

Ja noticis nelaimes gadījums ar nāves sekām un tas nav diezgan skaidrs vai izprotams, jāizdara rūpīga notikuma vietas vai ritošā sastāva — raugoties pēc vajadzības — apskatīšana, jo var atrast pēdas, kas noskaidro

nesaprotamo; bez tam izdarāma liķa sekcija nāves tuvāka cēloņa konstatēšanai.

Kad policijas ierēdnis saņem pieteikumu vai sūdzību, ka kāds kaujoties ar nodomu vai bez nodoma ievainojis kādu cilvēku un, ja ievainojums no ārsta atzīts par smagu vai ļoti smagu miesas bojājumu, tad nekavējoties par to jāziņo priekšniecībai un jāspēr soļi, lai vainīgais neizvairītos no izmeklēšanas un tiesas. Vajadzības gadījumā likumīgā kārtā apcietina vainīgo nodošanai izmeklēšanas tiesneša rīcībā. Tālāki nopratina lieciniekus, atsevišķas personas un apvainoto.

Vieglu miesas bojājumu gadījumos cietušais nevar izlīgt ar apvainoto, ja pēdējais nav ievērojis atbilstīgai darbībai izdotus likuma vai saistoša noteikuma nosacījumus personiskas drošības aizsardzībai, piem. šoferis vai motocikletists aiz neuzmanīgas mašīnas vadīšanas, vieglais vai smagais važonis aiz neuzmanības, uzbraukuši kādam pilsonim un nodarījuši tam miesas bojājumus; vilciena vai kuģīša mašīnists nav ievērojis zignālus vai kādus braukšanas noteikumus un tāpēc notikuse katastrofa, pie kam cietušas kādas personas.

Visos citos vieglu miesas bojājumu gadījumos cietušais ar apvainoto var izlīgt un tādā gadījumā policija izziņu pārtrauc un ar cietušā atsauksmi nodod savai priekšniecībai, kuŗa izziņu nosūta prokurora biedrim izbeigšanai. Ja miesas bojājumi nodarīti atklātā vietā, kādu sitot, ievainojot, kad pie tam traucēta kārtība, tad vainīgais, neskatoties uz izlīgšanu, saucams pie atbildības par miera traucēšanu uz Sodū lik. 262. p. pamata.

Miesas bojājumu gadījumos, kad tie cēlušies no varas darbiem vai no cita neuzmanīgas rīcības, ja bojājumi redzami smagi, policija var nepieprasīt ārsta atsauksmi, it sevišķi ja ārsta notikuma vietā nava, bet lai lietu nenovilcinātu, izziņu tūlī nodod izmeklēšanas tiesnesim. Ja par nodarītā miesas bojājuma smagumu rodas šaubas, tad policija cietušo nosūta pie policijas vai aprīnķa ārsta apskatīšanai un atsauksmes došanai. Ja satiksmes līdzekļu vadītāji (šoferi, važoni un citi) aiz neuzmanības vai nolaidības savā amatā, kā augstāk aizrādīts, nodara kādai personai miesas bojājumus, kaut arī

redzami vieglus (skat. Sodu lik. 474. p. 2. daļu), policija nepieprasa ārsta atsaukumi, bet izziņu nosūta izmeklēšanas tiesnesim. Ka pirmā tā pēdējā gadījumā izmeklēšanas tiesnesim piekriņ izdarīt cietušo tiesas-medicinisku apskati.

24. Izvarošanas.

Izvarošanas gadījumā, ja no tam nav cēlusēs nāve — policijas ierēdnis uzsāk izmeklēšanu tikai uz cietušās, viņas vecāku, aizbildņu, aizgādņu, apgādnieku, audzinātāju, bet attiecībā uz laulātām sievietēm, pašas cietušās vai viņas vīra rakstiskas vai mutiskas sūdzības pamata. Ja izvarošanu izdarījuši cietušo likumīgie priekšstāvji un cietušie nav sasnieguši 17 gadus, vai aiz likumīgiem iemesliem nespēj paši aizstāvēt savas tiesības, policija var ierosināt izmeklēšanu bez cietušās sūdzības. Ja sūdzība jau ienākusi, tad par to jāziņo priekšniecībai un jāuzsāk izmeklēšana, kuŗu nekādā gadījumā neizbeidz, kaut arī cietusē lūgtu izbeigt. Izvarošanas gadījumos policija steidzīgi lietu nodod izmeklēšanas tiesnesim, lai tas varētu izdarīt cietušās medicinisku apskati. Steidzamība šinīs lietās no svara tanī ziņā, ka pie izvarošanas radušies dzimumorgānu bojājumi — ievainojumi var nozust jau pēc dažām dienām.

Policija neizdara sievietes tiesas-medicinisko apskati. Izvarošanas gadījumā sievietes dzimumorgānu apskati policija var izdarīt tikai tad, ja sieviete pati to vēlas. Bet tādā gadījumā nosūta to pie ārsta, kas policijas ierēdnim klāt neesot, apskata sievieti. Ziņojuma protokolā par izdarītu izvarošanu vai sevišķā piezīmē pie tā, policijas ierēdnis apraksta uz cietušās atrodošās varas darbu pazīmes, piem. ārējās uz rokām un sejas redzamās skrambas, iepļēsumus drēbēs, pie drēbēm pielipušus dubļus, salmus, sienu, sūnas. No cietušās jāpieprasa pievienošanai pie protokola uz viņas esošā veļa, uz kuŗas var būt asins traipi, plēsumi. Ari par pazīmēm, kas atrastas uz veļas, jāpiemin protokolā. Jāapskata vainīgā apģērbs, bet galvenā kārtā viņa veļa, kuŗa bija uz viņa nozieguma izdarīšanas laikā (sevišķi tas jāievēro, ja sieviete pie izvarošanas pazaudējusi savu nevainību).

Tālāk, izziņā jānoskaidro:

- 1) cietušās vecums, ģimenes stāvoklis (precēta, neprecēta, atraitne) un vai nav kādi miesīgi vai garīgi trūkumi;
- 2) cietušās dzīves veids, morāliskās īpašības un kādas vispār atsauksmes par viņas agrāko uzvešanos, vai agrāk redzēta vienatnē ar vīriešiem, vai bijuse aturīga, kautrīga;
- 3) kādas attiecības cietušai ar vainīgo bijušas agrāk un kādas tuvu pirms nozieguma izdarīšanas (kalpoja pie viņa, atradās viņa aizbildniecībā, pa vakariem ar viņu pastaigājās jeb no viņa izvairījās, vai neuzskatīja viņus kā līgavu un līgavaini);
- 4) vai noziegums izdarīts lietojot varas darbus un vai uz miesas no tiem nav palikušas kādas zīmes;
- 5) vai kāds nav dzirdējis cietušās kļedzienus;
- 6) kad un kam no lieciniekiem un kādos izteicienos cietusē vispirms ziņojuse par notikušo.

Nav jāpiemirst, ka par izvarošanu bieži sūdzības ceļ ļaunprātīgi — ar nolūku izspiest naudu, piespiest vīrieti apprecēt sūdzētāju, aiz naida par to, ka apvainotais nav izpildījis solījumu apprecēt, lai attaisnotu pret vecākiem, vīru vai kaimiņiem savus sakarus vai grūtniecību; pēdējais iemesls visbiežāk nāk priekšā tanīs gadījumos, kad vecāki uzzinājuši par meitas miesīgiem sakariem ne no viņas pašas, bet no citām personām, tāpēc arī sūdzības bieži vien ceļ vecāki, bet ne cietusē.

25. Ugunsgrēks.

Ugunsgrēks var izcelties: 1) nejauši, piem. no zibens spēriena, dzirksteles, kas izsviesta no skursteņa vai dzelzceļa lokomotīves, dažādu vielu pašaiizdeģšanās u. t. l.; 2) no neuzmanīgas apiešanās ar uguni un 3) no ļaunprātīgas aizdedzināšanas.

Policijai pienākas, sava iecirkņa robežās, vispusīgi izmeklēt katru ugunsgrēka gadījumu, lai izdibinātu tiešu uguns izcelšanās iemeslu un noskaidrotu katrā gadījumā, vai notikumā nav atrodamas nozieguma vai nolaidības pazīmes.

Ja ugunsgrēks izcēlies netīši (piem. no paš aizdegšanās, elektrisko vadu savienojuma, gāzu izgarojumiem), vai kad uguns izcelšanās iemeslu neizdodas noskaidrot, tad izziņa nosūtāma izbeigšanai. Ja noskaidrojas, ka ugunsgrēks izcēlies neuzmanīgi apejoties ar uguni — tad izziņu nodod miertiesnesim. Ja izdarot izziņu atrod, ka uguns tīši pielikta — tad par notikušo neatliekami jāziņo izmeklēšanas tiesnesim un prokurora biedrim, un tanī pašā laikā jāspēŗ šoli nozieguma pēdu un pierādījumu apskatīšanai un uzglabāšanai.

Svešu mantu bieži vien aizdedzina aiz atriebības, ienaida, nenovīdības u. t. t., bet nereti ļaunprātīgi aizdedzina arī savu mantu, pēdējā gadījumā ar nolūku saņemt apdrošināšanas prēmiju.

Ugunsgrēku gadījumos policijai nekavējoties jāierodas notikuma vietā, jāapskata uguns izcelšanās vieta un sevišķa vērība jāpiegrieŗ tam, vai nav pazīmes, aizrādoŗas uz tīŗu uguns pielikšanu. Vajadzības gadījumā jāpalīdz glābt no briesmām degoŗā ēkā atrodoŗās personas un dzīvnieki. Jārūpējas, lai no ēkas iznestās mantas nenozagtu, tādēļ attālina no tām ziņkārīgos skatītājus. Jāievēro baumas par ugunsgrēka izcelšanos un jā sastāda protokols.

Izziņā par ugunsgrēku vispār jānoskaidro:

- 1) kā s nodedzis, cik liela nodegusē ēka (jāizmēro garums un platums) un no kāda materiāla būvēta;
- 2) vai ēka apdzīvota, cik tālu tuvākās ēkas, no kāda materiāla tās celtas un vai tās apdzīvotas;
- 3) vai ugunsgrēka izcelšanās laikā nodeguŗā ēkā atraduŗies cilvēki;
- 4) vai nodegusē, jeb no uguns bojātā ēka bijuse apdroŗināta, kādā biedrībā, kad un par kādu sumu;
- 5) vai ēkā atrodoŗās mantas bijuŗas apdroŗinātas, kādas īsti un kādā biedrībā, kad un par kādu sumu;
- 6) kādas un par kādu vērtību mantas sadeguŗas vai bojātas;
- 7) kad pēdējo reizi tīŗiti ēkas skursteņi, vai kurināmās un elektrības ietaises bijuŗas kārtībā, vai uz bēniņiem neturēja kādas degoŗas vielas vai materiālus;
- 8) cikos pulksteņos uguns pamanīta;

- 9) vai notikuma vietā, īsi priekš uguns izcelšanās, nav bijis kāds ar degošu sveci, tur vilcis sērkociņus, pīpojis, vai ugunskurs nav bijis par tuvu ēkai;
- 10) kurā vietā degšana iesākusēs, vienā vai vairākās uz reizi un kādā virzienā uguns izplatījusēs;
- 11) kas pēdējais redzēts uguns izcelšanās vietā un kas pirmais pamanījis uguni;
- 12) vai ir kādas pazīmes, kas norādītu uz tīšu uguns pielikšanu.

Gadījumos, kad ļaunprātīgi aizdedzināta sveša manta, izziņā, bez jau iepriekš minētā, jānoskaidro vēl sekošais:

- 1) uz ko un kāpēc krīt aizdomas aizdedzināšanā;
- 2) vai kāds nav redzējis aizdomās stāvošo uguns izcelšanās vietas tuvumā, pirms uguns pamanīšanas;
- 3) kur atradās aizdomās stāvošais ugunsgrēka laikā, kā viņš izturējies tad un pēc ugunsgrēka;
- 4) vai aizdomās stāvošais nav agrāk piedraudējis ar dedzināšanu vai atriebību;
- 5) kādi motīvi varēja būt aizdomās stāvošam uguns pielikšanai, t. i. kādās attiecībās viņš sastāvējis ar cietušo;
- 6) kādā veidā izdarīta aizdedzināšana;
- 7) vai nav aizrādījumu par to, ka aizdomās stāvošais iegādājies vielas aizdedzināšanai vai tās pagatavojis.

Gadījumos, kad aizdedzināta paša manta, ar nosauņemt apdrošināšanas prēmiju, jānoskaidro sekošais;

- 1) kad un par kādu sumu bija apdrošināta sadegusē manta;
- 2) vai laika periodā pēc apdrošināšanas sadegusē manta nebija zaudējuse savu vērtību un kāda vērtība viņai varēja būt pirms ugunsgrēka;
- 3) kāda un cik vērtīga neapdrošinātā kustama vai nekustama manta sadeguse kopā ar apdrošināto;
- 4) vai pirms ugunsgrēka aizdomās stāvošā maksāšanas spējās nav radušies kādi sarežģījumi, ja bijuši, tad kādi, t. i. kādi bija parādi, kā gāja ar veikalu, vai nebija jānokārto maksājumi, vai nav mēģinājis pārdot savu īpašumu, cik par to prasījis un cik devuši pircēji u. t. l.;

- 5) vai pirms ugunsgrēka iz nodegušā nama nav izve-
stas kādas vērtīgas mantas, vai pirms ugunsgrēka
tādas nav pārdotas, vai nav izdzīti lopi;
- 6) vai aizdomās stāvošam nav bijis nolūks aizceļot uz
citurieni;
- 7) vai aizdomās stāvošā persona ar ģimeni (ja uguns-
grēks noticis naktī) gulējuši apģērbusies, vai nav ne-
parasti vēlu bijuši kājās;
- 8) vai aizdomās stāvošais ugunsgrēka laikā nav iztu-
rējies uzkrītoši vienaldzīgi vai mierīgi.

Aizdomās stāvošās personas mājā uz karstām pēdām jāizdara apskatīšana. griežot vēribu, vai uz viņa drēbēm un rokām nav apdegumi, sodrēji, vai neož pēc dūmiem un degošas vielas un vai mazgājamā traukā, uz ziepēm un drēbju birstes nav manāmas tādas zīmes.

Ja ugunsgrēka vietā atrod kādus priekšmetus (ska-
lus, lupatas, salmus, sienu, skaidas, pakulas, papīru) ap-
lietus ar degošu vielu (bencīnu, petroleju, terpentīnu),
tad lai aizsargātu šo vielu izgarošanos, tie jāieliek stikla
vai vāpētā mālu traukā, pēdējais jāpārklāj un jāaizsien
ar vaska drēbi vai pergamenta papīru un malas aizsmē-
rējamas ar vasku vai maizes mīklu; vārdu sakot, jāiepako
tā, ka netiek klāt gaiss un jāpievieno izzīnai.

Ja pēc ēkas nodegšanas starp gruvešiem atrod uguns-
drošu naudas skapi, tad pirms pilnīgas atdzišanas to ne-
drikst vaļā taisīt, tāpēc, ka sakarsušie papīri, kuņi atro-
das skapī, ieplūstot svaigam gaisam, aizdegas.

26. Laupīšana.

Ziņojumam par laupīšanu jābūt rūpīgi uzrakstītam,
tāpēc nevar aprobežoties vienīgi ar īsu izteicienu, piem.:
„ . . . nezināms ļaudaris nolaupīja man maku ar naudu“ . . .,
bet ziņojumā jāapraksta un jāattēlo sīkumos viss notiku-
šais, t. i. vainīgā darbība; ja laupītāji bijuši vairāki, tad
— kā katrs rīkojies, kādā virzienā aizgājuši, viņu pa-
zīmes u. t. t.; tāpēc cietušais, ja tas pats visu skaidri
neizsaka, par notikušo jāiztaujā.

Izziņā par notikušo jānoskaidro:

- 1) kad nodarīts uzbrukums — dienā vai naktī (uzrādīt
apmēram stundu);

- 2) kur nodarīts uzbrukums — mājā, vai citā kādā ēkā, uz ielas, uz ceļa, mežā vai vientuļā vietā;
- 3) kādi varas darbi nodarīti cietušam (ievainojumi, sitieni, žņaugts, saistīts u. t. l.);
- 4) vai izteikti draudi un kādi (nodurt, nosist, nožņaugt u. t. l.);
- 5) vai vainīgam bijis klāt kāds ierocis vai rīks (šautene, bise, revolvers, cirvis, laužamais u. t. l.);
- 6) apskatot notikuma vietu, jānoskaidro, vai vainīgais nav pametis tur kādu savu lietu (piem. nazi, cirvi, cepuri, maisu, sveci u. t. l.) un pēdas, kas uz viņu var norādīt;
- 7) ja cietušam nodarīti miesas bojājumi, tie jāapskata ar ārstu, (apskatišanu izdara izmeklēšanas tiesnesis).

Gadījumā, ja uzbrucēji ir bijušas vairākas personas, tad jānoskaidro:

- 1) kas noziegumu organizējis vai pierunājis citus piedalīties tanī, vai pats piedalījies, vai ne;
- 2) kādu dalību ikviens ņēmis noziegumā, (piem. viens stāvēja uz vakti, otrs iesita cietušam, trešais izrāva viņam iz kabatas maku ar naudu);
- 3) kas no uzbrucējiem bija apbruņots un ar ko;
- 4) kas atšķīrās no pārējiem ar sevišķu bezkaunību un nekautrību;
- 5) kas rīkoja pārējos.

Tā kā parasti laupīšanas izdara cietušam svešas personas, dažreiz pat maskojušās, tad jāizzin no viņa vai lieciniekiem noziedznieka pazīmes. (Skat. 14. nodaļu.)

Par izdarītām laupīšanām, sevišķi uz laukiem, bieži vien policijai paziņo ar novēlošanas, dažreiz pat pēc dažām stundām, kas atstāj nelabvēlīgas sekas uz vainīgā gūstīšanu. Līdz ko saņemts ziņojums, tūlīt jāriko aizsargi vainīgā gūstīšanai un par notikušo jāziņo priekšniecībai pa telefonu; pēdējās pienākums ir paziņot par notikumu apkārtējām policijas iestādēm vai ierēdņiem, lai arī tie no savas puses spertu soļus vainīgā aizturēšanai. Der paziņot pat attālākām policijas iestādēm, jo vainīgais nozušanai var izlietot dzelzsceļa vilcienus, automobiļus. Vietējam ierēdnim, pēc ziņošanas savam priekšniekam, tūlīt

jānododas vainīgā meklēšanai. Jāņem vērā, ka vainīgais var paslēpties mežā, šķūņos, pat mājās, var pārgērbties. Katru sastopamu personu jāaiztura un par viņa personību jāpārlicinas. Pie aizturēšanas ņemt vērā 14. nodaļas otrā daļā dotos aizrādījumus.

27. Patvarība.

Patvarība, par kuŗu ir runa Sod. lik. 507. un 508. p. p. izpaužas citas personas piespiešanā ar vardarbību vai sodāmiem draudiem atteikties no savu tiesību izlietošanas vai pienākumu izpildīšanas vai izdarīt vai pielaiest kautko tādu, ar ko traucēta piespiestā tiesība vai viņa pienākums.

Patvarīgu piespiešanu var nodarīt, kā privāta persona, tā arī dienestpersona, bet katrā gadījumā nodarījumā patvarības sastāvs būs tikai tad, kad piespiešanai nav bijis likumīga pamata. No teiktā izriet, ka nevar būt runa par sodāmu piespiešanu, ja ar tādu darbību izpildīts dienestā pienākums vai nodrošinātas privattiesības, piem. aizstāvoties pret uzbrukumu, aizturot vainīgo nozieguma vietā, aizturot noganījumā lopus, aizturot patvaļīgu meža cirtēju, aizturot īrnieku vai apakšīrnieku mantas, dzīvokļu maiņas gadījumos, aiz tā iemesla, ka nav samaksāts īres parāds, jo pēc vietējiem privātlukumiem māju un dzīvokļu saimniekiem ir tiesība mantas aizturēt līdz parāda samaksai*) u. t. t., jo šinīs gadījumos, raugoties pēc vajadzības, attiecīgām personām aizstāvoties ir likumīga tiesība izlietot pat varu.

Vardarbību, kā piespiešanas līdzekli vainīgie vērš vai nu direkti (tieši) pret personu vai indirekti (netieši) pret mantu, pēdējā gadījumā, lai netieši kādu personu piespiestu izdarīt kautko vainīgā labā. Tā, piem., lai piespiestu nepatīkamu īrnieku izvākties, mājas vai dzīvokļa saimnieks, negriežas vis pie tiesas, lai to izliktu, bet izlieto patvarīgus netiešus spaidu līdzekļus: izņem dzīvoklim durvis, vai logu rāmjus, vai sabojā plīti, vai

*) Ja turpretim īrnieks saimniekam pienākošos īres naudu ir deponējis pēdējā labā, piem. iemaksājis Valsts Bankā un saimniekam uzrādījis kvīti, pēdējam nav tiesības mantas aizturēt.

nedod ūdeni, apgaismošanu, vai arī izsviež īrnieka mantas un neielaiž vairs dzīvoklī.

Nodarot patvarību, vainīgais atņem mantu tāpat kā laupīšanas gadījumā, atklāti un pielietojot varu vai draudus, bet patvarība atšķiras no laupīšanas ar to, ka vainīgais atņem mantu patvarīgi tāpēc, ka: 1) vai nu viņam ir tiesība uz atņemto mantu, piem. atņem savu zirgu, apķīlātu kaimiņa pļavā. 2) vai aiz kādiem nebūt iemesliem iedomājas, ka viņam ir tiesība paņemt mantu pretēji tās īpašnieka gribai, piem. atņem savam parādniekam mēteļi par parādu vai mantu, kurš tas nevēlas atdot, 3) vai ņem lietu bez piesavināšanas nolūka. Tāpēc, noskaidrojot konfliktu, policijai jāizzin, kādas attiecības bijušas starp cietušo un apvainoto iepriekš uzbrukuma un mantu atņemšanas, paturot vērā, ka patvarības gadījumos, apvainotiem nav nolūka piesavināties svešu mantu.

Visos patvarības gadījumos cietušiem būtu jāgriežas pie tiesu iestādēm, bet tomēr bieži vien viņi ar savām sūdzībām apgrūtina policiju, pie tam, lai tiktu pie savām traucētām tiesībām, nereti lūdz policiju būt viņiem izpalīdzīgi; tā piem., kāds nopircis nekustamu īpašumu, kurš izmanto nomnieks uz nomas līguma pamata, kas noslēgts ar iepriekšējo īpašnieku, un pie tam līgumā paredzētais nomas termiņš vēl nav izbeidzies. Jaunais saimnieks vēlas rīkoties savā īpašumā. Nomnieks nepielaiž. Jaunais īpašnieks lūdz policiju palīdzēt viņam ietikt īpašumā. Ja šinī gadījumā policija kādā nebūt veidā piespiedis nomnieku izdarīt kautko jaunā saimnieka labā, viņš sūdzēsies par policiju, ka tā pārkāpuse savas varas robežas, jo pēdējā nevar pieprasīt vai piespiest nomnieku atteikties no savām tiesībām. Ja minētās personas nevar izlīgt savā starpā, tad šo gadījumu var izšķirt tikai tiesu iestādes.

Vispār patvarību gadījumos policijai jāatturas no spaidu līdzekļu lietošanas par labu kādam no konfliktā sanākušiem partiem, bet jāraugas gan, lai tie netraucētu mieru un kārtību. Ja cietušie iesniedz policijai sūdzību par patvarību, tad pēdējā, neizmeklējot lietu, nodod sūdzību attiecīgam miertiesnesim rīcībai, jo lietas par patvarību ierosināmas privātopsūdzības kārtībā; bet izziņas izdara tikai uz miertiesneša rīkojuma pamata.

28. Zādzība.

Saņemot ziņojumu par zādzību, policijas ierēdnis tūlī uzraksta ziņojuma protokolu, uzrādot viņā zādzības izdarīšanas vietu, laiku, nozagtās mantas un viņu vērtību un uz ko krīt aizdomas nozieguma izdarīšanā. Pēc tam divu liecinieku klātbūtnē apskatāma zādzības izdarīšanas vieta, ar nolūku konstatēt, no kurienes un pie kādiem apstākļiem zādzība izdarīta un vai zagļi nozieguma vietā nav atstājuši kādas pēdas vai priekšmetus, kas varētu norādīt uz noziedzniekiem. Ja atrod kādus priekšmetus, kuŗi nepieder cietušam, tie jāpievieno izziņai kā lietiski pierādījumi. Viss, kas atrasts un ievērots pie notikuma vietas apskatīšanas, pamatīgi un pakāpeniski ierakstāms apskatīšanas protokolā un pēdejo paraksta policijas ierēdnis un pieaicinātie liecinieki.

Aizturētais vainīgais jānodala no citiem viņa līdzdalībniekiem-līdzinātājiem, lai ne ar vienu nevarētu sazināties, jāizdara viņa personas un ieņemamo telpu kratišana un, ja pie kratišanas atrod zagtās mantas vai rīkus, ar kuŗu palīdzību izdarīta zādzība, tad tās, līdz ar aizdomās stāvošo personu, bez kavēšanās un ne vēlāk kā 24 stundu laikā nogādājamās priekšniecības rīcībā.

Ja policijas ierēdnim ziņo, vai viņš pats uziet, ka zādzība izdarīta neilgu laiku atpakaļ, tad, nekavējoties nevienu acumirkli, jādzinas pa pēdām zagļiem pakaļ, neapstājoties uz sava rajona robežām. Ja ir satiksmes līdzekļi — telefons vai telegrafs, ieteicams ziņot apkārtējiem policijas posteņiem par zagļu gūstīšanu, uzrādot zagto mantu pazīmes.

Izmeklējot zādzību lietas, policijas galvenie uzdevumi ir: atrast vainīgo vai personu, uz kuŗu krīt noteiktas aizdomas, vai kuŗa varēja izdarīt zādzību, un vainīgā atrašana, ja tas nozudis; izmeklēt nozagto mantu vai personas, kuŗas mantu no vainīgā pieņēmušas, nopirkušas vai tālāk pārdevušas; noskaidrot faktiskos zādzības nodarīšanas apstākļus, no kā, starp citu, atkaras šo lietu piekritība, kā arī nozagto mantu vērtību, kuŗa atzīmējama protokolos pēc cietušā izteicieniem.

Lai atrastu nezināmo vainīgo, policijai neatlaidīgi jānovēro, vai nozagtās mantas pie kā neparādīsies, sevišķi

jānovēro personas, kas jau pazīstamas kā zagļi, zagtu mantu uzpircēji, slēpēji un citas šaubīgas personas (noteiktu aizdomu gadījumos pie viņām izdarīt kratīšanas). Novērot, vai tirgos, uz ielām, traktieros vai citās vietās, kāds nepiedāvā pirkšanai zagtās mantas. Mazāko šaubu gadījumos šīs personas aizturēt un noskaidrot mantu piederību.

Lai sekmīgi izdarītu zagtu mantu meklēšanu, jāizdara rūpīga notikuma vietas apskatīšana, pie kam jāpiegriež vērība, vai vainīgam nav bijuse sevišķi labi pazīstama dzīvokļa iekārta, vai par viņa personu neliecina nodarījumā pielietotie paņēmieni, jāizzin no cietušiem mantu sīkas pazīmes un vērtība, jāņem vērā viņu izteiktās aizdomas un liecinieku izteicieni.

Tālāk zādzību lietās jānoskaidro:

- 1) no kurienes, t. i., no kādas ēkas, dzīvokļa, istabas, pagalma vai noliktavas mantas izzagtas;
- 2) vai no apdzīvotas ēkas, vai ēkas, kuŗa bija apsargāta ar sevišķiem sargiem; ja zādzība izdarīta no apdzīvotas ēkas apžogotas sētas, tad vai vainīgais, iekļūstot sētā, ir bojājis apžogojumu, vārtus vai vārtu atslēgas;
- 3) ja no apdzīvotas ēkas — kāda satiksme no tām telpām, no kuŗām izzagtas mantas, bijusi ar apdzīvotu dzīvokli un vai zādzības laikā tur bijuši cilvēki; ja no neapdzīvotas ēkas, tad — vai zādzības izdarīšanas laikā, tajā atradies cilvēks, un vai par to apvainotam bijis zināms;
- 4) kādā ceļā apvainotais iekļuvis telpās, vai nav izdarīta ielaušanās, bojājot atslēgas vai cita veida aizsprostojumus;
- 5) kādas ir ielaušanās pazīmes un vai nav novērojams, ar kādu rīku izdarīta ielaušanās;
- 6) no kādām aprindām varēja būt apvainotais;
- 7) vai aizdomās stāvošais neatrodas cietušā kalpībā;
- 8) vai, izdarot zādzību, apvainotais nav bijis apbruņots ar ieroci vai kādu citu rīku, noderīgu uzbrukšanai vai aizstāvēšanai un apstiprinošā gadījumā ar kādu isti;

- 9) kad zādzība izdarīta, dienā vai naktī, cikos; ja vēlu vakarā, vai mājas iedzīvotāji jau gulēja;
- 10) vai zādzība nav izdarīta ugunsgrēka vietā, plūdu laikā vai citā nelaimes brīdī;
- 11) uz ko un kāpēc krīt aizdomas;
- 12) vai apvainotais nav tuvs radnieks cietušam un nedzīvo pie pēdējā;
- 13) kas īsti nozagts, kāda nozagtās mantas vērtība pēc cietušā un liecinieku izteicieniem;
- 14) vai nozagtās mantas nav apdrošinātas pret zādzības gadījumiem, kādā biedrībā, kad un par kādu summu;
- 15) vai apvainotais nav vietējo apstākļu un iekārtas pazinējs;
- 16) vai apvainotais jau sodīts par zādzībām, laupīšanām, krāpšanām, kad izcietis katru sodu;
- 17) kur noslēptas nozagtās mantas, kam pārdotas, par kādu cenu, vai pircējs zinājis, ka mantas ir zagtas.

Pie dzīvojamām ēkām pieskaitāmas visas šo ēku sastāvdaļas, kuŗas atrodas zem tā paša jumta, kā apdzīvotās, tā arī neapdzīvotās.

29. Krāpšana.

Krāpšana ir svešas kustamas mantas pāņemšana piesavināšanas nolūkā ar viltu; tā, piem. ar nepareizu mēru, svaru vai citādu viltu attiecībā uz priekšmetu daudzumu vai labumu pie pirkuma-pārdevuma vai cita kāda maksas darījuma, ar nolūku iegūt sev vai citam mantisku labumu, ar viltu pamudinot atdot mantas tiesību vai iestāties kādā citā neizdevīgā mantas darījumā.

Nodarot krāpšanu, vainīgais izlieto viltu kā līdzekli, vai nu lai iegūtu svešu mantu, kuŗa atrodas zināmas personas rīcībā (paša īpašnieka, viņa ģimenes locekļu, pārvaldnieka, namiķa), vai arī kā līdzekli pārdot bojātu vai mazvērtīgu mantu, nolūkā iegūt par to lielāku vērtību nekā mantai īstenībā ir; tāpat tirdzniecībā apzināti lieto nepareizus mērus, svarus vai atsvarus, lai saņemtu par pārdodamām precēm vairāk, nekā pienāktos u. t. t.

Izmeklējot krāpšanas jānoskaidro, kādu īsti viltus iegulvojumu vai darbību izdarījis apvainotais, lai piesavināšanās nolūkā paņemtu svešu kustamu mantu, — kādu mantu paņēmis, kāda tās vērtība un kur tā atrodas.

30. Piesavināšana.

Piesavināšana ir svešu uzticētu mantu paturēšana sev, vai izlietošana savām vajadzībām. Mantas var būt uzticētas uzglabāšanai, pārdošanai, pārvešanai, izlabošanai, nodotas ķīlā u. t. t.

Piesavināšanas gadījumos apvainotais sevis attaisnošanai parasti dod dažādus nepamatotus paskaidrojumus, piem., ka mantu nav saņēmis vai ka to atdevis, vai ka tā izlietota saskaņā ar īpašnieka norādījumu u. t. l., piem. kalpotājs, kuŗam uzdots nopirkt ceļa somu, piesavinājis viņam iedoto naudu un paskaidro, ka naudu pazaudējis; komijs, saņēmis no principāla naudu samaksai par precēm — nozudis ar to; ormanis nozudis ar lietām, kuŗas viņam uzticētas pārvešanai.

Saņemot ziņojumu par piesavināšanu vai izšķērdēšanu, policijai pret tādu cietušā ziņojumu jāizturas ar vajadzīgo uzmanību, sevišķi tādos gadījumos, kad apvaino pārdevējus, pārvaldniekus, kompanjonus un citas personas, kuŗas rīkojušās kā cietušā pilnvarotie vai atradušās ar viņu tirdznieciskos sakaros. Ļoti bieži ierosina nepareizas un pat apzināti nepatiesas sūdzības par piesavināšanu un izšķērdību, ar nolūku, lai aiz aresta, kratīšanu vai kriminālvajāšanas spaidiem pamudinātu otru izdarīt sūdzētāja labā to, uz ko viņu varētu piespiest vienīgi civiltiesa, piem., atdot naudu, mantu un citu. Tādus apvainojumus ceļ gadījumos, kad kompanjons vai pārvaldnieks paturējis pie sevis naudu līdz izrēķināšanās brīdim, kad neatdod uzticēto mantu, uz kuŗu apvainotais pieteicis savas īpašnieka tiesības, kad pārdoj mantu, atrodošos kopīgā cietušā un apvainotā rīcībā u. t. l. Ja sūdzētājs pieprasa steidzīgu apvainotā aizturēšanu vai izkratīšanu, policijai vispirms jāiztaujā aizdomās stāvošais, jāapdomā visi lietas apstākļi, lai nesajauktu krimināllietu ar civilo, jāņem vērā aizdomās stāvošā personība un jāpārliet, vai aizturēšanai vai kratī-

šanai par pamatu būtu Kr. pr. lik. 292. un 293. p. p. paredzētie apstākļi.

Ja tas, kuru apvaino piesavināšanā, paskaidro, ka uzticēto naudu vai mantas viņš neesot iztērējis, bet nodošot cietušam uz pēdējā pieprasījumu, tad policijai jāpārliecinās, 1) vai nauda resp. mantas tiešām vēl atrodas pie apvainotā un 2) vai tas izpildījis savu solījumu nodot cietušam atpakaļ naudu resp. mantas.

Izmeklējot sūdzības par piesavināšanu, policijai starp citu jānoskaidro, kāda manta piesavināta un tās vērtība.

31. Naudas viltošana un tādas naudas izplatīšana.

Kad policijas ierēdnim ienāk ziņas, ka kāda organizācija vai persona nodarbojas ar naudas zīmju vai metalnaudas viltošanu, tad vajaga ļoti uzmanīgā kārtā pārliecināties par ziņu pareizību un, ja aizdomas dibinātas, tad par to jāziņo priekšniecībai un jārikojas pēc pēdējās aizrādījumiem.

Ja ienāk ziņas par kādu maksājuma darījumu ar viltotu naudu, tad aizdomīgā nauda atņemama, jānoskaidro maksātāja personība, kādā ceļā, pie kādiem apstākļiem un no kā pēdējais viltoto naudu ieguvis un uz karstām pēdām jāizdara maksātāja personas un viņa ieņemto telpu kratīšana, meklējot pēc viltotas naudas un tās izgatavošanas līdzekļiem. Ja maksātājs ir rūpnieks vai veikalnieks, tad jāpārbauda viņa kase, vai arī tur ne atrodas viltota nauda.

Bez vajadzības tomēr nevajaga izdarīt kratīšanu; piem., ja kāda persona ierodas bankā vai pastā un, pasniedzot naudu, pate lūdz pateikt, vai tā nav viltota, tad pie tādas personas izdarīt kratīšanu nav nekādas vajadzības; tas pats sakāms, ja kasieris nodod naudu bankā un nav šaubu, ka viņš saņēmis to no maksātājiem u. t. t.

Ja viltojums neuzkrītošs un ja policijas ierēdnis nav spējīgs noteikt, vai tiešām aizdomīgā nauda viltota, vēlami tādu naudu nodot naudas īpašnieka klātbūtnē pārbaudīšanai kādā kredītiestādē vai pasta kantorī. Visa viltotā nauda atņemama un pievienojama pie izziņas, atzīmējot naudas vērtību, skaitļu un naudas zīmju numurus.

Gadījumā, ja naudas Ipašnieks, viltotās naudas nepazīšanas dēļ, nejauši tādu ieņēmis no citas personas, un to uzrāda, tad ar pēdējo jārikojas tādā pat kārtībā, kā ar pirmo un t. t., kamēr nāk īstajam noziedzniekam uz pēdām.

Apcietināt personas, kas apzināti laidušas apgrozībā pakaltaisītu naudu, kuŗu pašas saņēmušas par īstu, nav nekādas vajadzības; tādām personām gan draud cietuma sods ne ilgāks par 6 mēnešiem, bet bieži apgabaltiesa tādas personas nosacīti atsvabina no soda.

Naudas viltotāju vai izplatītāju aizturēšanas gadījumos policijai jābūt sevišķi rosīgai, jo šo noziegumu pēdas iespējams viegli un ātri iznīcināt.

Izdarot kratīšanas apvainoto dzīvokļos vai ieņemtās telpās, jāmeklē:

- 1) metālnaudas viltošanas gadījumos: ģipsi, mālu vai metālu (svinu, alvu) gabalos vai sasmalcinātu, lejamās formas, lejamo vai kausējamo kaŗoti, štancējamo mašīnu, gatavu naudu;
- 2) papīrnaudas viltošanas gadījumos: naudas zīmju skal-dāmo ierīci, fotografisku aparātu, fotografiskus negatīvus, slāpekļa skābi, nelķeļļu, gravējamās adatas, gravējamo nazi, cinka, kapara vai misiņa plates ar zīmējumiem vai bez, krāsas, litografējamo akmeni, valci krāsu uzvilksanai, presi, švammi, pindzeles, papīru, gatavu naudu.

32. Sabiedriskā miera un kārtības pārkāpšana.

Kas trokšņojis, kļiedzis, kāvies, vai cēlis citas nekārtības publiskā vietā vai sabiedriskā sapulcē vai kaut arī ārpus tām, bet traucēdams sabiedrisku mieru, sodāms.

Ir apsargājams vispār publisk*), resp. sabiedrisks miers, bet nevien kādas atsevišķas personas miers, tāpēc par miera traucēšanu jāuzskata troksnis, kas celts uz ap-

*) Par publiku vispārējā nozīmē jāuzskata kādas no vairākām ģimenēm apdzīvotas mājas iemītnieki, kāda teātra apmeklētāji, kāda visiem pieejama izrīkojuma dalībnieki u. t. t.

Par publiskām vietām jāuzskata: vietas vai telpas, kas pieejamas kuŗam katram, bez kāda uzaicinājuma, pie kam nekrīt svarā vai publikai pieejamā laikā, notikuma brīdī, tanīs ir atradusēs publika vai ne. Tādas starp citu ir: ielas, laukumi, tirgi, parki, publikas

dzīvotas ielas. Trokšņošana uz kādas gruntes vai kādā mājā ir tikai tad sodāma, ja tā ir dzirdama uz ielas un ar to traucē mieru, vai kad tā apgrūtina līdzdzīvotājus vai kaimiņus.

Mieru traucējoša trokšņošana ir tikai tad sodāma, ja celta bez vajadzības, t. i., kad tā nerodas, kā neizbēgamas sekas no kādas saprātīgas pēc vispārēja atzinuma vajadzīgas vai atļautas darbības. Neizbēgams ir troksnis, kuru rada važonu kustība, kalēja darbnīca, palīgā saucieni nelaiemes vai uzbrukuma gadījumos u. t. t.

Jānovērš troksnis, kas ceļas kaut gan no atļautas darbības, bet ja tas stipri pārsniedz nepieciešamības robežas, piem. no skārdiem piekļauta vezuma, tāpēc, ka trokšņa novēršanai nav izlietoti attiecīgi līdzekļi (iepakojums); no darbnīcas, ja pie labas gribas, nekaitējot ražošanai, darbus var tā iekārtot, ka troksnis*) izbeigtos vai samazinātos.

Rupja nekārtīga izturēšanās ir piedauzīga un apgrūtinoša pilsoņiem un līdz ar to traucē sabiedrisku kārtību, piem. kaušanās uz ielas, lamāšanās, bļaušana, dziedāšana pilnā balsī, grūstīšanās; tāda apģērba nesašana, kas piegriež pilsoņu vērību un caur to vainīgais sapulcina ap sevi ļaudis; nepieklājīga izturēšanās uz ielas.

Kārtības traucēšanai par iemeslu var būt nevien kādas personas fiziska rīcība, bet arī psihiska, piem. kāds par valdības rīkojumu, vispārēju postu vai citu no-

telpas dzelzceļu stacijās, viesnīcu koridori, namu koridori un sētas, kuņas pieejamas vairāku dzīvokļu iedzīvotājiem; bez tam valsts, tānī skaitā arī policijas, un pašvaldības iestādes, darba laikā vai kad tanīs atrodas publika, tad vēl veikali, kantori un izrīkojumu vietas, kad tie pieejami publikai u. t. t.

Par publisku vietu nav uzskatāms lauks, uz kuņa notikuma laikā atradās daži strādnieki; kluba telpas, jo tās nav visiem pieejamas u. t. t.

*) Gadījumos, kad pilsoņi sūdzas par troksni, smaku, dzirkstelēm, kas ceļas no kāda rūpniecības uzņēmuma, policija apskata to ar lietpratējiem (rūpniecības dep. fabriku inspektora, pilsētas valdes būvinspektoru vai kādu privātinženieru), par rezultātiem sastāda aktu, kurā min, kādā ceļā defektus iespējams novērst. Uz šī akta pamata, policija liek priekšā rūpniecības iestādes Ipašniekam vai pārvaldniekam defektus noteiktā laikā novērst, pretējā gadījumā lietu nosūta miertiesnesim vainīgā sodīšanai.

tikumu izplata apzināti-nepatiesas baumas, kuņas izsauca sabiedrībā uztraukumu.

Sastādot protokolus par miera vai kārtības traucēšanām, tanīs jāieraksta: kas, kad, kur, kādā veidā traucējis mieru vai kārtību, pie tam neaprobežoties vienīgi ar izteicieniem: „trokšņoja“, „nekārtīgi izturējās“, bet jānorāda, iekš kam īsti izpaudusēs trokšņošana vai nekārtīga izturēšanās un kādas bijušas sekas, piem. sapulcējās pilsoņi, aizsprostoja vai kavēja kustību pa ielu vai trotuāru, vai notikušais grieza uz sevi sapulces dalībnieku vēribu, vai notikušais traucēja sapulces kārtīgu gaitu.

Ja nekārtību izdarīšanā ņēmušas dalību vairākas personas (piem. kādas biedrības biedri) un viņu darbībai piemītis organizatorisks raksturs vai politiska nokrāsa, tad pēc lietas apstākļu noskaidrošanas (liecinieku un apvainoto nopratināšanas), policija izziņas nodod Politiskai pārvaldei (pārvaldes priekšniekam vai attiecīgam pārvaldes rajona pārzinim), kas savukārt dod lietai tālāku virzienu.

33. Huligānisms.

1922. g. oktobrī, lai sekmīgāk apkarotu noziedzību, valdība papildināja Sodu likumus ar diviem jauniem pantiem: 262¹ (divsimti sešdesmit otro prim) un 64¹ (sešdesmit ceturto prim). Pēdējais, t. i. Sodu lik. 64¹ pants paaugstina sodu, ja noziedzīgais nodarījums nodarīts aiz huligāniskiem dzenuļiem, t. i. aiz sevišķas nepamatotas ļaunprātības, bez iemesla no cietušā puses. Šim pantam priekš policijas tomēr nav sevišķas nozīmes, jo tas tikai paaugstina sodu, bet negroza lietas piekritību vai lietas ierosināšanas kārtību. Piem. ja kāds viegli ievainojis citu aiz huligāniskiem dzenuļiem, tad policija nevar pate ierosināt lietu; to var izdarīt tikai cietušais, jo lietas par viegliem miesas bojājumiem ierosināmas privātā kārtībā. Sodu lik. 262¹ pantam ir vairāk nozīmes priekš policijas, jo uz Sodu lik. 262¹ p. pamata policija arī bez cietušā sūdzības var saukt vainīgo pie atbildības. Šis pants piedraud ar sodu katram, kas aiz huligāniskiem dzenuļiem (t. i. aiz nepamatotas ļaunprātības, bez iemesla no cietušā puses) izdarījis kādu nelietību. Šo pantu var piemērot tādā kārtā tikai tad:

1) ja izdarīta nelietība, kuŗa nav paredzēta kādā citā Sodu lik. pantā, jo, ja kas izdarījis aiz huligāniskiem dzenuļiem noziedzīgu nodarījumu, paredzētu jau citā Sodu lik. pantā, tad vainīgam jāatbild uz šī pēdējā panta un Sodu lik. 64¹ panta pamata. Tikai tad, ja vainīgā nodarījums nav paredzēts nevienā citā Sodu lik. pantā, viņu var saukt pie atbildības uz Sodu lik. 262¹ panta par huligānismu. Pie huligānisma, Sodu. lik. 262¹ panta nozīmē, tamdeļ nav pieskaitāmi aizskaršana ar darbiem, miesas bojājumu nodarīšana, kārtības traucēšana u. t. t., jo minētie nodarījumi jau paredzēti Sodu lik. 475., 469. un 262. pantos. Turpretīm var uzskatīt par huligānismu, Sodu lik. 262¹ p. nozīmē, piem. ja kāds uz ielas tumsā, turot elektrisku lampiņu pret svešas personas acīm, pēkšņi apgaismo to, vai kāds uz ielas aiz nepamatotas ļaunprātības smērē citai personai drēbes, pēdējās tomēr nebojājot u. t. t. Ar citiem vārdiem zem Sodu lik. 262¹ p. paredzētās nelietības saprotama katra ikdienišķā nozīmē nekrietna, negēlīga, morāliski nosodāma, pašpuiciska darbība, ciktāl tāda nav paredzēta citos Sodu likuma pantos. (Skat. Senata 1925. g. spriedumu Kluča lietā.)

2) Šāda nekrietna negēlīga darbība, cik nemorāliska tā arī nebūtu, kļūst par sodāmu huligānismu tomēr tikai tad, ja tā izdarīta no tīras ļaunprātības (bez jebkāda motīva) un ja tā pie tam nav izprovocēta (izsaukta no cietušā).

Lai huligānismu sekmīgāki apkarotu, no tieslietu ministrijas tiesu iestādēm ir dots attiecīgs norādījums, lietas par huligānismu pēc iespējas drīzāki iztiesāt. Šinīs lietās policija apvainoto jau nākošā dienā nosūta līdz ar izziņu attiecīgam miertiesnesim, līdz ar cietušo un lieciniekiem. Tanī pašā laikā nosūta pie miertiesneša arī policijas iestādes pilnvarotu amatpersonu, kā sūdzības uzturētāju.

34. Personas goda aizskaršana un neslavas celšana.

Izziņas par personisku aizskaršanu un neslavas celšanu policija izdara tikai tad, ja cietušais ir dienestpersona un viņš aizskarts vai viņam celta neslava sakarā ar dienesta pienākumu izpildīšanu vai tanī brīdī, kad viņš

izpilda dienesta pienākumus. Pārējos gadījumos policija izziņas neizdara, bet rīkojas, kā norādīts IV. daļā.

Likums soda aizskaršanu un neslavas celšanu tikai tad, ja vainīgais apzinājies un sapratis, ka viņa vārdi vai izturēšanās ir aizskaroši cietušam. Pie tam vienalga, vai vainīgais tīši gribējis aizskart otras personas godu vai izturējies vienaldzīgi pret sekām, kādas varētu rast godu aizskarošu izteicienu vai žestu lietošana vai viņu izplatīšana.

I. Aizskart personiski var ar vārdiem un ar izturēšanos. Nepieciešami, lai pie tam tas notiktu cietušā klātbūtnē. Ar vārdiem var aizskart: 1) lietojot lamu vārdus, piem. asinssuns, mērkaķis u. t. t., vai tādus vārdus, kuŗi zināmā laikā, vai zināmā vietā skaitās aizskaroši, piem. komunisti, krieviski „židi“ u. t. t., 2) pārmetot, ka cietušais dzīvo negodīgi vai izdarot noziegumus, piem. izteicot pārmetumus, ka cietušais ņem kukuļus, 3) liekot priekšā izdarīt ko nepieklājīgu vai kādu noziedzīgu nodarījumu, piem. pieņemt kukuļnaudu, 4) izteicoties nicinoši par iestādi vai resoru, kuŗā dienestpersona sastāv dienestā un par pašu dienestpersonu un 5) runājot paceltā balsī vai acimredzot nepieklājīgā tonī, piem. uzrunājot ar „tu“. Aizskaršana ar izturēšanos var būt: grūšana, mēles rādīšana u. t. t.

II. Neslavas celšana, izpaužot personas godu aizskarošus apstākļus, ir sodāma tikai tad, ja vainīgais izplatījis baumas par kādu notikumu vai faktu, kas ceļ neslavu personas godam un kaitē tās labai slavai; turpretīm spriešana vai atsauksme par šādu apstākli vai par personu nav neslavas celšana un sodāma tikai tad, ja cietušais bija pie tam klāt, t. i. sodāma tad kā personas aizskaršana.

Par personas goda aizskaršanu un neslavas celšanu presē policija izdara izziņas tikai uz prokuratūras priekšlikumu.

Ja aizskarta kāda privātpersona publiskā vietā ar bezkaunīgiem vārdiem vai nekaunīgu izturēšanos, tad policijai jāizdara izziņa un, ja ir Sodulik. 280. p. paredzētā noziedzīga nodarījuma sastāvs, jā-

ierosina pie miertiesneša lieta pēc minētā panta pazīmēm, ari bez cietušā sūdzības.

Ja aizskarot kādu privātpersonu publiskā vietā, vainīgais bez tam sacēlis troksni vai kādā citā veidā traucējis kārtību, policija izdara par to izziņu un vajadzības gadījumā ierosina miertiesā lietu pēc Sodū lik. 262. p. pazīmēm.

35. Nepaklausība.

Sodāma ir nepaklausība policijas ierēdņa likumīgai pavēlei, rīkojumam, vai prasījumam, ar kuŗu tas, izpildot savu dienestu, griezies pie apvainotā personīgi vai caur kādu trešo personu vai ar rakstu.

Nepaklausība izpaužas iekš tam, ka vainīgais nodara kaut ko tādu, ko valdības vai pašvaldības iestādes nolieģušas.

Kārtības un drošības labā, uz ielām un ļaužu sapulcēšanās vietās (izrīkojumu, svinību, manifestāciju, dažādu ceremoniju u. t. l. gadījumos), policija dod pilsoņiem rīkojumus vai griežas pie tiem ar vajadzīgiem uzaicinājumiem (atbrīvot ielu, ieeju), kas pilsoņiem jāņem vērā un jāizpilda.

Nepaklausība var rasties aiz pilsoņa apzinīgas, vai neuzmanīgas, vai nolaidīgas rīcības.

Par likumīgām pavēlēm vai prasījumiem uzskatāmi tādi, kas dibināti uz likumiem vai noteikumiem, kuŗi no valdības vai pašvaldības iestādēm publicēti vispārības zināšanai un izpildīšanai.

Nepaklausība sodāma ari tad, kad tā izrādīta citu resoru vai pašvaldības iestāžu attiecīgām dienestpersonām pie viņu likumīgas darbības.

Kāda ierēdņa nelikumīgu rīkojumu, vai tāda ierēdņa rīkojumu, kam attiecīgā darbība nemaz nepiekrīt, vai kas tādai darbībai nav pilnvarots, neviens nav spiests izpildīt.

Izmeklējot lietas par nepaklausību, policijai jāieraksta protokolā, kad, kur, kādam isti rīkojumam vai prasījumam, kādos apstākļos un kādā veidā izrādīta nepaklausība un kādas bijušas nepaklausības sekas.

36. Pretošanās.

Šis noziedzīgais nodarījums izpaužas vienas vai vairāku personu aktīvā pretestībā, kas vērsta pret kādu valsts vai pašvaldības ierēdņi, pēdējam atrodoties pie savu, likumīgu un viņam piekrītošu dienestpienākumu izpildīšanas. Apvainoto nolūks ir tieši pretimstrādāt valsts vai pašvaldības iestādes ierēdņim, lai kavētu vai nepieļautu to pie savu pienākumu izpildīšanas, pie tam apvainotie pret ierēdņi izlieto spēku (grūž prom, sit) vai arī iespaido to psihiski (piedraud ar vardarbību).

Sodāma ir arī pretošanās ierēdņa palīgā pieaicinātām privātpersonām.

Policijai jāieraksta protokolā:

- 1) kādai amatpersonai, pie kādu dienestpienākumu izpildīšanas atrodoties, nodarīta pretošanās,
- 2) cik personas un kas īsti piedalījās pretestībā,
- 3) kas bija apbruņojies un ar ko,
- 4) iekš kam pastāvēja pretošanās un kā rīkojās katrs dalībnieks, vai lietoja varas darbus, kādus un pret ko, vai nodarīja nekārtības, vai bojājumus, kādus,
- 5) kādus līdzekļus izlietoja policija pretošanās un nekārtību pārtraukšanai,
- 6) kādas sekas bija pretestībai, t. i. vai ierēdnis, neraugoties uz pretestību, savu darbu pabeidza sekmiņi, vai tas bija jāpārtrauc.

Ja pretošanos nodarījušas kopīgi un vienā laikā vairākas personas, tad jānoskaidro:

- 1) Vai vainīgie darbojās ar iepriekšēju norunu vai bez tās. Te jāņem vērā, ka dažu personu darbība vienā un tanī pašā brīdī vēl nav pierādījums, ka starp viņām pastāvējuse noruna;
- 2) kas pierunāja citus, kas rīkoja citu darbību, kas pirmais uzsāka pretestību.
- 3) kas savā darbībā bija sevišķi nevaldāms, bezkaunīgs, neatlaidīgs un uzstājīgs.

Noteikti jāaprāda, kas no apvainotiem un kā darbojās. Notikuma vietā jāpieraksta vainīgo vārdi un atzīmēt katra darbību. No svara ir notikuma vietā griezt liecinieku vērību uz vainīgo darbību, lai tie tiesā zinātu liecināt, kas un kā pretojies.

37. Noziedzīgie nodarījumi pret sabiedrisko labierīcību un kārtību.

Policijas ierēdņiem ļoti bieži nākās konstatēt sabiedrības labierīcībai un kārtībai izdoto saistošo noteikumu neievērošanu. Šādos gadījumos, ja policijas ierēdnis ir viens, der pieaicināt vienu vai divus lieciniekus, kas, vajadzības gadījumā, tiesā varētu apliecināt atrasto pārkāpumu Sastādāmos protokolos, bez vispārējiem datiem, jāieraksta kad, kur, kāds īsti noteikums pārkāpts un iekš kā pārkāpums sastāvējis (tirgošanās ārpus noteiktā tirdzniecības laika, ielas nenotīrīšana u. t. t.). Nopratinot apvainoto, jānoskaidro un jāieraksta protokolā, vai nopratināmajam pieder objekts (veikals, māja, suns), par kuŗu ir runa, jeb vai viņš uzņēmis kādus pienākumus par objektu (pārvaldīt, gādāt par tirību, kārtību). Kad šis apstāklis atzīmēts, var ierakstīt, kāpēc nopratināmais nav izpildījis savu pienākumu.

Te apskatīsim tuvāk dažus svarīgākus labierīcības un kārtības noteikumu pārkāpumus.

I. Pilsoņu veselības aizsardzībai izdoto noteikumu pārkāpšana.

Policijas pienākumos ietilpst atklāt pilsoņu veselības aizsardzībai izdoto noteikumu pārkāpšanu un tāpat atklāt tādu preču ražošanu, kas nav atļautas pārdošanai, un vainīgos saukt pie atbildības.

Protokolus par pilsoņu veselības aizsardzībai izdoto noteikumu pārkāpšanu sastāda tādā pat kārtībā, kā protokolus par noziedzīgiem nodarījumiem pret valsts mantu un ienākumiem (Skat. V. daļu) un pēc iespējas tūlī pēc pārkāpumu atklāšanas un to atklāšanas vietās; policija šos protokolus sastāda kopā ar ārstu, liecinieku klātbūtnē, pie kam tos paraksta, kā policijas ierēdnis, tā ārsts un liecinieki. (Krim. proc. lik. 1167. p.).

Protokols par sanitārnoteikuma pārkāpšanu sastādāms ārsta klātbūtnē, kas to paraksta; šī noteikuma neievērošanai, kā sekas var būt protokola neatzīšana par formeli pareizu vienīgi tādos gadījumos, kad ar protokolu apliecināti fakti, kuŗu konstatēšana

iespējama vienīgi medicīnas personālam, piem.: nav izlietoti līdzekļi pret lipīgu slimību izplatīšanos, gaisa bojāšanu u. t. l. Turpretīm mēslu sakrāšana retirā dēs ārpus normas, dezinfekcijas neizdarīšana lipīgu slimību plosīšanās laikā u. t. t., kas neprasa speciēlas zināšanas, tiesai pilnīgi iespējamās caurskatīt pēc būtības un tāpēc par tādiem pārkāpumiem protokolu var sastādīt arī bez ārsta.

Sastādot protokolus Kr. pr. lik. 1167. p. kārtībā, nav jāuzglabā priekšmeti, kas atrasti pie apskatīšanām un uz kuŗu pamata ierosināta krimināl-vajāšana.

II. Medību noteikumu pārkāpšana.

Protokolos par medību noteikumu pārkāpumiem jānorāda, kādi rīki izlietoti medījuma iegūšanai, tad, kāds un cik lielā daudzumā medījums atņemts apvainotam. Pie vainīgā atrastais medījums nekavējoties nododams medību tiesību valdītājam vai nomniekam, bet ja nav zināms, kur medījums nogalināts, tas uz policijas rīkojumu pārdodams vai iznīcināms. Pie vainīgiem medniekiem uz valsts zemes atrastais medījums jāpārdod un ieņemtā nauda jāiemaksā Latvijas bankā vai viņas vietējās nodaļās Zemkopības ministrijas depozītā (Kr. pr. lik. 1168. p.).

III. Būvniecības likumu pārkāpšana.

Ja par policijas atklātu Būvniecības likuma pārkāpšanu draud ēku nojaukšana, pārvietošana vai pārlabošana, tad policijai ir tiesība vienīgi apturēt darbus un noliegt to turpināšanu, bet piespiest vainīgo nojaukt, pārlabot vai pārvietot celtni, varēs vienīgi pēc lietas caurskatīšanas tiesā un kad par to būs attiecīgs spriedums (Kr. pr. lik. 1174. p.).

Ierosinot lietas par Būvniecības likuma pārkāpšanu, policijai jāņem vērā Sodu lik. 378. un 382. p. p. 378. pants draud ar sodu par ēkas vai būves celšanu vai pārbūvēšanu bez pienācīgas atļaujas. 382. pantā paredzēta tehnisko un citu nosacījumu, par kuŗiem ir runa Būvniecības likumā un vietējos saistošos noteikumos par būvēm, neizpildīšana; ēku

celšana neievērojot tehniskus noteikumus, paredzētus vispār, kā būvstrādnieku, tā arī iedzīvotāju drošības labā, ugunsdrošības un veselības ziņā. Bez tam Būvniecības likuma un noteikumu pārkāpšana paredzēta vēl Sodu lik. 401. p., kurā noteikta atbildība par likuma vai saistoša noteikuma neizpildīšanu par ielu, laukumu, bruģējumu, trotuaru, grāvju vai šķērsgrāvju tiltu ierīkošanu pilsētās, kā arī par trotuaru, tiltu un bruģējumu kārtībā neturēšanu. Beidzot, būvnoteikumu pārkāpšanu vajāšanā sevišķi jāņem vērā Sodu lik. 37. p., kas dod policijai tiesību lūgt tiesā piespriest nojaukt, slēgt, izlabot, pārvietot vai pārvērst agrākā stāvoklī nepareizi uzceltu vai pārbūvētu celtni.

Rīgā pilsētas domes izdotie saistošie noteikumi par būvniecību uzliek īpašniekiem pienākumu, pirms stāšanās pie būvdarbiem, apstiprināto būvprojektu uzrādīt pilsētas būvinspektoram un vietējam iecirkņa priekšniekam, kuriem tad pat paziņo par būvdarbu uzsākšanas laiku. Bez tam īpašniekiem jāpieteic pilsētas būvvaldei mājās izdarāmie remontdarbi un jāizņem remontzīmes, kuŗas arī uzrādāmas policijai. Par šo noteikumu neizpildīšanu vainīgie saucami pie atbildības uz Sodu lik. 138. p. pamata.

Iekšlietu ministrijas 1926. g. izdotie saistošie pagaidu noteikumi par būvniecību uz laukiem, viensētu saimniecībās, gan neuzliek īpašniekam pienākumu paziņot vietējai policijai par būvdarbu uzsākšanu. Še policijai jāraugas, lai īpašnieki izpildītu minētos noteikumus pie jaunceltnēm, ievērojot sevišķi ugunsdrošību, jauncelamo ēku attālumu no jau esošām un no kaimiņa robežas, krāšņu, skursteņu, trepju, aku un atēju ierīkošanu, saskaņā ar noteikumiem.

Policijas darbībai Būvniecības likuma pārkāpšanas gadījumos jābūt sekošai: 1) sastāda lietpratēja klātbūtnē iepriekšējo apskatīšanas protokolu, 2) protokolu ceļ priekšā celtnes īpašniekam un ņem no viņa parakstu par to, ka no policijas noliktā termiņā novērsīs pielaistās nepareizības vai pārkāpumus, 3) pēc noteiktā termiņa

pārbauda, vai uzdotais izpildīts un par izdarīto pārbaudi sastāda protokolu, 4) gadījumos, kad nepieciešams celtni nojaukt vai pārbūvēt — pieprasa no lietpratēja atsaukumi: ja celtnē nojaukama — par tās vērtību un nojaukšanas izdevumiem, ja jāpārbūvē — par pārbūves izdevumiem. Lietas piekritība tiesu iestādēm, atkarājas no novērtētās izdevumu sumas, ja tā nepārsniedz 1000 latus — lieta piekrit miertiesnesim, bet ja lielāka — tad apgabaltiesai. (Kr. pr. lik. 39. p.).

Visos tajos gadījumos, kad sabiedriskas labierīcības un kārtības aizsardzības noteikumu pārkāpšanas dēļ no privātpersonas puses, likums atļauj policijai izpildīt kādus darbus uz vainīgā rēķina, viņa piedzen savu šajā lietā patērēto naudu ne citādi, kā tiesas ceļā (Kr. pr. lik. 1164. p.).

IV. Preses noteikumu pārkāpumi.

Preses noteikumu pārkāpumu lietās policijai nav tiesības un pienākuma izmeklēt noziedzīgus nodarījumus, izdarītus ar preses palīdzību, jo šīs lietas ierosināmas vai nu privātopsūdzības kārtībā vai — no iekšlietu ministrijas preses un biedrību nodaļas, vai — no prokurora puses. Ja policija atrod presē ziņojumu vai rakstu, kas aizskar kādu policijas ierēdņa godu vai labo slavu, vai kādu viņas nozāri, cietušie policijas darbinieki var griezties pie apgabaltiesas prokurora, kuŗa apgabālā preses orgānu izdod, ar lūgumu saukt vainīgo pie atbildības, aizrādot lūgumā, uz kāda pamata tas darāms.

38. Kā izvairīties no noziegumiem un noziedzniekiem.

I. Šinī daļā mēs runājam par noziedzīgiem nodarījumiem, kuŗus pāstrādā noziedznieki paši uz savu iniciatīvi, pamudināti no saviem iekšīgiem noziedzīgiem dzeņļiem, kuŗu pamatā var būt mantkāriba, atriebība u. t. t., kā arī par tiem, kuŗus nodara pilsoņi savā darba laukā aiz personīgas neuzmanības vai nolaidības, kā piem. šoferi, vaŗoņi, dažādu darbu izpildītāji un citi.

Protams, ka persona, kas aiz neuzmanības kādam nodarījuse smagus miesas bojājumus, nav pieskaitāma pie noziedzniekiem šī vārda īstā nozīmē, jo šinī gadījumā vainīgais kļuvis vienīgi par gadījuma noziedznieku, jo viņam vispār nepiemīt iekšķīgā dzenuļa nodarīt noziegumu; līdzīgi gadījumi var nākt priekšā kuŗam katram citādi nevainojamam pilsonim. Atkarībā no lietas apstākļiem, tiesu iestādes nereti gadījuma noziedzniekiem piespriestos sodus noteikti atlaiž, aiz ka sods var palikt neizpildīts, ja notiesātais nākamībā nenodara kādu citu noziedzīgu nodarījumu, par kuŗu saņem sodu. Lai izbēgtu no šiem pēdējiem noziegumiem, pilsoņiem jābūt savā darbībā uzmanīgiem un apdomīgiem. Vesela rinda ugunsgrēku, nelaimes gadījumu uz ielām, darbnīcās, rūpniecības iestādēs, uz būvēm un citur notiek aiz pilsoņu neuzmanības un paviršības. Policijas ierēdņiem, ja tie mana neuzmanīgu vai nolaidīgu rīcību, no kuŗas var celties noziegums, jābrīdina attiecīgie pilsoņi, bet ja tie brīdinājumu atstāj neievērotu, vainīgie jāsauc pie atbildības, jo policijas pienākums ir spert soļus nozieguma novēršanai.

II. Līdz ar noziedzību pieņemšanos un plešanos plašumā, noziedznieku papildināšanos izveicībā un apķērībā savu upuŗu apstrādāšanai, līdztekus jāvirzas un jāattīstas arī noziegumu apkaŗošanai un līdzekļu meklēšanai to ierobežošanai. Par policijas pienākumiem šinī jautājumā mēs jau esam runājuši. Ne maza nozīme ir tam apstāklim, ka pilsoņi savā ikdienišķā dzīvē ar uzmanīgu izturēšanos un apdomīgu rīcību paši izvairas no noziedzniekiem un nepieļauj tiem iespējamības noziegumus pastrādāt. Noziedznieku paved uz noziedzību, jeb ved kārdināšanā, izdevīgs gadījums, piem. novārtā pamestas mantas, pilsoņa nevērīga izturēšanās. Zināms, ka minētie apstākļi nevar attaisnot ne noziegumu, ne pašu noziedznieku. Ja mēs šo jautājumu aizskāruši, tad vienīgi tanī nolūkā, lai aizrādītu, ka pilsoņiem dažos gadījumos ir iespēja izvairīties no noziedzniekiem un zaudējumiem, kas ceļas no viņu darbības. Bet vai dzīvē bieži vien mēs neredzam ko pretēju? — Aiz neuzmanības, bezrūpības, vieglprātības un aklas

uzticēšanās, kas bieži pat pārsteidzoši naiva, pilsoņi paši dod noziedzniekam mājienu un iespēju pastrādāt nedarbu. Ka tas tā, to redzam jau no tā vien, ka dažs labs nēsā savu naudas maku apgērba ārējās kabatās; cits, atrodoties restorānā, ēdienu veikalā, uz tirgus vai citās dažādu ļaužu pilnās vietās, izvelk savu naudas maku un, itkā lepodamies ar bagātību, izklāsta visu priekšā sava maka saturu. Dažām dāmām ir paradums, dzīvokli atstājot, uz durvīm izlikt zīmīti: „Nav neviena mājās“ vai „Pulksten tik un tikos būšu atpakaļ.“ Vai tas nav mājiens noziedzniekam ķerties pie dzīvokļa revīzijas? — Tāpat, apbrīnojami vieglprātīgi krīt aferistu rokās precību kāras atraitnes un meitas, meklējot ar sludinājumiem laikrakstos sev dzīves biedrus. — Tā tad vairāk apdomības un uzmanības! Ja pilsoņi būtu uzmanīgāki un vērīgāki, tad ne vienam vien noziedzniekam būtu jāatmet savs amats, kā neienesīgs.

Kā redzams no augšā izteiktā, aiz neuzmanības un nolaidības pilsoņi var paši nodarīt noziegumu un var arī dot mājienu vai iespēju kādām citām personām — visbiežāk noziedzniekiem — tādu nodarīt.

III. Tagad aizsardzībai pret ielaušanos mēs varam izlietot dažādas komplicētas atslēgas, aizšaujamos, drošības ķēdes, dzelzs restes, elektriskus zvanus, kas tā ierīkoti, ka noziedznieks tos nevar izslēgt. Jāpriecājas, ka tehnika nenogurstoši pūlas atrast pilnīgākus drošības līdzekļus, kas aizsargātu sabiedrību no noziedznieku apmeklējumiem.

III. daļa.

Protokolu sastādīšana.

Kas ir protokols.

Protokols ir akts, kuŗu sastāda policijas ierēdnis par katru atsevišķu izziņā ietilpstošu savu darbību, tādēļ izziņās atrodami ziņojumu, apskatīšanu, kratīšanu, liecinieku un apvainoto noklaušināšanas protokoli.

Protokolu sastādīšanā jāpieturas pie noteiktas sistēmas un nevar sastādīt tos dažādi, kā kuŗam tik. Kā katrs darbs, tā arī protokolu sastādīšana jāizdara pēc zināmiem noteikumiem un zināmā kārtībā. Tā piem. iesākot kādu protokolu jāatzīmē tā sastādīšanas gads un mēnesis; datus par ziņotāja, nopratinātā vai noklaušinātā personu ieraksta sevišķā nodalījumā, atkāpjoties no lapas kreisās malas, lai tas atdalītos no pārējā teksta un lai to varētu ērti atrast; tālāk, protokolā ierakstāmas visas pārējās ziņas noteiktā kārtībā. Ka sistēmai protokolu sastādīšanā ir liela nozīme, redzams jau no sekošā: policijas darbiniekiem, tiesnešiem, cietušiem, aizstāvjiem, vienmēr rodas vajadzība ieskatīties protokolos un uzmeklēt tajos vajadzīgās ziņas, kuŗas būs ērti atrodamas, ja protokoli sastādīti pēc vienas zināmas sistēmas. Tā piem. ziņas par lietā figurējošo personu dzīves vietām būs atrodamas augšminētā nodalījumā tieši attiecīgā vietā, t. i. — tūlīņ pēc atzīmējuma par nodarbošanos, ziņas par sodīšanu, turpat — tūlīņ pēc dzīves vietas atzīmējuma u. t. t. Attiecībā uz personas nosaukumu ir no svara rakstīt protokolos vispirms vārdu, tad tēva vārdu un pēc tam uz vārdu Pieturoties pie šīs kārtības, kā pašiem policijas ierēdņiem, tā tiesnešiem un tiesas iestāžu darbiniekiem, būs ērti atrast protokolos personu ģimenes vārdus. Tiesu iestāžu darbiniekiem tas būs parocīgi, jo viņi parasti raksta pavēstēs vispirms vārdu un tad uzvārdu.

Teiktam ir nozīme arī vēl tanī ziņā, ka daži uzvārdi ir līdzīgi kristītiem vārdiem.

Protokolos jāieraksta:

- 1) sastādīšanas gads un diena,
- 2) sastādītāja dienesta iestāde (iecirknis, pagasts), dienesta pakāpe un uzvārds,
- 3) kur ziņojums pieņemts (iecirknī, nodaļā, ja ārpus iecirkņa, tad kur īsti); kratīšanu un apskatīšanu protokolos — kur minētās darbības izdarītas,
- 4) dati par ziņotāja, liecinieka vai apvainotā personu,
- 5) ziņojuma saturs (ziņojuma protokols par zādzību, laupīšanu u. t. t.), vai — par ierēdņa izdarīto apskatīšanu, kratīšanu, (apskatīšanu un kratīšanu protokoli), — kas bijuši klāt pie izdarītās darbības (liecinieki, cietušie, apvainotie, lietpratēji), kas pie tam atrasts, vai — liecinieku izteicieni (liecinieku noklausīšanās protokoli), vai — lietpratēju izteicieni.

Lēmumi par izdarāmām apskatīšanām un kratīšanām jāuzraksta ziņojuma protokola beigās vai atsevišķi, kā tas jau aizrādīts 37. l. pusē.

Kad policijas ierēdnis pats atrod noziegumu vai pārkāpumu, tad viņš par atrasto sastāda protokolu, kurā ieraksta augstāk 1. un 2. punktos minētos datus, tad vēl — kad, kur, kāds noziegums vai pārkāpums atrasts, kas ir vainīgais, viņa dzīves vieta, kas ir liecinieki, ja tādi bija, viņu dzīves vietas. Par katru noziegumu vai pārkāpumu sastādāms atsevišķs protokols. Noziegumu vai pārkāpumu var nodarīt viena persona, bet var tajos ņemt dalību arī vairākas personas. Ja viena veida noziegumu vai pārkāpumu nodarījušas vairākas personas kopīgi, piem. zādzību, tad pret visām vainīgām personām sastādāms viens protokols par zādzību, bet ja šīs pašas personas, pēc vai priekš zādzības izdarīšanas, uz

ielas savā starpā kāvušās*) un tādā veidā traucējušas mieru — sastādāms otrs atsevišķs protokols par miera traucēšanu. Bet ja divas personas stāvot uz ielas, kaut arī blakus, lūgušas dāvanas no gaŗamgājējiem, ja pie tam nav konstatēta viņu kopīga darbība — lūgušas katra priekš sevis — sastādāmi divi protokoli, pret katru vainīgo atsevišķi par ubagošanu, jo tie nodarījuši noziegumu katrs pilnīgi patstāvīgi.

Par ziņotāju, cietušo, apvainoto un liecinieku personām protokolu sevišķā nodalījumā jāieraksta sēkošie dati:

- 1) vārds**), tēva vārds***) un uzvārds**), (tiesu iestādes vēlas, lai visos protokolu sastādīšanu gadījumos atzīmētu tēva vārdu; tas nepieciešams, lai sekmētos attiecīgās personas atrašana),
- 2) dzimšanas gads un datums**),
- 3) pavalstniecība (Latvijas pilsonis, Anglijas pavalstnieks),
- 4) nodarbošanās (pašreizējā),
- 5) dzīves vieta,
- 6) vai nav sodīts un vai nesastāv zem tiesas un izmeklēšanas (atzīmēt kurā gadā sodīts, no kādas tiesas, par kādu noziegumu, kāds sods piespriests un vai sods izpildīts. Ja sastāv zem tiesas vai izmeklēšanas, tad ierakstīt, kādā tiesā vai

*) Kaušanās ir savstarpēja darbība, kurā katrs vainīgais ņem aktīvu dalību, tā tad divas vai vairākas personas savā starpā sitas. Atgaiņāšanās jeb aizstāvēšanās pret uzbrucēju, nav uzskatāma par kaušanos.

**) Vārdu, uzvārdu, dzimšanas gadu un dienu ierakstīt protokolos pēc pases. Gadījumā, ja noklausināmajam pases nebūtu klāt, tad — pēc viņa izteicieniem, pie tam jāklaušās, kā noklausināmais izrunā savu uzvārdu, lai to pareizi (fonētiski) uzrakstītu.

***) Tā kā apvainotais var tīši uzdot nepareizu tēva vārdu, tad, lai nerastos pārpratumi un sarežģījumi, der pieprasīt viņa dzimšanas apliecību (vecuma zīmi), bet ja apvainotais tādu nevar uzrādīt, tad protokola teksta attiecīgā vietā iekavās atzīmēt, ka tēva vārds ierakstīts pēc apvainotā personīga izteiciena. Lai to izdarītu īsi, tad rakstīt, piem. sekoši: „. . . Juris Pētera d. (pers. izt.) Kalniņš . . .” Uz cietušo un pārējo izziņā figurējošo personu tēva vārdiem aizrādītais neattiecas, jo to tēvu vārdiem nav sevišķas nozīmes.

pie kāda izmeklēšanas tiesneša lieta atrodas un par kādu noziegumu).

Šie dati jāsniedz par visām izziņā figurējošām personām. Bez tam par apvainotiem jāuzrāda, kur tie piederīgi (pilsēta, pagasts); ja kāds nezina savu piederības vietu, tad tā arī jāatzīmē. Šo pēdējo tiesas iestāžu prasību gan grūti nāksies izpildīt, jo jaunai paaudzei nav nekādas sajēgas par to, kas ir piederības vieta, un kā lai viņa to zina, kad tā faktiski vairs nepastāv. Par abu kārtu apvainotiem, kas nav sasnieguši 21 gadu vecumu, protokolā jāieraksta arī kur viņi dzimuši un kur kristīti. Ja apvainotā ir precēta vai atraitne, tad protokolā jāatzīmē arī viņas dzimtas uzvārds, par šķirtām un no jauna laulībā sastāvošām apvainotām jāpiemin viņu pirmā vīra uzvārds. Ziņas par ģimenes stāvokli jāatzīmē vienīgi par sievietēm, ja tās ziņo par izvarošanām vai tamlīdzīgiem gadījumiem. Ziņas par ticību un tautību atkrīt.

Pirms ziņotāja, liecinieka vai apvainotā noklausīšanas protokola sastādīšanas, minētām personām jādod iespēja izteikt visu, kas viņām sakāms. Ja šīs personas nav pietiekoši attēlojušas notikuma apstākļus vai izteikušās nesaprotami, tad ierēdnis, liekot priekšā jautājumus, noskaidro vajadzīgo. Pēc tam, kad lieta pietiekoši apgaismota, ierēdnis ieraksta protokolā viņam izteikto.

Protokolus jā sastāda īsos, skaidri saprotamos teikumos, bez kāda izplūduma, neminot tādus apstākļus, kam ar lietu nav nekāda sakara, vai kam lietā nav nozīmes. Protokolos jābūt labilāsāmiem, t. i. uzrakstītiem skaidri, ievērojot mūsu pareizrakstības un kaligrafijas noteikumus. Lai nerastos pārpratumi, izcilus skaidri jā raksta vārdi, uzvārdi, māju, pagastu, ielu, upju, mežu, ezeru u. t. l. nosaukumi. Protokolus jā raksta ar tinti, bet ne ar tintes zīmuli. Ja gadas ierakstīt vārdu (kādu vietējo termiņu), kuŗa nozīme visiem nav zināma, tad viņa nozīme jāpaskaidro iekavās. Protokola tekstā nedrīkst neko dzēst, pielietojot gumiju vai nazi. Labojumi jāizdara sekoši: kļūdīgi uzrakstīto vārdu

pārstripo, bet — tikai tā, lai to varētu izlasīt, piem. uzrakstīts lieks vārds „dzirdēju“; šo vārdu pārstripo un protokola beigās, pirms paraksta, atzīmē: — Strīpots „dzirdēju“. Ja rodas vajadzība protokolā starp rindiņām ierakstīt kādus vārdus, piem. „manīm neredzot“, tad protokola beigās atzīmē: — Ierakstīts starp rindiņām „manīm neredzot“. Ja kāds ziņotājs vai noklaušinātais liecinieks neprot rakstīt, tad protokolā jāraksta, piem., sekošais teksts: „Bronislava Rimovičs — analfabete; uz viņas lūgumu parakstījās“ (dot protokolā parakstīt savu vārdu tam, kas lūgts).

Nopratinot cietušo vai liecinieku, uz Krim. proc. lik. 293. p. pamata, nav vajadzības pieaicināt lieciniekus.

Katrs protokols, pēc tā sastādīšanas, jānolasa priekšā ziņotājam, lieciniekam vai apvainotam un jāliek viņiem parakstīt. Ja kāds no viņiem atsakas dot savu parakstu, tad par to atzīmē protokolā. Ja pēc protokola nolasišanas noklaušinātais lūdz to papildināt vēl ar kādiem izteicieniem, tad to nevar viņam liegt, ja vien izteiktam ir lietā kāda nozīme. Ja viņš no savas nepamatotās prasības neatkāpjas, likt viņam priekšā iesniegt savu rakstisku paskaidrojumu, kuŗu tad pievieno pie izziņas.

Rakstot protokolus, lapu kreisās pusēs jāatstāj brīvas malas vismaz 2 cm platumā, lai policijas iestādēs un arī vēlāk, tiesu iestādēs un sēdēs, kad tie jau iešūti aktīs, tos varētu ērti lasīt. Aiz tā paša iemesla arī lapu labajās pusēs jāatstāj brīvas malas, mazākais 1 cm platumā. Teiktajam ir nozīme arī daļuma izjūtā.

Izziņā ietilpstošie protokoli, atzīmes, pavadraksti jāsakopo chronoloģiskā kārtībā, t. i. lietā pirmam rakstam vai protokolam jābūt virspusē un pēc tā jābūt pievienotiem visiem citiem protokoliem un rakstiem tā, kā tie klātnākuši. Ja pavadraksts piesprausts sarakstes priekšpusē, tad jau pirmai personai, kas stājas pie raksta izpildīšanas, to jānovieto sarakstes beigās, kur tam īstā vieta; ja teikto neievēro, tad sarakstē rodas kārtības traucējums. Jārūpējas, ka no izziņas nenozustu kāds protokols, ārsta apliecība vai cits kāds dokuments.

40. Ziņojuma protokols.

Sastādot protokolu pēc mutiska ziņojuma par kādu nodarījumu, tanī jāieraksta :

- a) kad protokols sastādīts ;
- b) kas protokolu sastādījis ;
- c) ziņotāja vārds, tēva vārds, uzvārds, dzimšanas gads un datums, pavalstniecība, nodarbošanās, dzīves vieta, ziņas par sodīšanu un sastāvēšanu zem tiesas un izmeklēšanas ;
- d) kad notikums atgadījies un kur tieši ;
- e) kas īsti noticis un kādos apstākļos ; vai ir aizdomas uz kādu personu un, apstiprinošā gadījumā, uz ko tās dibinātas ;
- f) cietušo, vainīgo un liecinieku vārdi, uzvārdi un dzīves vietas.

Ja ziņotājs, sniedzot ziņas par kādu smagu noziegumu vai noziegumu, ne uz vienu aizdomas neizsaka, tad ierēdnis paskaidro viņam vienīgi Sodu lik. 156. pantu, bet ja viņš izsaka aizdomas uz kādu noteiktu personu, tad viņam jāpaskaidro arī Sodu lik. 157. pants. Ja kāds ziņo par nodarījumu, par kuŗu sūdzība ierosināma privātapsūdzības kārtībā, policijas ierēdnim nav jāpiemirst atzīmēt protokola beigās, ka cietušais lūdz vainīgo saukt pie atbildības; bet, pieņemot ziņojumus par noziedzīgiem nodarījumiem, kuŗi vajājami publiskā kārtībā, aizrādītais atkrīt.

Policijai iesniegtos rakstiskos ziņojumos par noziedzīgiem nodarījumiem, kuŗi vajājami publiskā kārtībā, bieži vien trūkst lietā nepieciešamo datu, tāpēc ziņojuma iesniedzējs jānoklausina, lai papildinātu iesniegumu, un bez tam, viņam jāpaskaidro Sodu lik. 156. vai 157. p. p., pēc vajadzības.

Šos protokolus paraksta vispirms ziņotājs un pēc tam protokolu sastādītājs — ierēdnis.

Skat. pielikumā paraugus №№ 1, 7, 11, 14, 17, 18, 20.

41. Kratišanu un apskatišanu protokoli.

Sastādot protokolus par izdarītām kratišanām un apskatišanām, tajos jāieraksta :

- a) kad protokols sastādīts;
- b) kas protokolu sastādījis;
- c) kur izdarīta kratišana vai apskatišana;
- d) pieaicināto liecinieku vārdi, uzvārdi, dzīves vietas;
- e) uz kāda likuma panta pamata izdarīta darbība (Kr. pr. lik. 293. p.),
- f) apskatišanas protokolos, pēc vārdiem: „... pie apskatišanas izrādījās sekošais:“ — apraksta redzamās laužuma zīmes (ielaušanās zādzības gadījumā); liķa stāvokli, viņa apkārtni (slepkavības vai pašnāvības gadījumos); ugunsgrēka vietu;
- g) protokola beigās jāatzīmē, kā nolemts rīkoties ar atrastām mantām, lietiskiem pierādījumiem, liķi.

Sastādot šos protokolus visos zādzību, krāpšanu, piesavināšanu (neraugoties uz zaudējumu sumu), laupīšanu, slepkavību, ļaunprātīgu aizdedzināšanu, naudas zīmju viltošanu un citos gadījumos, kad lietas piekrīt vispārējām tiesu iestādēm, policija viņos atzīmē Krim. proc. lik. 293. pantu. Jāpiemin, ka arī mazvērtīgu zādzību gadījumos lietas var piekrist vispārējām tiesu iestādēm, ja vainīgie izrādas recidivisti. Tāpat atrastu liķu, ātrā nāvē mirušu, pašslepkavu un ugunsgrēku apskatišanas protokolos pieminams Krim. proc. lik. 293. pants, jo arī šinīs gadījumos pie izmeklēšanas var atklāties noziedzums, piekrītošs vispārējām tiesu iestādēm. Ja cietušais bijis klāt pie kratišanas vai apskatišanas, tad protokolā par to jāpiemin. Kratišanu un apskatišanu protokolos jāatzīmē izkratīto vai apskatīto telpu īpašnieka vai personas, kas mājās sastapta, vārds un uzvārds. Zagtas, nolaupītas, izkrāptas, piesavinātas mantas, ja nav kāda sevišķa vajadzība tās pievienot pie protokola, jāizsniedz atpakaļ cietušam, pret parakstu, kuŗu ņem uz protokola. Ja apvainotais par mantu piederību ceļ iebildumus, pastāvot uz to, ka mantas pieder viņam, tad tās jāpievieno pie protokola. Par atrastiem lietiskiem pierādījumiem protokola beigās jāieraksta, ka tie pievienoti pie protokola. Šos protokolus

paraksta vispirms to sastādītājs — policijas ierēdnis, pēc tam liecinieki, cietušais un apvainotais, ja no abiem pēdējiem kāds bijis klāt pie kratīšanām vai apskatēm.

Skat. pielikumā paraugus №№ 2, 3, 4, 6, 8, 10, 12, 13, 15.

42. Apvainotā noklaušināšanas protokols.

Apvainotā noklaušināšanas protokolā jāieraksta sekošais:

- a) kad protokols sastādīts;
- b) kas protokolu sastādījis;
- c) apvainotā vārds, tēva vārds un uzvārds, dzimšanas gads un datums, nodarbošanās, dzīves vieta, ziņas par sodīšanu; jāieraksta pēc vajadzības arī pārējās ziņas, kas minētas 86. l. p.
- d) ko apvainotais par lietu izteicis un vai atzīst sevi par vainīgu vai ne.

Protokolu paraksta apvainotais un pēc tam policijas ierēdnis. Nekādi likuma panti par dotās liecības patiesīgumu apvainotam nav jāatgādina. Ja apvainotais - tā nav sasniedzis 17 g. vecumu, tad par nodarīto jānoklaušina kāds no viņa vecākiem, aizbildnis vai persona, kuŗas gādībā viņš atrodas. Ja apvainotam piemīt kādi psihiski defekti, tad par to minēt vecāka vai aizgādņa noklaušināšanas protokolā. Par visiem apvainotiem, lietās, kas piekrīt miertiesnešiem, pie protokola jāpievieno noraksti no viņu pasēm vai ja pases nebūtu — izraksti no māju grāmatām. Ja mazgadīgais apvainotais nav ierakstīts vecāku pasē, tad jāpieliek viņa vecuma zīme.

Skat. pielikumā paraugus №№ 22, 25.

43. Liecinieku noklaušināšanas protokols.

Noklaušīnot liecinieku, protokolā jāieraksta sekošais:

- a) kad protokols sastādīts;
- b) kas protokolu sastādījis;
- c) noklaušināmā vārds, tēva vārds, uzvārds, dzimšanas gads un datums, pavalstniecība, nodarbošanās, dzīves vieta un ziņas par sodīšanu;
- d) kas lieciniekam zināms par noziegumu vai nozīkumu.

Lietās, kas ierosināmas publiskas vajāšanas kārtībā, jānoklaušina pēc iespējas visi lietā figurejošie liecinieki. Par katru noklaušinājumu var sastādīt atsevišķu protokolu, bet var ierakstīt vienā protokolā arī vairāku personu izteicienus pēc kārtas, kā tās noklaušinātas. Gadījumā, ja liecinieks noklaušināts apstākļos, kur nebija iespējas sastādīt protokolu, piem. nebija galda, rakstāmlietu, tintes, ierēdnis varēja atzīmēt liecinieka izteicienus ar zīmuli savā kabatas grāmatiņā, bet ierodoties iecirknī, viņam jāieraksta izteiktais protokolā, un tad to paraksta vienīgi pats ierēdnis. Preteļā gadījumā noklaušināšanas protokolu paraksta vispirms liecinieks un tad policijas ierēdnis. Ja liecinieks vienā un tanī pašā lietā izsaka to pašu, ko izteicis jau iepriekš noklaušinātais, tad protokolā ieraksta: „... šinī lietā izteica to pašu ko iepriekšējais — vai tāds un tāds liecinieks“, vai: „... izteica to pašu, ko iepriekšējais un piebilda sekošo:..“ Pirms dotās liecības ierakstīšanas protokolā, jānoskaidro, ko liecinieks pats redzējis vai dzirdējis un ko viņš dabūjis zināt no citiem un tieši tā arī ierakstīt. Lieciniekiem nav jāpaskaidro Sodu lik. 156. un 157. panti, nedz arī Sodu lik. 444¹. p.; bet ja liecinieks ar savu liecību atklāj kādu jaunu noziedzīgu nodarījumu, resp. apvaino kādu jaunu noteiktu personu, tad viņam paskaidrojami Sodu lik. 156. un 157. panti pēc vajadzības. No pēdējās liecības tad pagatavo norakstu jaunas lietas ievadīšanai, par ko izziņā jāatzīmē, lai tiesu iestāde redzētu, ka otra lieta ir atdalīta.

Skat. pielikumā paraugus №№ 5, 16.

Protokolu sastādīšana rada ne mazumu raižu policijas dienesta iesācējiem, sevišķi vēl, ja nav pie rokas uzskatāmu protokolu paraugu. Ceru, ka ar šo manu izdevumu būšu pakalpojis saviem jaunākiem dienesta biedriem. Pielikumā sniegtie paraugi var dot aizrādījumu, kā attiecīgos noziegumu gadījumos protokoli sastādāmi, bet tā kā notikumum sastāvs, katrā atsevišķā gadījumā, ir dažāds, tad policijas darbiniekam ar minētiem paraugiem vien nav līdzēts, bet stājoties šinī darba laukā, jāpārvalda valsts valoda un

tās pareizrakstība, lai varētu protokolos notikuma apstākļus pareizi un noteikti attēlot. Valodas un pareizrakstības labam pratējam, pēc zināmas ievingrināšanās, protokolu sastādīšana grūtības neradīs. Jāatzīst gan, ka domu izteiksmes, resp. stila ziņā sastādīt protokolu bez kādiem iebildumiem, ir individuāla māksla, kas katram nav dota. No policijas darbiniekiem nevar prasīt plašu valodas pārzināšanu, kā par piemēru no specialistiem-skolotājiem, rakstniekiem, zinātniekiem-filologiem, sevišķi vēl, ja ņemam vērā, ka mūsu valodas zinātne vēl vienmēr meklē pilnīgākas izteiksmes formas un vajadzīgos terminus. Policijas darbiniekam tomēr jācenšas papildināties pareizrakstībā, kā arī labot savu rokrakstu, ja pēdējais nav pietiekoši skaidrs. Ka neskaidri vai nenoteikti sastādīts protokols vai raksts rada lasīšanā grūtības un pat pārpratumus, to būs piedzīvojis kurš katrs no mums, bet rokraksts nebūt nav tāds, ko pie labas gribas nevarētu izlabot, tāpat pareizrakstību var iemācīties, ja vien ierēdnim piemīt vajadzīgā tieksme. Mūsu policijas rakstībā ieviesušies daži nepareizi izteiksmes veidi.

Te pāris piemēru.

Aprīņķos vecākie kārtībnieki izdarītās izziņas stāda priekšā (bet nevis piestāda) savai priekšniecībai.

Ja izziņā kas papildināms, tad to nosūta atpakaļ (bet nevis atgriež) vecākam kārtībniekam.

Ziņojumos priekšniecībai un galda reģistros bieži atrodami sekoši ieraksti: „No uzrauga N. sastādīts protokols pret...“; jābūt: „Uzraugs N. sastādījis protokolu pret...“

Līdzīgus nepareizus izteicienus varētu minēt daudz, bet domāju, ka teiktais pietiekoši norāda uz to, ka mūsu policijas rakstībā ir sastopami trūkumi, kas būtu novēršami.

IV. daļa.

44. Pārkāpumi un noziegumi, par kuriem vainīgie saucami pie atbildības privātopsūdzības kārtībā un ne citādi, kā uz cietušā sūdzības pamata.

Šie nodarījumi, kuŗu izmeklēšanu un tālāk virzīšanu var izbeigt ar cietušā piekrišanu katrā laikā, ir sekošie:

- 1) Nepaklausība darba devējam un rupja izturēšanās pret viņu un tā ģimenes locekļiem (Sodu lik. 377. p.),
- 2) Neprecētas, laulības pilngadību sasniegušas, bet jaunākas par 21 gadu, sievietes aizvešana lai dotos ar to laulībā ar viņas piekrišanu, bet bez vecāku piekrišanas. (Sod. lik. 417. p.),
- 3) Vecāku neapgādāšana, stūrgalvīga izturēšanās pret viņiem un, ja vainīgais nav sasniedzis 21 g. vecumu, iestājies pretēji vecāku aizliegumam laulībā (Sod. l. 419. p.),
- 4) Viegli miesas bojājumi vai veselības satricinājumi (S. l. 469. p. 1. d., 470. p., 471. p. 1. d., 474. p. 1. d., 476. p.) paredzētos gadījumos,
- 5) Aizskaršana ar darbiem (S. l. 475. p.),*
- 6) 16 gadu vecumu sasniegušas sievietes nolaupīšana bez viņas piekrišanas (S. l. 505. p. 2. d.),
- 7) Neprecētas sievietes nolaupīšana, lai ar to bez viņas piekrišanas stātos laulībā (S. l. 506. p.),
- 8) Patvarība un vecāku varas nelietīga izlietošana (S. l. 507. p.),
- 9) Slepna vai patvaļīga, neskatoties uz saimnieka protestu, uzturēšanās svešās telpās (S. l. 511. p.),
- 10) Aizskaršana ar vārdiem vai izturēšanos (S. l. 530. p.)**
- 11) Neslavas celšana (S. l. 531. p.),***

*) **) ***) Ja aizskarta dienestpersona pie dienesta pienākumu izpildīšanas vai sakarā ar dienestpienākumu izpildīšanu, tad lieta ierosināma publiskā kārtībā, t. i. policija var uz aizskartā sūdzību izdarīt izziņu, bet lietu izbeigt ar izlīgšanu nevar.

- 12) Vecāku un augšupejošās līnijas radnieku aizskaršana (S. l. 532. p. 1. d.),
- 13) Aizskaršana un neslavas celšana presē vai izplatītā vai atklāti izliktā rakstā vai notēlojumā (Sodu lik. 533. p.),***
- 14) Apzināti nepatiesu apstākļu izpaušana, ar nolūku satricināt uzticību, personas vai iestādes rūpnieciskai vai tirdznieciskai darbībai vai personas spējām izpildīt savus pienākumus (S. l. 540. p.),
- 15) Noslēpumu izpaušana, izņemot gadījumus, kad noslēpumus izpauž dienestpersonas vai nodokļu komisiju locekļi (S. l. 541. — 545. p. p.),
- 16) Svešas mantas bojāšana (S. l. 547. p.),
- 17) Svešas, neapdzīvotas ēkas vai kuģa bojāšana (S. l. 550. p. 7. p.),
- 18) Noziedzīgi nodarījumi pret autora tiesībām un izgudrojumu privilēģijām (Sodu lik. 620.—622. p. p.),
- 19) Patvaļīga medišana un zvejošana svešos privātos mežos un ūdeņos (Sod. l. 623. p.)*,
- 20) Patvaļīga svešu privātu mežu ciršana (Sodu lik. 624. un 625 p. p.),**

*) Lietas par medišanu un zvejošanu valsts mežos vai ūdeņos ierosināmas publiskā kārtībā.

**) Lietas par valsts mežu ciršanu ierosināmas Krim. pr. lik. 1051. p. kārtībā, kuņa šaturs ir sekošais:

Lietas par pārkāpumiem valsts mežos, kādi norādīti S l. 624., 625., un 628. pantā un par kuņiem draud vienīgi šajos pantos, kā arī 627. pantā paredzētais naudas sods, nododamas tiesas iztiesāšanai:

- 1) ja persona, kuņai uzlikts naudas sods ar mežziņa vai Zemkopības ministrijas lēmumu, likumā noteiktā laikā nepaziņo, ka ir ar mieru padoties šim lēmumam, un
- 2) ja persona, kuņa izteikusi, ka ir ar mieru padoties Zemkopības ministrijas lēmumam, noteiktā laikā neiemaksā viņai uzlikto soda naudu vai, dabūjot atļauju nomaksāt vairākos termiņos, nesamaksā kādu soda naudas daļu noliktā laikā, kā arī, izteikusi vēlēšanos atlidzināt soda naudu ar meža darbiem, neierodas pie tiem uz mežziņa aicinājumu, vai nepabeidz tos, vai vispār kautkā neizpilda uz sevi uzņemto saistību, un ja turklāt Zemkopības ministrija nedod rīkojumu piedzīt apsūdzētā nesamaksāto vai neatstrādāto sumu ar policiju administratīvā kārtībā

Lietu par apsūdzētā nesamaksātās sumas piedzīšanu, kuņa Zemkopības ministrija virzījusi administratīvā kārtībā, nevar nodot tiesas caurlūkošanai, kaut arī apsūdzētais vēlāk izrādītos par nespējīgu samaksāt soda naudu.

- 21) Iepriekšējā 20. punktā minēto pārkāpumu veicināšana (Sodu lik. 626. panta 1. d.),
- 22) Patvaļīga rūpniecības iestādes ierīkošana svešā mežā (S. l. 629. p.),
- 23) Atrašanās svešā mežā ar koku apstrādājamiem rikiem ārpus satiksmes ceļiem bez ievērības pelnoša iemesla (Sodu lik. 630. p.),
- 24) Patvaļīga ogu, augļu, akmeņu, smilšu norakšana, lopu ganīšana svešā zemē u. t. t. (S. l. 633. p.),
- 25) Kīlā vai glabāšanā saņemtās mantas patvaļīga lietošana (S. l. 635. p.),
- 26) Svešu preču zīmju lietošana, ja preču zīmes ir attiecīgā kārtā reģistrētas (S. l. 356. p.),
- 27) Dažādu biedrību zīmju patvaļīga lietošana (Sodu lik. 359. p.),
- 28) Braukšana un lopu dzīšana pa svešu zemi, kuŗa apžogota, vai ja braukt pa to aizliegts ar brīdinājuma zīmēm (S. l. 634. p.),
- 29) Lietas par zādzību, piesavināšanu un krāpšanu starp radniekiem taisnā līnijā vai laulātiem, ierosināmas ne citādi, kā ar sūdžību, kuŗu ceļ cietušie vai viņu laulātie, vecāki, aizbildņi, aizgādņi un vispār tie, kuŗu gādībā viņi atrodas. Augšminētās lietas līdz sprieduma spēkā nākšanai var izbeigt, ja puses izlīgst.

Piezīme: Augšminētās lietās minētie noziedzīgie nodarījumi, ja viņus izdarījuši cietušo likumīgie priekšstāvji, un cietušie nav sasnieguši 17 gadu vecumu, vai aiz likumīgiem iemesliem nespēj paši aizstāvēt savas tiesības, var ierosināt bez cietušo sūdžības un nevar izbeigt ar izlīgšanu.

Norāde: Krim. proc. lik. 1926. g. izdev. 6. p.

Ja cietušais nav sasniedzis 17 g. vecumu, tad izlīgums derīgs vienīgi ar likumīga priekšstāvja piekrišanu (1926. g. Kr. p. l. 7. p.).

Laulības pārkāpšana, kas paredzēta Sodu likuma 418. p., ierosināma tikai ar apvainotā laulātā sūdžību (1926. g. Kr. proc. l. 8. p.).

Lietas par mieskārīgiem noziedzīgiem nodarījumiem, kas paredzētas Sodu lik. 515. p. un 523. p. 2.

punktā, ja cietusē sasnieguse 14 gadu vecumu un 505. p. l. d., 513. p. 2. punktā, 514., 517., 520., 521. un 522. p. 2. un 3. punktā, ierosināmas ne citādi kā ar sūdzību, kuŗu ceļ cietušās vai viņu laulātie, vecāki, aizbildņi, aizgādņi un vispār tie, kuŗu gādībā viņas atrodas.

Minētās lietas ar izlīgumu nav izbeidzamas.

Piezīme: Lietas par minētiem noziedzīgiem nodarījumiem, kad viņus izdarījuši cietušo likumīgie priekštāvji un cietušie nav sasnieguši 17 gadu vecumu, vai aiz likumā paredzētiem iemesliem (kroples, garā vājas u. t. t.) nespēj pašas aizstāvēt savas tiesības, var ierosināt arī bez cietušās vai viņu likumīgu aizstāvju sūdzības (1926. g. Kr. proc. lik. 9. p.).

Šinī daļā minētās lietās, kas ierosināmas privātap-sūdzības kārtībā, policijas pienākumi pastāv nevis pierādījumu savākšanā, bet tikai piepalīdzībā privātpersonām, ja tām nebūtu iespējams ar saviem spēkiem savākt pierādījumus.

Pieņemot ziņojumus par aizskaršanu ar darbiem, vārdiem, jeb viegliem sitieniem (Sodu lik. 530. un 475. p. p.), policijas amatpersonām jānoskaidro, kādās tieši vietās tāda aizskaršana notikuse. Ja tā notikuse publiskā vietā, apdzīvotas mājas sētā, vai koridorā, vai privātdzīvoklī, bet pie tādiem apstākļiem, ka traucēti blakus dzīvokļa iedzīvotāji, jeb traucēts publisks miers — tad uz ziņojuma pamata sastādāms attiecīgs protokols un vainīgie saucami pie atbildības: 1) uz S. l. 262. p. ja traucēts publisks miers un 2) uz S. l. 280. p. ja atklāti pārkāpta pieklājība ar bezkaunīgu izturēšanos vai bezkaunīgiem vārdiem. Šinīs gadījumos, līdz ar lietu tālāk virzīšanu publiskā kārtībā, cietušiem ziņotājiem jāpaskaidro, ka viņiem ir tiesības ierosināt sūdzību privātap-sūdzības kārtībā pie attiecīga miertiesneša un atsaukties uz policijas protokoliem, sastādītiem par publiskā kārtā vajājamo nodarījumu. Ja aizskaršana ar vārdiem, darbiem un viegliem sitieniem nav notikuse publiskā vietā, bet pie apstākļiem, kuŗi izslēdz iespēju celt kādu sūdzību, kuŗu varētu skatīt cauri publiskas apsūdzības kārtībā, tad ziņojumi pieņemami un nosūtāmi attiecīgiem miertiesnešiem, paskaidro-

jot ziņojuma iesniedzējam, ka ar turpmākiem ziņojumiem šinī lietā tam jāgriežas pie attiecīga miertiesneša, kuŗam pieņemto ziņojumu nosūtīs. Pēdējās lietās izziņas izdarāmas vienīgi izņēmumu gadījumos.

No visiem šinī daļā minētiem nodarījumiem aizskaršana ar vārdiem un darbiem dzīvē visbiežāk nāk priekšā; par tiem bieži vien sūdzās policijai. Pēdējā, saskaņā ar Krim. proc. lik. 53. pantu, ir spiesta pieņemt no cietušiem sūdzības, ja tie to prasa. Gadas, ka abas konfliktā sanākušās puses, apvaino viena otru aizskaršanā un lūdz sastādīt protokolus. Šinī gadījumā, ja aizskaršana notikusi vienā un tanī pašā laikā, policijas ierēdnis pieņem sūdzību no tās personas, kas pirmā pie viņa griezusēs, bet otrai paskaidro, ka viņa var iesniegt savu sūdzību tieši miertiesnesim, kam lietu nosūtīs. Ja minētās personas iecirknī ievēdis kārtībnieks, tad vajadzības gadījumā ierēdnis vispirms pieņem ziņojumu no tā un pēc tam noklaušina to personu, kuŗa pirmā griezusēs pie kārtībnieka ar sūdzību.

Nereti līdzīgos gadījumos ķildā sanākušie ceļā uz iecirkni turpina ķildu. Te kārtībniekam pienākas ķildojošos apsaukt. Ja viņi nepaklausa un turpina ķildu, tad par notikušo ziņot iecirknī, lai vainīgos sauktu pie atbildības par miera traucēšanu un arī par nepaklausību.

Gadas arī, ka iecirknī kāds no konfliktā sanākušiem otru nolamā vai aizskar ar darbiem. Tādā gadījumā dežurējošam ierēdnim tūlī jābrīdina vainīgais, bet nepaklausības gadījumā, pa to laiku kamēr pieņem sūdzību, nepaklausīgo izolē, ievietojot pagaidām aresttelpā. Šinī gadījumā lēmums nav jāraksta, pietiek ka par to atzīmē protokolā.

Vēl mēdz gadīties, ka cietušais, kuŗu kāds nolamājis vai sitis, griežas pie kārtībnieka un pieprasa vainīgo aizvest uz iecirkni. Te jānorāda, ka šinī gadījumā kārtībniekam jāuzzin no cietušā vai vainīgais viņam pazīstams, t. i. vai cietušais zin vainīgā vārdu, uzvārdu, un dzīves vietu. Ja cietušam šie dati zināmi, tad aizrādīt, ka ar sūdzību viņš var griezties tieši pie miertiesneša vai arī iecirknī, kur sastādīs protokolu, bet aizturēt vainīgo nav vajadzība. Ja cietušam vainīgā persona nav pazi-

stama, tad kārtībniekam tā jānoskaidro un ziņas jāizsniedz cietušam, dodot viņam jau augstāk minēto aizrādījumu, kur viņam ar sūdzību griezties. Bet ja vainīgais savu personu ne ar ko nevar pierādīt vai mēģina aizmukt, tad viņš jāaizved uz iecirkni personas noskaidrošanai. Tāpat uz cietušā lūgumu policijai pienākas noskaidrot liecinieku vārdus un adreses.

Ja no sitieniem cietušais lūdz nosūtīt viņu pie policijas ārsta, tad šis lūgums jāievēro. Cietušie var griezties pie policijas ārsta dēļ nodarīto miesas bojājumu apskatīšanas arī bez kāda raksta no iecirkņa puses un dabūto apliecību iesniegt iecirknī pievienošanai pie protokola.

Ja policijas aresttelpās ievietots aizturētais ceļ sūdzību pret kādu policijas darbinieku, apvainojot to viņa sasišanā un pieprasa izsaukt ārstu, nodarīto miesas bojājumu konstatēšanai, tad policijas iestādei tāda prasība jāizpilda.

Zādzību, piesavināšanu un krāpšanu gadījumos starp laulātiem, vecākiem un bērniem, ja par šiem nodarījumiem policijai ienākušas sūdzības, lietas jāizmeklē vispārējā kārtībā, pie kam jānoskaidro vīra un sievas attiecības, t. i. vai viņi tiešām sastāv laulībā vai varbūt dzīvo kopā nelaulāti (pēdējā gadījumā lietai ir publisks raksturs), tāpat jānoskaidro bērnu attiecības pret ģimenes tēvu, t. i. vai miesīgs tēvs, audžu tēvs, vai bērns adoptēts vai ne. Šinīs gadījumos nodarījumā var būt līdzdarbojušās arī svešas personas gan tieši gan kā uzkūditājas, pabalstītājas, slēpējas, piem. mantu uzpircēji, kāds nodarījums ir publiska rakstura. Ja šinīs gadījumos manta uzskata par savu kā cietušais, tā apvainotais, tad manta jāpievieno pie izziņas vai jānodod kādai trešai personai uzglabāšanai, līdz lietas izšķiršanai tiesā.

V. daļa.

Izņēmumi no lietu izmeklēšanas vispārējās kārtības.

Zemāk minēto nodarījumu izmeklēšanā, policijai jāpieturas pie Krim. proc. likumos sevišķi paredzētas kārtības.

45. Noziegumi pret valsti.

Šie noziegumi ir dumpis pret valsts augstāko varu, valsts nodevība un nemieri, kas paredzēti Sodu lik. p. p. 100—102, 108—113, 114—119, 120—132 un 134. Ja policija saņem ziņas par ļauniem nolūkiem, darbību vai notikumiem, kas vērsti pret valsti vai valdību un paredzēti minētos pantos, viņa par tiem tūlī ziņo savai tuvākai priekšniecībai, kuŗa savukārt ziņo: 1) Politiskās pārvaldes priekšniekam vai attiecīgam pārvaldes rajona pārzīnim, 2) vietējās apgabaltiesas prokuroram. Ja lietā apvainoti karavīri, tad policija paziņo arī viņu priekšniecībai.

Noziegumos, kas vērsti pret valsti, attiecīgais policijas ierēdnis izdara vienīgi neatliekamās izmeklēšanas darbus, piem. aiztura vainīgo, izdara viņa personas kratīšanu, atņem nozieguma objektus un tanī pašā laikā spēŗ soļus noziedzīgās darbības pēdu uzglabāšanai, līdz ierodas Politiskās pārvaldes ierēdņi, kuŗiem tad tūlī sniedz visas iegūtās ziņas, nodod izziņas aktus un lietiskus pierādījumus. Pēc lietas nodošanas Politiskās pārvaldes ierēdnim, policijai nepienākas uz savu iniciatīvi lietā tālak darboties, bet tai jāpalīdz Politiskās pārvaldes ierēdņiem atsevišķos izmeklēšanas darbos, ja pēdējie pie viņas griežas; ja policija uzzin lietā kādus jaunus apstākļus, tad par tiem paziņo Politiskai pārvaldei papildinājumam.

46. Dienesta noziedzīgi nodarījumi.

Policijai pienākas izmeklēt vienīgi tos Sodu lik. 37. nodaļā paredzētus dienesta noziedzīgus nodarījumus, kurus nodarījuši viņai padotie ierēdņi. Turpretīm, ja viņa saņem ziņas par minētā nodaļā paredzētiem nodarījumiem, kurus nodarījuši citu resoru darbinieki, tad saņemtās ziņas nosūta vietējās apgabaltiesas prokurora rīcībā. Policijai jāņem vērā, ka saskaņā ar likumu izziņu resp. izmeklēšanu augšminētās lietās var uzsākt ne citādi, kā uz apgabaltiesas, Tiesas palātas vai Senāta virsprokurora priekšlikumu. Tā tad gadījumos, ja kāda privātpersona, kas cietuse personīgi vai guvuse materiēlus zaudējumus, no cita resora darbinieka dienesta pārkāpuma, paredzēta Sodu lik. 37. nodaļā, griežas pie policijas, tad pēdējai jāpaskaidro, kam lieta piekrīt.

Ja policijai ienākušas ziņas, ka kāda dienestpersona nodarījuse vispārīgu noziegumu, kas nav paredzēts Sodu lik. 37. nodaļā, viņai jāizdara izziņa vispārējā kārtībā, pie kam, ja izrādas, ka tiešām nodarīts vispārējs noziegums, policija nodod lietu vispārējā kārtībā tiesu iestādei pēc piekritības; bet ja nodarījumam ir vienīgi Sodu lik. 37. nodaļā paredzēta nozieguma raksturs, lietu kā nesaturušu vispārēja nozieguma pazīmes, nodod apgabaltiesas prokuroram uz Krim. proc. lik. 1032. p. pamata.

Ja šīs šķiras noziedzīgos nodarījumos ir ņēmušas dalību privātpersonas, tad policijai pienākas izdarīt izziņu un noskaidrot šo personu līdzdalību nodarījumā, izziņu pēc tam nodot izmeklēšanas tiesnesim un paziņot par to iecirkņa prokurora biedrim.

Cietušo sūdzības par policijas dienestpersonām, kā arī izziņas, kas ievadītas un izdarītas par policijas darbinieku dienesta noziegumiem, stādāmas priekšā apgabaltiesas prokuroram, no kuŗa atkarājas kriminālvajāšanas ierosināšana.

47. Noziedzīgie nodarījumi pret valsts mantu un ienākumiem.

Pie noziedzīgiem nodarījumiem pret valsts mantu un ienākumiem pieder nodarījumi pret akcīzes, mežu un muiņas (tā saucamo fiskālu pārvalžu) nolikumiem.

Ierosināt kriminālvajāšanu minētās lietās var, kā pašas fiskālās pārvaldes, tā arī policija attiecīgos likumos norādītos gadījumos.

1. Protokoli.

Par katru noziedzīgu nodarījumu pret fiskālu pārvalžu nolikumu, kas vajājams tiesas ceļā, jā sastāda sevišķs protokols. Pie tam stingri jāievēro apakšā minētie noteikumi, jo, ja tie nav izpildīti, protokols zaudē pierādījuma spēku.

Protokoli par fabrikās atklātiem pārkāpumiem sastādāmi fabrikas īpašnieka, nomnieka, komija vai pārvaldnieka klātbūtnē, bet par noliktavā, veikalā vai citā kādā rūpniecības vai tirdzniecības iestādē atklātiem pārkāpumiem — saimnieka vai komija klātbūtnē; bet šīm personām klāt neesot protokola sastādīšana nav atliekama, ja ir klāt pārkāpuma apliecināšanai pieaicināti liecinieki.

Protokols jā sastāda neatliekami un, ja iespējams, tajā pašā vietā, kur pārkāpums atklāts.

Ja protokols sastādīts pēc tam, kad notecējušas divpadsmit stundas no pārkāpuma atklāšanas, tad par nokavējuma iemesliem jāpaskaidro protokolā.

Protokolā jāatzīmē:

- 1) viņa sastādīšanas laiks un vieta;
- 2) kas atklājis pārkāpumu, kad un kur tas atklāts;
- 3) iekš kam pārkāpums pastāv;
- 4) apsūdzētā vārds, tēva vārds, dzimšanas gads un datums, pavalstniecība, nodarbošanās, dzīves vieta, ziņas par sodīšanu;
- 5) kas pieaicināti kā liecinieki un kas bijuši pārkāpuma liecinieki, ja tādi ir, un
- 6) apsūdzētā, pieaicinātu liecinieku vai notikuma liecinieku piezīmes un iebildumi;

Ja pārkāpumu atklājot aizturētas preces vai citi kādi konfiscējami priekšmeti, tad protokolā jāatzīmē:

- 1) aizturējumu labums un daudzums;

- 2) vietu skaits, kurās iesaiņotas aizturētās preces, pēc apskatīšanu vai kratīšanu pabeigšanas un katrai no šīm vietām pielikto zīmogu skaits*).

Ierēdnis protokolu nolasa priekšā visām pie viņa sastādīšanas klātbijušām personām un pēdējās to paraksta. Rakstīt nepratēju vietā, uz viņu mutisku lūgumu, parakstās tie, kam viņi to uztic.

Ja apsūdzētais atteicas protokolu parakstīt, tad par to atzīmē protokolā un dara zināmu diviem blakus lieciniekiem.

Mežu likumu pārkāpumos protokolu sastāda mežzinis no apkārtnes pieaicinātu liecinieku klātbūtnē. Personas, kas pieķertas šajos pārkāpumos mežzinim klāt neesot, mežsargi nodod tuvākai policijas pārvaldei, kurai sevišķā protokolā jāapliecina ar apsūdzēto atvešanu saistītie apstākļi un jāspers soļi, lai uzglabātu pārkāpuma pēdas līdz tam laikam, kamēr mežzinis sastāda protokolu par tās vietas apskatīšanu, kurā pārkāpums atklāts.

Muitas likumu pārkāpumos protokolus par tirdzniecības vai rūpniecības iestādē izdarītu kratīšanu sastāda muitas resora amatpersonas kopā ar policijas ierēdni, kurā klātbūtnē kratīšana izdarīta; bet pašas policijas ierosinātās lietās kratīšanas protokolus sastāda tikai pieaicinātu liecinieku klātbūtnē.

Muitas likumu pārkāpumu gadījumos, protokolā, bez augstāk minētiem norādījumiem, jāieraksta:

- 1) katra kratīšanā aizturētā preču gabala, kā arī uz tā esošo zīmju un zīmogu apraksts un viņa bruto svara apzīmējums un
- 2) apsūdzētā izsacījumi par to: a) vai aizturētās preces pieder viņam, vai kādam citam un kam īsti, un b) vai apsūdzētais vēlas būt personīgi klāt pie preču apskatīšanas muitnicā.

*) Priekšmeti, kurus pēc viņu apmēra vai citu iemeslu dēļ nevar iesaiņot un aizzīmogot, kā arī pārvadājamie līdzekļi sīki jāapraksta protokolā.

Izziņās, kuŗas izdara akcīzes noteikumu pārkāpums, bez jau augšā minētā jānorāda vēl: iestāde vai uzņēmums, kur pārkāpums konstatēts (pārtikas preču, sīkpreču tirgotava, I. vai II. šķiras traktieris, bufete u. t. t.), uzņēmuma adrese, veikala īpašnieka, vai nomnieka, atbildīgā apkalpotāja vai citas kādas personas, kas protokola sastādīšanas, resp. pārkāpuma konstatēšanas laikā atradusēs veikalā, vārds, tēva vārds, uzvārds un dzīves vieta; no kādas iestādes, kad ar kādu № un uz kādu laiku izdota patente un tirdzniecības zīme. Atrodot veikalā preces, kuŗām jābūt apliktām ar akcīzes nodokli, bet ar tādu nav apliktas (nebandrolētas vai ar bojātām bandrolēm), protokolā noteikti jāuzrāda vieta, kur preces atrastas, piem. pārdošanas telpās uz plaukta, skatu logā, vai zem tā, uz — vai zem galda, galda atvilktnē, zem dēļu grīdas, sienā aizmaskotā skapī, krāsns mutē u. t. t., vai privātā dzīvoklī, kas savienots ar pārdošanas telpām ar neaizslēgtām durvīm, vai ar veikalu savienotās blakus telpās (noliktavā, pagrabā).

Par atrastām precēm, nebandrolētam vai ar bojātām bandrolēm, protokolā jāmin viņu izlaidējas firmas nosaukums, pašu preču nosaukumi, piem. papirosi „Rīga“, „Sports“, labums (šķira), skaits un iepakojums, šķirojot jēdzienus — papirosi no cigaretēm. Atrodot pašaudzinātu tabaku — jāuzrāda tās daudzums svarā.

Ja pie akcīzes noteikumu pārkāpuma konstatēšanas veikalā atrodas nepilngadīgs apkalpotājs, visādā ziņā jānopratina veikala īpašnieks vai atbildīgais vadītājs.

2. Aizturētie priekšmeti.

Priekšmetus, kas aizturēti pārkāpumu atklājot, policija ņem savā uzglabāšanā vai arī, kā piem. atrastās vai aizturētās kontrabandas preces, nosūta tuvākai muitnicai.

Mežu likumu pārkāpumos, nozagto meža materiālu, ja tas aizturēts meža novadā, uzglabā tās apgaitas sargs, kuŗa robežās nodarījums pienākts; bet ja meža materiāls

ir jau izvests no meža novada, tad tā uzglabāšanu uzliek tuvākai policijas priekšniecībai.

Ja vietējai policijai nav iespējams ar saviem līdzekļiem apsargāt viņas uzraudzībā nodoto mantu no nozagšanas vai nozušanas, tad viņa, uz pašas atbildību, var nodot tās apsargāšanu privātpersonām, vai pielikt tai sargu par nolīgtu maksu.

Noteikumu pārkāpumos par alkoholu saturošu vielu ražošanu, kuŗi atklāti fabrikās un noliktavās, konfiscējamos dzērienus, pēc viņu apzīmogošanas, var atstāt uzglabāšanai, policijas uzraudzībā un atbildībā, tajos pašos fabriku pagrabos un noliktavās, kur tie atrasti.

Personas, kuŗas muitas vai akcīzes uzraudzības ierēdņi pieķēruši kontrabandas vai aizliegtu dzērienu preču pārvešanā, nogādājamās līdz ar aizturētām precēm tuvākā pilsētas vai apriņķa policijā, par ko nekavējoties jāpaziņo miertiesnesim vai izmeklēšanas tiesnesim, kuŗi protokolu sastādīšanā rīkojas pēc Krim. proc. lik. 1060—1069 nosacījumiem.

Kontrabandas preces, kas uzietas izdarot kratišanas vai aizturētas pārvedot ne tālāk kā simts kilometrus no muitnicas, nogādājamās līdz ar ievēdējiem tieši muitnicā.

48. Slepenas spirta ražošanas apkaŗošana.

Slepenas spirta raŗotavas mēdz ierīkot gan apdzīvotu, gan neapdzīvotu dzīvokļu virtuvēs, bieŗi pagrabos, daŗreiz nomaļā vietā uz klaja lauka, meŗos vai ierakumos. Pie viņu uziešanas bieŗi var bŗt piepalīdzīgi māju īpaŗnieki un sētnieki, kuŗi labi informēti par māju iemītnieku nodarboŗanos. Vietējiem policijas ierēdņiem, kuŗiem pēc amata ir darīšana ar visādu publiku un iespēja ieskatīties katra cilvēka privātā dzīvē, ir seviŗķa izdevība atrast slepenas reibinoŗu dzērienu raŗotavas.

Policijai ir no svara zināt, ka pie mums spirtu raŗo visbieŗāk no kartupeļiem, rudzu miltiem, mieŗu iesala, cukura, pie kam lieto arī raugu. Œo materiālu maisījumu, pēc nobeigtā raudzēšanas procesa, nosauc par brāgu, kuŗu glabā kublos. Slepenai spirta dedzināšanai noder bleķa piena kannas vai trumulis, kapara vai cita metāla caurule

un trauks ar aukstu ūdeni, kuņā iegremdē cauruli, garaiņu pārvēršanai spirtā.

Ja spirta ražotava darbā, tad kannā vai trumulis atrodas virs ugunsкура. Kannas augšējai sašaurinātai daļai uzmaukts caurules viens gals un otrs gals ievietots kādā pudelē vai traukā, kur satek gatavais spirts. Caurules vidus daļa ievietota traukā, pildītā ar aukstu ūdeni, garaiņu dzesēšanai. Lai novērstu aizdomas par slepenu spirta ražošanu, kad ražotava nav darbā, minētos priekšmetus glabā atsevišķi dažādās vietās.

Protokolā, par slepenu spirta ražotavu, jāaprāda, kādā stāvoklī un kas īsti no augšā minētiem priekšmetiem un kur atrasts, cik atrasts brāgas, cik tās pagatavošanai noderīga materiāla un cik gatava spirta. Kā ražošanas aparāta piederumi, tā arī izgatavotais spirts, jāatņem. Atņemtie priekšmeti uz vietas jāieraksta protokolā, aprādot viņu veidu, sastāvu, daudzumu un jāpievieno pie protokola kā lietiski pierādījumi.

Nopratinot apvainoto jānoskaidro: kad sācis ražot spirtu, kad pēdējo reizi dedzinājis, cik un kādas vielas katrreiz lietojis, cik ilgs bijis katrreiz rūgšanas process un cik katrā dedzināšanas gadījumā guvis gatava spirta. Šie dati vajadzīgi pie akcīzes nodokļa aprēķināšanas, kas uz lēmuma pamata piedzenams, no apvainotā par labu valstij.

Atklājot slepenu alus darītavu, jārikojās tāpat, kā spirta dedzināšanas atklāšanas gadījumā un bez tam protokolā jāaprāda kublu tilpums. Nopratinot apvainoto, jāapraksta viss pagatavošanas process, t. i. sākot no miežu iesala un beidzot ar gatavu alu.

No brāgas un no alus jānoņem prove divās pudelēs no katra. Atlikušo brāgu iznīcina liecinieku klātbūtnē, par ko sastāda protokolu. Gatavo alu neiznīcina, bet uzglabā līdz akcīzes valdes rīkojumam.

Lai paņemtās brāgas un alus proves rūgstot neizspertu pudeli korķus, pēdējie jāpārsien ar drāti vai šņori un jāaizzīmogo.

49. Kaŗavīru noziedzīgie nodarījumi.

Par visiem kaŗavīru nodarītiem noziegumiem un pārkāpumiem policijai, bez kādas vilcināšanās un ne vēlāk, kā 24 stundu laikā pēc ziņu saņemšanas, jāpaziņo komandantam vai, kur tādu nav, piem. uz laukiem, — kaŗa apriņķa priekšniekam vai tieši kaŗavīra priekšniecībai, ja tā atrodas turpat apriņķī.

Kaŗa iestādēm piekriŗt izmeklēt kaŗavīru noziedzīgus nodarījumus sekošos gadījumos :

1) kad tie vērsti pret militāro disciplīnu un kaŗa dienestu, t. i. paredzēti Kaŗa sodu likumos, arī kad noziedzīgā nodarījumā ņēmušas dalību civīlpersonas ;

2) kad vispārējs noziegums (slepkaŗība, laupīšana, zādzība) izdarīts vienīgi starp kaŗavīriem, tiem izpildot dienesta pienākumus (kareivis apzadzis kareivi ejot uz sargvietu) ;

3) kad kareivis vai civīlpersona izdarījuši vispārēju noziegumu vietās, kas atrodas vienīgi kaŗa resora pārzīņā (kazarmē, nometnē, kaŗa slimnicā, cietoksnī).

Kad augšminētos gadījumos policija saņem ziņas par kaŗavīru nodarītu noziegumu vai pārkāpumu, viņa aprobežoņas vienīgi ar paziņošanu par tiem kaŗa priekšniecībai, bez kā apvainotos nopratinātu.

Visos citos gadījumos, kad noziedzīgu nodarījumu izdarījuši kaŗavīri, policija izdara izziņu vispārējā kārtībā.

Policijai jāpaziņo kaŗa priekšniecībai, kā par izziņas uzsākšanu pret kādu kaŗavīru, tā arī par izziņas nosūtīšanu vispārējai tiesai.

Pabeigtu izziņu par nodarījumiem, kas nepiekrīŗt kaŗa iestāžu izmeklēšanai, policija nosūta :

- 1) ja lieta piekrīŗt apgabaltiesai vai kaŗatiesai un ir nepieciešams izdarīt iepriekšēju izmeklēšanu — vispārējo tiesu izmeklēšanas tiesnesim ;
- 2) ja lieta nepiekrīŗt kaŗatiesai vai apgabaltiesai un pie tam bez kaŗavīra ir saucami pie atbildības arī civīliedzīvotāji, — miertiesnešiem un

3) visos pārējos gadījumos — kara priekšniecībai.

Ja karavīrs kādam nodarījis kaut arī vieglu miesas bojājumu, tad lieta ierosināma bez cietušā sūdzības un to nevar izbeigt izlīgšanas ceļā. Pabeigtā izziņa iesniedzama kara priekšniecībai.

Ja cietusē privātpersona nevēlas saukt karavīru pie atbildības lietā, kuŗu var izbeigt ar izlīgumu, tad viņa jānoraida pie karavīra priekšniecības.

Tā tad, saskaņā ar augstāk aizrādīto, policijai jā paziņo pilsētas komandantam, vai kur tāda nav — kara aprinča priekšniekam, vai karavīra tiešai priekšniecībai par pašu karavīru ārpus kazarmēm vai kara resora pārziņā atrodošām vietām nodarītiem disciplīnas pārkāpumiem (piedzeršanos, nepieklājīgu jeb piedauzīgu izturēšanos, kaušanos, pilsoņu aizkaršanu vārdiem vai darbiem, trokšņošanu u. t. t.), vispārējiem noziegumiem (zādzībām, piesavināšanās, krāpšanās, laupīšanās, ievainošānām, slepkavībām u. t. t.), par viņu pašnāvībām un to mēģinājumiem, kā arī par gadījumiem, kad pilsoņi nodarījuši karavīriem augšminētos noziedzīgus nodarījumus, pie kam ziņojumā pieminēt, ka par lietu ievadīta izziņa. Ja karavīrs nodarījis kādu disciplinārā kārtā sodāmu nodarījumu kopīgi ar privātpersonu, tad policija nosūta komandantam norakstu no izdarītās izziņas karavīra sodīšanai, bet oriģinālu nosūta attiecīgam miertiesnesim vainīgās privātpersonas sodīšanai, piezīmējot, ka lieta par karavīru atdalīta un nosūtīta komandanta rīcībā.

Visos vajadzības gadījumos policija var pieprasīt no karavīriem uzrādīt savas dienesta apliecības, bet šīs prasības neizpildīšanas gadījumā karavīrus aizturēt.

Vajadzības gadījumos policija var pieaicināt karavīrus noziedznieka aizturēšanai un gūstīšanai, sevišķi ja pēdējie pretojas. Karavīriem no viņu priekšniecības dots norādījumos šādos gadījumos, ja vien viņi nav aizņēmti kādās dienesta darīšanās, sniegt policijai palīdzību.

Policijai pret aktīvā karadienestā sastāvošiem karavīriem jāizturas ar pienācīgu taktu un vienmēr korekti. Ja sabiedriskās vietās, kā piem. izrikojumos, teatros, koncertos, restorānos un citur, karavīrs dara kādas nekārtī-

bas vai nepieklājīgi uzvedas, tad policijas ierēdnis, neuzkrītošā kārtā, paaicinot karavīru kautkur sāpus, dod viņam aizrādījumu vai mājienu pārtraukt tādu uzvešanos, ja pēdējais to neievēro, tad jāziņo pa telefonu komandantūrai un jālūdz atsūtīt pēc karavīra.

Ja kāds karavīrs apdraud sabiedrību ar savu ieroci vai kā citādi no viņa draud briesmas sabiedrībai, tad policijai ir tiesība karavīru atbrūņot, pie kam virsniekus, sanitārvirsniekus, kaŗa ierēdņus aiztura telpās līdz ierodas no komandantūras deŗurējoŗais virsnieks, bet ar karēivjiem rēkojas pēc apstākļiem: vai nu aizved uz komandantūru vai arī nogaida līdz ierodas pēc viņa. Ja karēivis aizturēts uz ielas, tad, skatoties pēc apstākļiem, viņŗ jāaizved vai nu tieŗi uz komandantūru vai uz iecirkni. Ja karēivis ievests iecirkni, tad tūliņ jāŗrieŗas pie komandantūras, lai atsūtītu pēc viņa. Ja iecirknē aizturētais karēivis trokŗņo vai kā citādi nepienācīgi uzvedas, tad viņu pagaidām izolē, t. i. ievieto iecirkņa aresttelpās, līdz ierodas no komandantūras. Tuvāki aizrādējumi par policijas speramiem soļiem līdzēgos gadējumos pret karēivēriem iespiesti Vald. Vēstn. 1927. g. 124. num.

Beidzot ŗo darbu jāaizrāda, ka policijai savā darbā jāŗikojas vienmēr godēgi, taisnēgi, bezpartejiski un objektēvi. Viņai nav atļauts iespaidoties no pilŗonu tautēbas, reliŗijas, politikas. Viņa nedrēkst aizrauties no draudzēbas vai naida jūtām. Pret katru godēgu un pieklājēgu pilŗoni viņai jāzēturas ar cieņu un uzmanēbu. Viņa sniedz izpalēdzēgu roku visēim pilŗoniem viņu dzēves gaitās. Pret noziedzniekiem viņai jābūt taisnēgai, stingrai, tos jāvajā un jānodod tiesas likumēgai rēcēbai. Ja policija sekos ŗai viņas devēzei, tad viņa mantos sabiedrēbas cieņu un uzticēbu un tas ir svarēgs morālisks atbalsts viņas ģrūtā darbā.

PIELIKUMS.

Protokolu paraugi.

I. Ziņojuma protokols*).

PROTOKOLS.

1927. g. 13. septembrī es, Ludzas apr. priekšnieka palīgs II. iecirknī Austrums, sastādīju šo protokolu par sekošo:

Šodien plkst. 15, uz tirgus laukuma Kārsavā, pie manis griezās Vincents Pakalns un ziņoja sekošo:

Es, Vincents Aņdža d. Pakalns, dz. 1891. g. 2. maijā, Latvijas pilsonis, laukstrādnieks, dzīvoju Kārsavas miestā N. mājā, tiesāts neesmu.

Pirms 15 m., atrodoties uz Ludzas ceļa, pie Supes mājas, redzēju, ka uz ceļa savā starpā kāvās Juris Vilcāns un K. pagasta R. māju strādnieks, kuŗa vārdu nezinu. Pēdējam rokā redzēju nazi, ar kuŗu viņš dūra Vilcānam. Vilcāns sagriļojās un, paspēris dažus soļus, asinīm plūstot, nokrita un palika uz ceļa. Vainīgais aizgāja pa ceļu uz Ludzas pusi. Es piegāju pie Vilcāna un ieraudzīju uz viņa kakla dziļu brūci un tūlīņ steidzos ziņot par notikušo gadījumu. Notikumu redzēja vēl citi man nepazīstami pilsoņi. Aiz kāda iemesla abi minētie pilsoņi kāvās savā starpā, man nav zināms. Vairāk šinī lietā nekā nevaru teikt. Sodu lik. 156. p. man paskaidrots.

Pakalna paraksts

Pārliecinoties notikuma vietā, ka Vilcāns miris un ņemot vērā, ka liķis guļ uz ceļa un aizsprosto kustību, ka izmeklēšanas tiesneša ierašanās sagaidāma tikai pēc vairāk stundām, nolēmu: uz Krim. proc. lik. 293. p. pamata stāties izmeklēšanas tiesneša vietā un apskatīt Vilcāna liķi.

Ludzas apr. pr-ka palīgs II. iec. (paraksts)

*) Praktiskā nemēdz lietot virsrakstus „Ziņojuma protokols“, „Kratīšanu protokols“, bet raksta vienīgi „Protokols“.

2. Nogalinātā apskatīšana.

PROTOKOLS.

1927. g. 13. septembrī es, Ludzas apr. priekšnieka palīgs II. iecirknī A., sastādīju šo protokolu par sekošo:

Šodien pulksten 15,30 ar lieciniekiem Justīnu Andžānu, dzīvojošu K. pagastā Grunduļu mājās un Stefanu Novicki, dzīv. Kārsavā (iela, mājas №), uz Krim. proc. lik. 293. p. pamata apskatīju Punduļu māju strādnieka Jura Vilcāna liķi un nozieguma vietu, pie kam izrādījās sekošais: apm. 35 g. veca vīrieša liķis guļ uz ceļa pretīm Supes mājām, 21 soļa atstatumā no pēdējām, augšpēdu, kājas uz ceļa malu, galva uz ratu iebrauktām slieķēm, acu plakstiņi aizvērti, mute pusviru, uz galvas brūni mati, bārda ataugusi, rokas gar sāniem, kājas izstieptas. Liķis apģērbs tumši pelēkos vadmalas svārkos, tādās pat biksēs un vestē, baltā audekla kreklā, kokvilnas apakšbiksēs, garos zābakos; ap kaklu apsiets lakats; svārki atpogāti, bet veste aizpogāta; cepure uz ceļa 30 cm. no liķa galvas; uz kakla, kreisā pusē, zem auss — atvērusēs asiņaina brūce līdzēnām malām 4¹/₄ cm, gara; zem galvas sarecējušu asiņu pelķe; apģērbs aptašķīts asinīm Vairāk ievainojumu uz ķermeņa nav. Trīs soļus no liķa, uz miestīņa pusi, zemē daži asins pilieni. Uz ceļa nav nekādu skaidri redzamu pēdu. Apskatot apkārtni, neatradu rīku, ar kuŗu pastrādāts noziegums. Apģērba kabatas kārtībā; tanīs atrasti mutes lakatiņš, papirosi „Sports“ 3 gab., kastīte ar sērkociņiem un ādas naudas maks ar 1 latu 30 sant.

Nolēmu: Vilcāna liķi novietot N. kapličā līdz ieradīsies izmeklēšanas tiesnesis un ārsts; mutes lakatiņu, papirosus, sērkociņus un naudas maku ar 1 ls 30 sant. pievienot pie protokola.

Ludzas apr. priekšn. palīgs

II. iecirknī (paraksts)

Liecinieki { (paraksti)

3. Pakārušās apskatīšana.

PROTOKOLS.

1927. g. 2. septembrī es, Jelgavas apr. I. iecirkņa Auru pag. v. kārtibnieks X., sastādīju šo protokolu par sekošo:

Šodien plkst. 12, pamatojoties uz Oliņu mājas saimnieka Kārļa Liepiņa ziņojumu, ar lieciniekiem Frici Skaistkalnu, dzīv. Jaunbērzu mājās un Ģirtu Ošu, dzīv. Kalves mājās, ierados Auru pagasta Oliņos, kur uz Krim. proc. lik. 293. p. pamata, apskatīju pakārušās Liepiņa kalpa Jēkaba Aizstraucha liķi, pie kam izrādījās sekošais: Oliņu mājas piedarbā, dubultā striķī karājas Aizstrauchs, sastingušā stāvoklī. Striķa viens gals piesiets pie vērbalķa 3 metru augstumā no grīdas; otrs gals cilpā savilcies ap Aizstraucha kaklu. Striķa resnums $1\frac{1}{2}$ cm. caurmērā; striķis dziļi iespiesies kakla muskuļos. Cilpas mezgls atrodas 2 pirkstu platumā pa labi no zoda. Galva noliekta uz priekšu, mati īsi, tumši brūni; seja pelēki-bāla, acu plakstiņi atvērti, lūpas zilganas, mēle starp zobiem. Liķa kājas knapi sasniedz grīdu. Pie vērbalķa pieslietas trepes. Pie liķa kājām apgāzts beņķītis. Liķis apģērbts baltā linu kreklā, brūnās vilnas biksēs. Kabatas tukšas. Piedarba durvis atvērtas. Nav nekādu pazīmju, ka šē būtu pastādāts noziegums.

Nolēmu; liķi no cilpas noņemt un atstāt turpat piedarbā līdz ārsta apskatīšanai.

Auru pag. v. kārtibnieks (paraksts)

Liecinieki { (paraksti)

4. Noslikušā apskatīšana.

PROTOKOLS.

1927. g. 20. jūlijā es, Rīgas aprinča I. iecirkņa Ādažu pag. v. kārtibnieks N., sastādīju šo protokolu par sekošo:

Šodien plkst. 14 saņēmu ziņas, ka Baltezerā, pie Kaiju mājām, peldoties noslīcis kāds vīrietis. Nekavejoties ierados notikuma vietā, kur tiešām atradu jauna vīrieša liķi. Pieaicināju lieciniekus Ilmāru Dzīlleju, dzīv.

Salaspūšļa mājās un Linardu Jaunuzolu, dzīv. Kaiju māj., uz Krim. proc. lik. 293. p. pamata apskatīju liķi un tā apkārtni, pie kam izrādījās sekošais: nepazīstama vīrieša, apm. 30 g. veca, liķis guļ 2 metrus no ūdeņa, uz krasta smiltīs, iepretīm Kaiju tīrumiem, uz muguras, kails, rokas un kājas izstieptas, galva pagriezta uz kreiso pusi, acu plakstiņi aizvērti, iz mutes sūcas baltas putas, seja mazliet zilgana, mati melni, īsi, ūsas mazas melnas, bārda nodzīta. Uz miesas nav redzamas varas darbu pazīmes. 5 metrus no liķa, uz krasta, atrodas viņa drēbes: pelēki vilnas svārki un bikses, audekļa krekls, kokvilnas zeķes, brūnas kurpes un pelēka platmale. Svārku kabatā atradu ādas naudas maku ar trīsdesmit latiem un pasi ar Latvijas pilsoņa Mintauta Slejas vārdu, no kuŗas redzams, ka Slejs dzimis 1898. g. 2. janvarī, pierakstīts Rīgā, Brīvības ielā № 181. No drēbēm ved tikai viena cilvēka kailu kāju pēdas tieši ūdenī.

N o l ē m u: minētās mantas pievienot pie šī protokola, Slejas liķi ievietot Kaiju māju piedarbā līdz ārsta apskatīšanai.

Ādažu pag. v. kārtībnieks (paraksts)

Liecinieki { (paraksti)

5. Liecinieka noklaušināšana.

PROTOKOLS.

1927. g. 20. jūlijā es, Rīgas apriņķa I. iecirkņa Ādažu pag. v. kārtībnieks X., noklaušināju apakšā minēto personu, kā liecinieci, pie kam tā izteica:

Es, Ārija Bērtuļa m. Bērziņš, dz. 1898. g. 5. maijā, Latvijas pilsoņe, kalpone, dzīvoju Ādažu pag. Kaiju mājās, zem tiesas un izmeklēšanas nesastāvu, sodīta neesmu.

Šodien ap plkst. 12, atrodoties mājas pagalmā, redzēju, ka kāds nepazīstams vīrietis ezermalā izgērbās un iegāja ūdenī. Kādas minūtes vēlāk dzirdēju saucienus pēc palīdzības. Es paskatījos uz ezeru, bet tanī neredzēju vairs nepazīstamo vīrieti. Uzmeklēju mājas saim-

nieku Gobu, ar kuŗu devos uz ezeru. Abi, braucot ar laivu, meklējām sliķoni. Goba ar ķekŗa palīdzību izvilka nepazīstamo uz krastu. Nepazīstamais bija bez dzīvības zīmēm. Goba gan mēģināja viņu atdzīvīnāt, bet velti. Tad Goba sūtīja pēc policijas.

(Bērziņas paraksts)

Ādaŗu pag. v. kārtībnieks (paraksts)

6. Paŗnāvnieka apskatīŗana.

PROTOKOLS.

1927. g. 30. septembrī es, Rīgas Prefektūras II. iec. uzraugs N., dibinoties uz Hermana Feila ziņojumu, ŗodien plkst. 20 ierados Brīvības bulv. Nr. 4, dz. 8, kur liecīnieku Kurta Lilienfelda un Otomara Berensdorfa, dzīv. tanī paŗā namā, dz. Nr. 7, klātbūtnē, uz Krim. proc. lik. 293. p. pamata, apskatīju Adalberta Rauta līķi, pie kam izrādījās sekoŗais: dzīvoklis Nr. 8 atrodas mājas 4. stāvā un tam ir 5 istabas. Vienā no viņām, pa kreisi no ieejas, kuŗu dzīvokļa īpaŗnieks Feilis izīrē studentam Adalbertam Rautam, 23 g. v., atradu pēdejā līķi. Rauta ķermenis vēl silts, bet bez kādām dzīvības zīmēm, guļ pie rakstāmgalda, ar labiem sāniem uz grīdas, ar galvu uz durvju pusi, labā roka saliekta elkonī, kreisā izstiepta gar sāniem, labā kāja izstiepta, kreisā mazliet saliekta ceļa locītavā. Līķis apģērbts tumŗi pelēkā vilnas uzvalkā, svārki neaizpogāti, veste atpogāta, zem tās aizpogāts balts triko krekls; kājās melni ŗnorzābaki, triko zeķes un tādas pat apakŗbikses. Krūts kreisā pusē pretīm sirdij — ŗāviena brūce, no kuŗas sūcas asinis; krūts applūdusi asinīm un tās samircējuŗas arī kreklu, vesti un svārkus labajā pusē. Lode ieŗauta caur kreklu sirds apvidū; muguras pusē nav redzama lodes izeja. Uz krekla, apkārt lodes izurbtam caurumam, pulvera kvēpi Nekādu citu ievainojumu uz līķa miesas nav. Apģēŗba kabatas kārtībā. Svārku labā ārējā kabatā atradu mutes lakatiņu, iekŗējā krūts — ādas naudas maku ar 25 latiem, kreisajā bikŗu kabatā — sudraba papirosu etviju ar papirosiem un kastīti ar sērkoņiem. Blakus līķim uz grīdas, 30 cm. no ķermeņa, atrodas mazais brauninga sist. revolvers 6,35 mm. kalibra

pielādēts ar 6 lodem, no kuņām viena stobrā; stobrā
svaigi kvēpi; 2 m. no liķa uz grīdas — patronas čaulīte
6,35 mm. Uz rakstāmgalda — 2 vēstules adresētas Lu-
cijai Raut un policijai, Pedējai paraksts „A. Rauts“ un tajā
nelaiķis raksta, kā apņēmies izdarīt pašnāvību, kuņā ne
vienu lai nevainojot. Dzīvokļa iekārta — kārtībā.

Nolēmu: liķi nosūtīt uz sekcijas iestādi, revol-
veri, čaulīti, mutes lakatiņu, naudas maku ar 25 latiem,
sudraba papirosu etviju un kastīti ar sērkokoņiem un abas
vēstules pievienot pie protokola.

II. iec. uzraugs (paraksts)

Liecinieki { (paraksti)

7. Ziņojums par ātras nāves gadījumu.

PROTOKOLS.

1927. g. 8. augustā es, Rīgas prefektūras VI. iec.
dežurējošais uzraugs N., sastādīju šo protokolu par sekošo:

Šodien plkst. 8 iecirknī ieradās Ģedimīns Voišvillo
un ziņoja sekošo:

Es, Ģedimīns Kazimira d. Voišvillo, dz.
1891. g. 5. augustā, Latvijas pilsonis, kurp-
nieks, dzīv. Jēkabpils ielā № 6, dz. 1.,
sodīts neesmu. zem tiess un izmeklēšanas
nestāvu.

Šorīt plkst. 7 atradu manu apakširnieku Pāvilu Bo-
gucki, 61 g. v., viņa istabā gultā mirušu. Boguckis
dzīvoja pie manis jau 3 gadus. Viņš darbojās kā ratiņu
stūmējs, bieži vien lietoja degvīnu un jau ilgāku laiku
žēlojās par sāpēm pakrūtē. Vakar apm. plkst. 22 Bo-
guckis padzēra tēju un aizgāja gulēt. Nelaiķis parasti
savas istabas durvis nenoslēdza. Naktī viņa istabā ne-
kādu troksni nedzirdēju. Man liekas, ka Boguckis miris
dabīgā nāvē.*)

(Voišvillo paraksts).

VI. iec. uzraugs (paraksts).

*) S. l 156. p. nav jāpaskaidro, jo Voišvillo nav ziņojis par
kādu noziegumu.

8. Liķa apskatīšana.

PROTOKOLS.

192..... g., 8. augustā es, Rīgas prefektūras VI. iec. uzraugs N., dibinoties uz Ģedimīna Voišvillo ziņojumu, ierados viņa dzīvoklī Jēkabpils ielā № 6, dz. 1., ar lieciniekiem Juliju Viesuli, dzīv. Sadovņikova ielā № 5 un Ilgvaru Zeltkalnu, dz. tanī pat ielā № 6, kur uz Krim. proc. lik. 293. p. pamata apskatīju Pāvila Bogucka liķi un dzīvokli, pie kam izrādījās sekošais: Voišvillo dzīvoklis atrodas divstāvu mājas otrā stāvā un tanī ir 3 istabas, no kurām vienu Voišvillo izīrējis Boguckim. Nelaiķa istabas durvis nav aizslēgtas. Bogucka liķis atrodas gultā, pārklāts ar segu, guļ uz labiem sāniem un ir izģērbts. Pie mutes un uz ķisena vēmekļi, acu plakstiņi aizvērti, ģimis zilgans, kājas izstieptas, rokas gar sāniem. Uz liķa nav varas darbu zīmju. Apģērbs — svārki, veste un bikses novietoti uz krēsla. Uz galdiņa, pie gultas glāze ar ūdeni. Istabas vienīgais logs uz sētu, aiztaisīts no iekšpuses. Istabas iekārta — kārtībā un nerada aizdomas par kādu noziegumu. Svārku kabatā pase ar Pāvila Bogucka vārdu, dzimuša 1866. g. 1. apr. un nauda 55 lati.

Nolēmumu: liķi nosūtīt uz sekcijas iestādi, pasi un naudu Ls 55, pievienot pie šī protokola.

VI. iec. uzraugs (paraksts)

Liecinieki: { (paraksti)

9. Tramvaja nogalinātā apskatīšana.

L Ē M U M S.

1927. g. 13. augustā es, Rīgas prefektūras VII. iec. uzraugs N., sastādīju šo lēmumu par sekošo:

Šodien plkst. 16.20, saņēmis ziņas, ka dažas minūtes atpakaļ uz 3. tramvaja līnijas, Marijas ielā pret namu Nr. 40, no tramvaja sabraukts kāds vecs nepazīstams vīrietis, kuŗa liķis guļ uz slīdēm, nekavējoties ierados notikuma vietā, kur tiešām uz tramvaja slīdēm atradu sakropļotu nezināma vīrieša liķi. Ņemot vērā, ka izmeklē-

šanas tiesneša notikuma vietā nav, ka liķis uz sliedēm traucē tramvaja satiksmi, nolēmu: uz Krim. proc. lik. 293. p. pamata apskatīt nezināmā liķi.

VII. iec. uzraugs (paraksts)

PROTOKOLS.

1927. g. 13. augustā es, Rīgas prefektūras VII. iec. uzraugs N., sastādīju šo protokolu par sekošo:

Šodien plkst. 16.40, ar lieciniekiem Volfgangu Niedru, dzīv. K. ielā Nr. 41 un Simani Zvejnieku, dzīv. M. ielā Nr. 38, uz Krim. proc. lik. 293. p. pamata apskatīju nepazīstamā vīrieša liķi, pie kam izrādījās sekošais: Marijas ielā, pretīm namam Nr. 40, uz tramvaja sliedēm, pa kuřām brauca motorvāģis Nr. 365 no iekšpilsētas uz gala punktu, guļ uz muti, šķērsām pār sliedēm, sakropļots nepazīstama vīrieša liķis, apģērbs tumši pelēkos svārkos, tādās pat biksēs un vestē, baltā linu kreklā, kokvilnas apakšbiksēs, šņorzābakos, stērķelētā apkaklē ar saitīti. Apģērbs aptašķīts asinīm un novārtīts ielas putekļiem un gružiem. Svārku iekšējā krūts kabatā atradu piezīmju grāmatiņu un pasi ar Latvijas pilsoņa Haima Šmuljāna vārdu, dzim. 1862. g. 5. februārī, kuřa pierakstīta Stabu ielā Nr. 32. Liķa galva ļoti sadauzīta, asiņaina, vietām āda nobrāzta, pa degunu un pusvirus muti sūcas asinis, acu plakstiņi pusvirus, mati tumši brūni, īsi apgriezti, bārda ataugusi, sirma, labā roka augšpus elkoņa salauzta, tāpat salauzta abas kājas leļpus ceļiem. 6 metrus no liķa uz iekšpilsētas pusi stāv motorvāģis ar Nr. 365. Liķa un minētā vāģa starpā redzami uz zemes asins traipi. Ari uz tramvaja priekšējiem riteņiem asins traipi.

Nolēmu: liķi nosūtīt uz sekcijas iestādi, kabatas grāmatiņu un pasi pievienot pie šī protokola.

VII. iec. uzraugs (paraksts)

Liecinieki { (paraksti)

11. Ziņojums par zādzību.

PROTOKOLS.

192..... g. 6. jūnijā es, Rīgas prefektūras IX. iec. dežurējošais uzraugs N., sastādīju šo protokolu par sekošo:

Šodien plkst. 18 tirgotājs Jānis Stepanovs ar j. kārtībnieka Gavrilova un Pētera Orlova palīdzību atveda iecirknī divus nepazīstamus pilsoņus, kuņģi nosaucās par Stanislavu Borsuku un Aleksi Jandālu, pie kam Borsukam rokās atradās gabals žāvēta cūkas šķiņķa. Stepanovs man ziņoja sekošo:

Es, Jānis Nikolaja d. Stepanovs, dz. 1888. g. 3. oktobrī, Latvijas pilsonis, tirgotājs, dzīvoju Ludzas ielā Nr. 15, sodīts neesmu, zem tiesas un izmeklēšanas nestāvū.

Minūtes 15 atpakaļ, manā pārtikas preču veikalā Ludzas ielā Nr. 15, ienāca abi atvestie pilsoņi, pie kam Jandāls prasīja papirosus „Rīga“ 10 gab. Kad es sniežos pēc papirosiem, tad pamanīju, ka Borsuks paķēra no letes gabalu žāvēta cūkas šķiņķa, vērtībā 9 lati un, pasviedis to padusē, metās pa durvīm ārā. Viņam pakaļ aizskrēja arī Jandāls. Es dzinos abiem pakaļ saukdams, lai ķeņ zagļus. Uz Daugavpils ielas pie mājas № 22 ar kārtībnieka Gavrilova un Pētera Orlova palīdzību abus aizturēju līdz ar nozagto šķiņķi. Borsuku un Jandālu apvainoju zādzībā. Veikalā, nozieguma nodarīšanas brīdī, izņemot mani un atvestos, citu personu nebija.

Pēteris Orlovs dzīvo l. Maskavas ielā № 115, dz. 3, Stanislavs Borsuks — Reznas ielā № 2, dz. 4 un Aleksis Jandāls — Rītupes ielā № 5, dz. 7.

Stepanova paraksts

Nolēmu: šķiņķi, svarā 5 kg, izsniegt Jānim Stepanovam, bet Borsuku un Jandālu aizturēt līdz priekšnieka rīkojumam.

IX. iec. uzraugs (paraksts)

12. Kratišana.

PROTOKOLS.

1927. g. 9. augustā plkst. 11 dienā es, Rīgas prefektūras VIII. iec. uzraugs N., izpildot savu šīs dienas lēmumu un, pamatojoties uz Krim. proc. lik. 293. pantu, ierados Kr. Barona ielā № 130 Augusta Mackeviča dzīvoklī, izdarīt kratišanu nolūkā atrast Beržinskim nozagtās mantas. Dzīvoklī sastapu Mackeviča sievu Olgu, kurai paziņoju savas ierašanās iemeslu un liku priekšā izdot Beržinskim nozagtās mantas. Olga Mackevičs paskaidroja, ka viņai tādu neesot. Pēc tam izdariju dzīvoklī kratišanu, pie kam pieliekamā kambarī atradu aizsaini ar sekošām mantām: vienu jaunu vilnas uzvalku, melnus nesātus šņorzābakus, kokvilnas zeķes, divus audekļa palagus un 3 audekļa dvieļus. Šīs mantas Beržinskis atzina par savu īpašumu. Visas minētās mantas paņemtas līdzī. Pie kratišanas bija klāt pieaicināti liecinieki Videvuts Zelmenis, dzīv. Kr. Barona ielā № 126 un Konrāds Kaupo, dz. tanī pat ielā № 126, dz. 2., kā arī cietušais Beržinskis.

VIII. iec. uzraugs (paraksts)

Liecinieki { (paraksti)

Cietušais (paraksts)

Olga Mackevičs (paraksts)

Tā kā Beržinskis pie kratišanas paņemtās mantas atzinis par savām un Mackevičs neapstrīd, ka mantas pieder Beržinskim, nolēmu: izsniegt minētās mantas Beržinskim.

VIII . iec. uzraugs (paraksts)

13. Zādzības vietas apskatīšana.

PROTOKOLS.

192..... g. 26. janvarī es, Rīgas apriņķa I. iecirkņa Ropažu pag. vec. kārtībnieks N., izpildot savu šīs dienas lēmumu un pamatojoties uz Krim. proc. lik. 293. pantu, ierados Ropažu pag. Kalnstrautu mājās, kur māju īpašnieka Teņa Zīles un liecinieku (minēt vārdus un dzīves vietas) klātbūtnē izdarīju ielaušanās zādzības vietas apskatīšanu, pie kam izrādījās sekošais: Kalnstrautu mājas atrodas 2 klm. no T. ceļa. Zādzība izdarīta no klēts, kuŗā neviens no mājniekiem neuzturējās un kuŗa atrodas 10 m. no dzīvojamās ēkas. Klēts koka durvīs ar 2 cm. caurmēra svārpstu izurbti apkārt atslēgai 9 caurumi; ar kalta palīdzību izlauzta apurbtā daļa līdz ar atslēgu, un tā klēts priekšā uz zemes. Pēc atslēgas izlaušanas durvis varēja atvērt, jo citu slēdzamo tām nav. Lietotā kalta platums, kā redzams no nospiedumiem — $1\frac{1}{2}$ cm.; uz zemes koka drumstalas. Gaļas muca tukša; viņā vienīgi sāls ūdens; no mucas uz izeju slapjums uz grīdas, tas cēlies sālijumam nopilot no promnestās gaļas. Pie apcirkņiem uz grīdas izbārstīti rudzi un auzas; vienā no apcirkņiem liekšķere. No apcirkņiem ņemti rudzi un auzas, jo to vidi ar iedobumiem, kas sniedzas gandrīz līdz dibenam. Apskatot klēts un mājas apkārtni, redzams, ka noziedznieki iebraukuši Kalnstrautos ar zirgu pa māju celiņu, kas iet no T. ceļa — pa vārtiem, kuŗi nebijuši noslēgti, pabraukuši garām dzīvojamai ēkai un iegriezušies aiz klēts pa labi, kur ragavas stāvējušas, līdz iekrautas mantas. Pēc tam noziedznieki braukuši tālāk apkārt klētij un cauri pagalam un vārtiem pa to pašu ceļu, pa kuŗu iebraukuši. Kā redzams no Kalnstrautu māju un T. ceļu savienojuma vietas, tad noziedznieki aizbraukuši uz Ropažu stacijas pusī. Ragavu apkaluma platums 5 cm. 7 mm.; zirga pakavu platums $10\frac{3}{4}$ cm., garums 13 cm. Sniegā aiz klēts cilvēku zābakos autu kāju pēdas, bet tās nav skaidras.

Nolēmu: izlauzto atslēgu pievienot pie protokola.

Ropažu pag. vec. kārtībnieks (paraksts)

Liecinieki { (paraksti)

Cietušais (paraksts)

14. Ziņojums par laupīšanu.

PROTOKOLS.

1927. g. 30. oktobrī es, Rīgas prefektūras VI. iec. dežurējošais uzraugs N., sastādīju šo protokolu par sekošo :

Šodien plkst. 23,30 iecirknī ieradās zemāk minētais pilsonis un ziņoja sekošo :

Es, Visvaldis Toma d. Vētra, dz. 1871. g. 2. febr., Latvijas pilsonis, tirgotājs, dzīv. Dzirnauvu ielā № 51, dz. 4, sodīts neesmu, zem tiesas un izmeklēšanas nestāvu.

20 minūtes atpakaļ, kad gāju pa Dzirnauvu ielu uz mājām, Riepnieku ielas stūrī man pretīm nāca divi nepazīstami vīrieši, no kuriem viens bez kāda iemesla man iesita ar kādu cietu priekšmetu pa galvu tik spēcīgi, ka es nokritu uz zemi un jutos apdullis, bet samaņu nezaudēju. Tad otrs vīrietis atrāva vaļā manu aizpogāto mēteli, svārku un iz pēdējā iekšējās krūšu kabatas izvilka manu melnas ādas naudas maku ar 600 latiem; nauda sastāvēja no desmitlatu valsts kases zīmēm. Pēc tam abi steidzīgi aizgāja pa Dzirnauvu ielu uz Sadovņikova ielas pusi. Es atradu, ka mana galva ir pārsista un asiņo. Abi laupītāji bija gērbusies melnos mēteļos; abiem bija pelēkas platmales; abi jauni, apm. 20—30 g. Tam, kas man iesita, bija tumšas mazas ūsiņas. Otram ūsu nebija, bet viņam ievēroju garus blondus matus. Citas nekādas sevišķas pazīmes pie uzbrucējiem neievēroju. Gadījumā, ja laupītājus man priekšā stādītu, es tos varētu uzzīmēt. S. l. 156. p. man paskaidrots.

Cietušais (paraksts)

VI. iec. uzraugs (paraksts)

Atzīme. Apskatot Visvaldi Vētru, atradu viņa galvas kreisā pusē augšpus deniņiem asiņojošu rētu, apgērbs muguras pusē aplipsis ar ielas dubļiem. Mēteļim trūkst 2 augšējo pogu.

VI. iec. uzraugs (paraksts)

15. Ugunsgrēka vietas apskatīšana.

PROTOKOLS.

192..... g. 7. augustā es, Valkas apriņķa II. iecirkņa Plāņu pag. vec. kārtībnieks N., sastādīju šo protokolu par sekošo:

Saņēmis šorīt ziņas par to, ka Plāņu pag. Kalnrožu mājās pagājušā naktī nodegusi pirts, šodien plkst. 11 ierados augšminētās mājās, kur ar lieciniekiem Eduardu Sudrabiņu, dzīv. minētās mājās un Gustavu Lapiņu, dzīv. Jaunrubeņu mājās, uz Krim. proc. lik 293. p. pamata, apskatīju ugunsgrēka vietu, pie kam atradu sekošo: pirts bijuse būvēta no kokiem un nodeguse galīgi. Viņas vietā atlikuši čupa ogļu, pelnu, krāsns ar skursteni, sadegušu linu un baļķu atliekas. No mūra pamata redzams, ka pirts bijuse 7 m. gara un 4 m. plata. Pirts atradusēs 30 m. no dzīvojamās ēkas uz dienvidiem. Nekādas nozieguma pazīmes ugunsgrēka vietā neatradu. Krāsne un skurstenī nekādu plaisu nav.

Plāņu pag. v. kārtībnieks (paraksts)

Liecinieki { (paraksti)

16. Noklaušināšana.

PROTOKOLS.

192..... g. 7. augustā es, Valkas apriņķa II. iecirkņa Plāņu pagasta vecākais kārtībnieks N., izdarot izziņu par ugunsgrēku Kalnrožu mājās, noklaušināju sekošās personas, kuŗas izteica:

- 1) Es, Kurbats Juŗa d. Tumšmeŗs, dz. 1878. g. 30. aprīlī, Latvijas pilsonis, zemkopis, Kalnrožu māju īpašnieks, dzīvoju turpat, sodīts neesmu, zem tiesas un izmeklēšanas nestāvu.

Nodegusē pirts pieder man. Vakar iekrāvu pirtī žāvēšanai linus 400 kg. un ap plkst. 18 iekurināju krāsni. Gulēt aizgāju plkst. 20. Pēc pusnakts, varēja būt plkst. 3, pamodos un ieraudzīju logā ugunsblāzmu. Es modināju savus ļaudis. Kad izgāju pagalmā, tad izrādījās, ka deg

pirts. Pirts bija pilnās liesmās un nebija vairs glābjama. Pie degošās pirts neviena cilvēka nepamanīju. Pirtī atradās dažādi viņas piederumi, kā beņķis, toveri, katls, ķipji. Kā pirts, tā inventārs un lini sadeguši. Vakar kurinot pirti, es tur biju pēdējais. Aizejot durvis aizslēdzu un slēdzamo paņēmu līdzī. Zaudējumi no sadegušās pirts — 500 latu, linu vērtība 740 latu, kopā 1240 latu. Pirts apdrošināta Latvijas Loidā par 300 latiem, lini nebija apdrošināti. Uguns varēja izcelties no degošas malkas pagales, tai izkritot iz krāsnes uz nokritušām linu šķiedrām un tāpēc ļaunprātīgā pirts aizdedzināšanā nevienu nevainoju.

Tumšmeža paraksts.

2)

17. Atzīšanās noziegumā.

PROTOKOLS.

192..... g. 10. maijā es, Rīgas apriņķa I. iecirkņa Ogresgala pag. vec. kārtībnieks N., sastādīju šo protokolu par sekošo:

Sodien plkst. 12 manā dzīvoklī, Ogres miestā, Dārza ielā № 4, ieradās man personīgi pazīstams (man nepazīstams) Matīss Baķis un ziņoja sekošo:

Es, Matīss Ijaba d. Baķis, dz. 1889. g. 7. jūlijā, Latvijas pilsonis, piederīgs pie Ogresgala pagasta, zemkopis, dzīvoju Ogresgala pagastā, Saulītes mājās, sodīts neesmu, zem tiesas un izmeklēšanas nestāvu.

Jums labi zināms, ka pagājušā gadā nodega šī pagasta saimnieka Alberta Vējiņa kūts un līdz ar to gāja bojā viņa lopi. Sirdsapziņas pamudināts es ierados, lai atzītos noziegumā. Vējiņa kūtij uguni pieliku es. Gribu atzīties visos sīkumos.

(Jāapraksta kad, kā, pie kādiem apstākļiem un aiz kāda iemesla Baķis šo noziegumu pastrādājis)

Baķa paraksts.

Nolēmu: šo protokolu līdz ar Matīsu Baķi stādīt priekšā Rīgas apriņķa priekšnieka palīgam I. iecirknī.

Ogresgala pag. vec. kārtībnieks (paraksts)

18. Ziņojums par krāpšanu.

PROTOKOLS.

192..... g. 6. septembrī es, Rīgas prefektūras II. iec. uzraugs N., sastādīju šo protokolu par sekošo:

Šodien plkst. 12 iecirknī ieradās Edīte Nilsens un ziņoja sekošo:

Es, Edīte Otomara m. Nilsens, dzim. 1904. g. 9. martā, Dānijas pavalstniece, kasīere, dzīvoju Valdemāra ielā № 16. dz. 4, sodīta neesmu, zem tiesas un izmeklēšanas nestāvu.

Šī gada augusta sākumā es ievietoju laikrakstā „Jaunākās Ziņas“ sludinājumu, ka meklēju kasīeres vietu. Drīz pēc tam es saņēmu rakstisku vietas piedāvājumu no kāda Arvīda Englanda, dzīv. Raiņa bulv. № 4, dz. 8, kas uzaicināja mani pie sevis dēļ pārrunām. 7. augustā es ieradās Englanda dzīvoklī. Pēdējais teica, ka esot zviedru firmas Erikson un Co pārstāvis Latvijā un minētā firma viņam uzdevusi atvērt Rīgā un citās Latvijas pilsētās elektrības aparātu un to piederumu tirgotavas un ka viņam vajadzīgas kasīeres, kurām jāiemaksā „drošības nauda“ ne mazāk par 500 latiem, alga būšot 100 latu mēnesī. Man varēšot dot vietu tepat Rīgā. Es piesolīju viņam pagaidām, līdz iestāšos vietā 300 latus, kuŗu sumu ar Englanda piekrišanu otrā dienā viņam iemaksāju pret kvīti. Tā kā Englands man lika pienākt pēc divām nedēļām, tad 21. augustā pie viņa aizgāju. Englands teica, ka vēl neesot atradis atiecīgas veikala telpas un lika pienākt vēl pēc 2 nedēļām. Kad vakar 5. sept. ieradās viņa dzīvoklī, tad Englandu mājās neatradu, bet dzīvokļa saimniece Reinsone man stāstīja, ka Englands esot vairākas jaunavas pieņēmis par kasīerēm, kuŗas vai katru dienu tur ejot, un meklējot Englandu, ka pēdējais nekādu firmu pārstāvis neesot, bet pēc viņas pārliecības esot krāpnieks. Šodien Englandu sastapu viņa dzīvoklī un pieprasīju atdot manu viņam iemaksāto naudu, bet Englands atteicās to izmaksāt un teica, ka vietu man visādā ziņā došot, bet tikai jāuzgaidot. Lūdzu šo lietu izmeklēt un, ja izrādītos, ka Englands

tiešām nav firmas Erikson un Co pārstāvis, bet krāpnieks, saukt viņu pie likumīgas atbildības. Nilsens man uzrādīja Englundā vēstuli datētu ar š. g. 4. augustu un kvīti par 300 latiem datētu š. g. 8. augustā, kurus nolēmu pievienot pie šī protokola. Soda lik. 156. un 157. p. p. Nilseņi paskaidroti.

Nilsenes paraksts

II. iec. uzrauga N. paraksts.

19. Ievainotā nopratināšana.

LĒMUMS.

192..... g. 11. jūlijā es, Bauskas apriņķa I. iecirkņa Iecavas pagasta vec. kārtībnieks N., saņēmis ziņas, ka Iecavas miestā, ēdienu veikalā „Staburags“, atrodas smagi ievainots Klāvs Silarājs, šodien plkst. 20,20 ierados mīnētā ēdienu veikalā, kur atradu ievainoto Silarāju veikala īpašnieka dzīvoklī gultā. Ņemot vērā, ka izmeklēšanas tiesneša notikuma vietā nav, ka pēc pieaicināta ārsta atzinuma (vai pēc manas personīgas pārlicības) Silarāja miesas bojājumi bīstami un viņš var nomirt pirms ierodas izmeklēšanas tiesnesis, uz Krim. proc. lik. 293. p. pamata nolēmu: stāties izmeklēšanas tiesneša vietā un nopratināt cietušo zem zvēresta.

Iecavas pag.

vec. kārtībnieks (paraksts)

20. PROTOKOLS.

192..... g. 11. jūlijā es, Bauskas apriņķa I. iecirkņa Iecavas pagasta vec. kārtībnieks N., pamatojoties uz savu iepriekšējo lēmumu, nopratināju Iecavas miestā, Klinsona mājā, ēdienu veikalā „Staburags“, saskaņā ar Krim. proc. lik. 293. un 489.*) p. p., zemāk minēto personu, pie kam tā pēc nozvērināšanas izteica:

*) Krim. proc. lik. 489. pants protokolos minams gadījumos, kad policija izmeklēšanas tiesneša vietā formēli nopratina cietušo vai liecinieku, kā tas aizrādīts 37. lap. pusē.

Es, Klāvs Grietas d. Silarājs, dzim. 1900. g. 4. martā, Latvijas pilsonis, zemkopis, dzīvoju Iecavas pagastā, Kažociņu mājās, sodīts neesmu, zem tiesas un izmeklēšanas nestāvu.

Šodien plkst. 19 iegāju ēdienu veikalā „Staburags“, kur apsēdos pie galdiņa un ēdu vakariņas. Pie blakus galdiņa sēdēja mans paziņa, bij. Krievijas pavalstnieks Vasilijs Žerebcovs, dzīv. Iecavas miestā, Pētersona mājā un kāds man nepazīstams pilsonis, kuŗi abi bija iereibuši. Žerebcovs, aiz veca naida, mani nolamāja par krāpnieku un citiem aizkarošiem vārdiem, kuŗus neatceros un uz kuŗiem es neatbildeju. Kad aizgāju no veikala, lai dotos mājās, jau pēc dažiem soļiem mani panāca Žerebcovs ar savu biedri. Žerebcovs mani pagrūda. Kad es protestēju par tādu rīcību, tad Žerebcovs ar nazi man divas reizes iedūra. Viens dūriens ķēris krūtīs kreisā pusē, otrs kreisā plecā virs elkoņa. Pie šī gadījuma, izņemot Žerebcova biedri, cita liecinieka klāt nebija. Pēc ievainošanas Žerebcovs ar savu biedri aizbēga. Es nokritu uz zemes un zaudēju samaņu. Pie samaņas nācu tikai šinīs telpās.*)

Silarājs aiz nespēka nevarēja protokolu parakstīt, uz viņa lūgumu parakstījās veikala īpašnieks

(paraksts)

Iecavas pag.

vec. kārtībnieks (paraksts)

21. Sabojātas pārtikas vielas.

PROTOKOLS.

192..... g. 6. jūlijā es, Rīgas prefektūras III. iec. dežurējošais uzraugs N., sastādīju šo protokolu par sekošo:

Šodien plkst. 11, iecirknī ieradās Rīgas pils. valdes veselības nod. veterinār-sanitāruzraugs Staprāns, dzīv.

*) Nopratinot izmeklēšanas tiesneša vietā, protokola beigās nav jāpiemin Sodū lik. 156. vai 157. panti, tapēc ka nopratināšana izdarīta zem zvēresta.

Brīvības ielā № 104, dz. 21 un ziņoja sekošo: šodien, kopā ar 3. iecirkņa vec. kārtībnieku Laimoni Kronvaldu, izdarot kontroli Dainas Kalniņas skārnī Stabu ielā № 31, atradu tur izkārtu pārdošanai žāvētu cūkas gaļu, no kuņas viens gabals, svarā $3\frac{1}{4}$ kg. izgaroja skābu smaku; pieliekamā telpā koka traukā atradu četrus gabalus sālītas jēras gaļas, kopsvarā 13 kg, kas stipri smirdēja. Visi pieci gaļas gabali, kā baudišanai nederīgi, nosūtīti utilizācijas iestādei pilsētas lopkautuvē — iznīcināšanai. Par augšminēto pārkāpumu Kalniņa saucama pie atbildības uz Sodū lik. 211. p 1. p. pamata. Pie skārņa apskatīšanas bija klāt liecinieks Ķeistuts Ošuleja, dzīv. Stabu ielā № 30.

Vet.-sanit. uzraugs (paraksts)

III. iec. uzraugs (paraksts)

22. Apvainotā noklaušināšana.

PROTOKOLS.

1927. g. 7. jūlijā es, Rīgas prefektūras III. iec. uzraugs N., noklaušināju, kā apvainoto zemāk minēto personu, pie kam tā izteica:

Es, Daina Viestura m. Kalniņš, dz. Ozols, dz. 1894. g. 8. martā, Latvijas pilsone, piederīga pie Limbažu pilsētas, tirgotāja, dzīv. Stabu ielā № 20, dz. 8, sodīta neesmu, zem tiesas un izmeklēšanas nestāvu.

Skārnis Stabu ielā № 31 pieder man. Atzīstu sevi par vainīgu, ka manā skārnī glabājās sabojāta cūku un jēru gaļa. Ne šodien, ne vakar gaļu nepārbaudīju un tāpēc arī nezināju, ka tā sabojājusēs.

Kalniņas paraksts

III. iec. uzraugs (paraksts)

23. Sanitārā noteikuma pārkāpšana.

PROTOKOLS.

192..... g. 18. maijā es, Rīgas prefektūras V. iec. uzraugs N., sastādīju šo protokolu par sekošo:

Šodien plkst. 10, kopā ar Rīgas pilsētas valdes veselības nod. sanitāruzaugu A., dzīv. un (minēt otra liecinieka vārdu un dzīves vietu), izdariju sanitārapskati Aluksnes ielā № 3, Veltas Rožlapiņas mājā, pie kam atradu sekošo: mēsli kastei salauzts vāks un tā nav aizsegta; mēsli kastes priekšā izbārstīti pa zemi; mājas trepes visos 5 stāvos nav sen mazgātas, nēdz slaucītas, apklātas ar dubļiem un mēsliem. Par augšminēto Rožlapiņa saucama pie atbildības uz Sodu lik. 207. p. 1. d. pamata.

V. iec. uzraugs (paraksts)

Liecinieki { (paraksti)

24. Piedzēruša aizturēšana.

PROTOKOLS.

192..... g. 24. jūlijā es, Rīgas prefektūras I. iec. dežurējošais v. kārtībnieks N., sastādīju šo protokolu par sekošo:

Šodien plkst. 17.30 j. kārtībnieks Cauna ievēda iecirknī redzami iereibušu pilsoni, ar asiņojošu ādas nobrāzumu virs kreisās acs, novārtījušos dubļos, kurš sevi nosaucās par Bonifāciju Petrovu, dzīv. Krasta ielā № 4, dz. 3, un ziņoja, ka atvesto pilsoni atradis Daugavmalā pie Āgenskalna kuģišu piestātnes, kur viņš sēdot uz benča snaudis.

j. kārtībnieks Cauna

Nolēmu: Petrovu, kā redzami iereibušu, ievietot iecirkņa aresttelpā dzēruma izgulēšanai.

I. iec. v. kārtībnieks (paraksts)

25. Kontrabandas atrašanas vai akcīzes pārkāpumu
gadījumos.

PROTOKOLS.

192..... g. (datums) es, Rīgas prefektūras N.
iec. uzraugs N., uz ienākušo ziņu pamata, Krim. proc. lik.
293. p. kārtībā, izdarīju kratīšanu

(veikalā, darbnīcā vai dzīvoklī

.....
uzdot firmas nosaukumu un Ipašnieka vārdu, ielu, mājas №). (Norādīt kā klātbūtnē:
Ipašnieka, pilnvarnieka, pieaicinātu liecinieku, — uzrādot viņu vārdus un adreses).

klātbūtnē, pie kam izrādījās sekošais:

(jāuzrāda, kur aizturētās

.....
preces atrastas, preču daudzums, Ipašības, ārējais veids, uz precēm esošās markas un
zīmes, vai preces ir bez plombām (nebandrolētas) vai ar apšaubāmas pareizības plom-

.....
bām, (ar bojātām bandrolēm) preču svars, vietu skaits, kurās preces pēc kratīšanas
iesaiņotas un kādi zīmogi pielikti pie atsevišķām preču vietām).

Nolēmu augšminētās preces pievienot pie protokola (vai norā-
dīt, kas darīts ar precēm).

Protokols nolasīts visiem klātesošiem.

N. iec. uzraugs (paraksts)

Liecinieki { (paraksti)

Pārējo klātbijušo paraksti

PROTOKOLS.

192..... g. (datums) es, Rīgas prefektūras
N. iec. uzraugs N., par aizturētām precēm noklaušināju
zemāk minēto personu, kuŗa izteica:

Es, Ilgvars Leonarda d. Klāns, dz.
1900. g. 3. aprīlī, Latvijas pilsonis,
piederīgs pie Rīgas pilsētas, tirgotājs,
dzīv. Brīvības ielā № 5, dz. 2, sodīts
neesmu, zem tiesas un izmeklēšanas
nestāvu.

Aizturētās preces pieder man (paskaidrojums, kādā ceļā un no kā preces iegūtas). Klāns iesniedza sekošus dokumentus:.....

bez tam uzrādīja (tirdzniecības vai rūpniecības) zīmi, no kuras redzams, ka (veikals vai darbnīca) pastāv uz (tirdzniecības vai rūpniecības) zīmes pamata, kas izdota (uz kā vārda, no kādas iestādes, 192..... g., datums, №....., kategorija, kādam uzņēmumam*). Pie tam Klāns paskaidroja, ka viņš (vēlas vai nevēlas) būt klāt pie aizturēto preču pārbaudīšanas, sakarā ar ko viņam norādīts, ka izziņu un preces nosūtīs N. muitas valdei (kad).

Šis protokols nolasīts visiem klātesošiem.

Klāna paraksts

N. iec. uzrauga paraksts

Pārējo klātbijušo paraksti

26. Kontrabandista aizturēšana.

PROTOKOLS.

192..... g. 31. augustā es, Jelgavas apriņķa Elejas iecirkņa Elejas pagasta vec. kārtibnieks N., sastādīju šo protokolu par sekošo:

Šodien plkst. 18, uz Jelgavas-Šauļu šosejas, Elejas pagasta robežās (norādīt kādā verstē vai vietā), aizturēju kādu šaubīgu man nepazīstamu braucēju, kura vāgos zem siena atradu divus maisus ar rozīnēm un vienu maisu ar žāvētām plūmēm. Nepazīstamais nosaucās par Latvijas pilsoni Meieru Levi, dzīv. Jelgavā un uzrādīja man pasi ar minēto vārdu, izdotu no Jelgavas I. iecirkņa priekšnieka 1927. g. 16. augustā № LA. 06780/31, pierakstītu Jelgavā, Katoļu ielā № 30 un zirga pasi (atzīmēt no kā, kad ar kādu N. izdota), kādus dokumentus paturēju pie sevis.

*) Akcīzes likuma pārkāpumu gadījumos, protokolā vai atsevišķā piezīmē jāpiemin, kāda veida tirdzniecībai izdota atļauja vai patente, piem. tirgošanai vienīgi ar alu, medus kvasu un vietējiem augļu un ogu vīniem mazumā tikai promnešanai.

N o l ē m u: Meieru Levi līdz ar aizjūgu aizturēt un no-
vest pie Elejas iecirkņa priekšnieka, kur izdarīt kratīšanu.

Elejas pag. v. kārtībnieks
(paraksts)

PROTOKOLS.

192..... g. 31. augustā es, Jelgavas apriņķa Elejas iecirkņa Elejas pagasta v. kārtībnieks N., liecinieku (mi-
nēt abu liecinieku vārdus un dzīves vietas), klātbūtnē,
uz Krim. proc. lik. 293. p. pamata, izdariju aizturētā
Meiera Levi personas un pajūga krātīšanu, pie kam izrā-
dījās sekošais: Levi svārka iekšējā krūts kabatā atradu
melnu ādas naudas maku ar 82 latiem. Vāgos pakulu
maisu piebāztu ar salmiem, zem tā kārtu sienu, bet zem
pēdējā trīs aizšūtus pakulu maisus, bez kādiem uzrak-
stiem un apzīmējumiem. Attaisot maisus, divi no viņiem
izrādījās pildīti ar žāvētām rozinēm, bet trešais ar žā-
vētām plūmēm, maisi ar rozinēm brutto svarā 76 kg, bet
maiss ar plūmēm tādā pat svarā 52 kg. Zirgs — sirma
ķēve, apm. 10 g. veca, krēpes sirmas uz labo pusi, aste
balta, īsa, kājas apkaltas; vāgi ar egļu redeļu sienām,
ar dzelzs asīm, nekrāsoti, riteņi oša koka, ar ozola
spieķiem, ilksis bērza; iejūgs: slejas, sedulka, iemaukti
melnas ādas, sakas apvilktas ar ādu, groži — kaņe-
pāju, loks — vītola, nokrāsots tumši pelēkā krāsā. Levi
izteica vēlēšanos būt klāt muitnicā pie preču pārbaudī-
šanas. Šis protokols visiem klātesošiem nolasīts.

Elejas pag. v. kārtībnieks
(paraksts)

Liecinieki } (paraksti)

Levi paraksts

Levi noklaušināšanas protokola beigās jāuzraksta sekošs lēmums: N o l ē m u: šo izziņu līdz ar Levi, viņa pasi, zirga pasi, maku ar naudu, pajūgu, rozīnēm un plūmēm stādīt priekšā Elejas iecirkņa priekšniekam.

Elejas pag. v. kārtībnieks
(paraksts)

27. Robežas pārnācēja aizturēšana.

PROTOKOLS.

192..... g. 12. decembrī es, Jaunlatgales apriņķa II. robežapsardzības rajona VI. posteņa priekšnieks N., sastādīju šo protokolu par sekošo:

Šodien plkst. 11, man uzticētā posteņa robežsargs F. atveda pie manis posteņa telpās nepazīstamu pilsoni, kas sevi nosaucās par Tālvaldi Eismondu un ziņoja sekošo: šodien, $\frac{1}{2}$ stundu atpakaļ, atrodoties apgaitā Radvajas muižas robežās, pamanīju augšminēto personu pārnākam pār robežu no SPRS, pie kam to aizturēju mūsu teritorijā, apm. 50 metru attālumā no robežas, aiz tā iemesla, ka Eismonds nevarēja uzrādīt ieeļošanas atļauju.

Robežsarga F. paraksts

VI. posteņa priekšnieks (paraksts)

PROTOKOLS.

192..... g. 12. decembrī es, Jaunlatgales apriņķa II. robežapsardzības rajona VI. posteņa priekšnieks N., liecinieku (minēt abu liecinieku vārdus un dzīves vietas) klātbūtnē, uz Krim. proc. lik. 293. p. pamata, izdarīju aizturētā Eismonda personas kratīšanu, pie kam atradu viņa svārka augšējā krūts kabatā Sebežas apriņķa rajona komitejas personas apliecību, izdotu 1913. g. 5. oktobrī

№ 2670 Tālvaldim Leopolda d. Eismondam, dzim. 1901. g.
8. novembrī, pierakstītu Sebežas pilsētā un piezīmju grā-
matiņu, bet nekā aizdomīga.

VI. posteņa priekšnieks (paraksts)

Liecinieki { (paraksti)

Eismonda paraksts

Eismonda noklaušināšanas protokola beigās jāuz-
raksta sekošais lēmums: Nolēmu: šo izziņu līdz ar
Eismondu, viņa personas apliecību un piezīmju grāmatiņu
stādīt priekšā II. robežapsardzības rajona priekšniekam.

VI. posteņa priekšnieks (paraksts)

Satura rādītājs.

I. DAĻA.

IZZĪŅA.

L. p.

1. Kas ir izziņa	7
2. Izziņas mērķis	11
3. Kam jāizdara izziņa	13
4. Kur izdarāma izziņa	13
5. Kā izdarāma izziņa	14
6. Kā izturēties pret nopratināmām personām	15
7. Kā jārikojas ar aizturētām personām	16
8. Kādos gadījumos policijai tiesība aizturēt aizdomās stāvošo	17
9. Kratišana	18
10. Apskatīšana	20
11. Nozieguma pēdas	22
12. Pēdu apskatīšana	25
13. Ekspertīzei nolemtu lietisko pierādījumu iesaiņošana	26
14. Vainīgā pazīmes un aizturēšana	28
15. Daktiloskopija	31
16. Policijas attiecības ar izmeklēšanas tiesnešiem un prokuratūru	33
17. Policijas tiesības un pienākumi stājoties izmeklēšanas tiesneša vietā	35

II. DAĻA.

Kā policijai jārikojas izmeklējot dažus biežāk atkārtojošos
noziedzīgus nodarījumus.

18. Cilvēka nāves gadījumi	40
19. Liķa un apkārtnes apskatīšana	41
20. Bērna nogalināšana	47
21. Augļa nomirdināšana (aborts)	47
22. Pašnāvības	49

	L. p.
23. Miesas bojājumi	53
24. Izvarošanas	56
25. Ugunsgrēks	57
26. Laupīšana	60
27. Patvarība	62
28. Zādzība	64
29. Krāpšana	66
30. Piesavināšana	68
31. Naudas viltošana un tādas naudas izplatīšana	69
32. Sabiedriskā miera un kārtības pārkāpšana	70
33. Huligānisms	72
34. Personas goda aizskaršana un neslavas celšana	73
35. Nepaklausība	75
36. Pretošanās	76
37. Noziedzīgi nodarījumi pret sabiedrisko labierīcību un kārtību	77
38. Kā izvairīties no noziegumiem un noziedzniekiem	80

III. DAĻA.

Protokolu sastādīšana.

39. Kas ir protokols	83
40. Ziņojuma protokols	88
41. Kratīšanu un apskatīšanu protokoli	89
42. Apvainotā noklaušināšanas protokols	90
43. Liecinieku noklaušināšanas protokols	90

IV. DAĻA.

44. Pārkāpumi un noziegumi, par kuriem vainīgie saucami pie atbildības privāttapsūdzības kārtībā	93
--	----

V. DAĻA.

Izņēmumi no lietu izmeklēšanas vispārējās kārtības.

45. Noziegumi pret valsti	99
46. Dienesta noziedzīgi nodarījumi	100
47. Noziedzīgie nodarījumi pret valsts mantu un ienākumiem	100
48. Slepēnas spirta ražošanas apkarošana	104
49. Kaņavīru noziedzīgie nodarījumi	106

PIELIKUMS.

Protokolu parangi.

L. p.

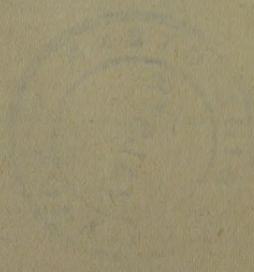
1. Ziņojuma protokols	109
2. Nogalinātā apskatīšana	110
3. Pakārušās apskatīšana	111
4. Noslikušā apskatīšana	111
5. Liecinieka noklaušināšana	112
6. Pašnāvnieka apskatīšana	113
7. Ziņojums par ātras nāves gadījumu	114
8. Liķa apskatīšana	115
9. 10. Tramvaja nogalinātā apskatīšana	115
11. Ziņojums par zādzību	117
12. Kratīšana	118
13. Zādzības vietas apskatīšana	119
14. Ziņojums par laupīšanu	120
15. Ugunsgrēka vietas apskatīšana	121
16. Noklaušināšana	121
17. Atzīšanās noziegumā	122
18. Ziņojums par krāpšanu	123
19. 20. Ievainotā nopratināšana	124
21. Sabojātas pārtikas vielas	125
22. Apvainotā noklaušināšana	126
23. Sanitārnoteikumu pārkāpšana	127
24. Piedzēruša aizturēšana	127
25. Kontrabandas atrašanas vai akcīzes pārkāpumu gadījumos	128
26. Kontrabandista aizturēšana	129
27. Robežas pārnācēja aizturēšana	131

MEMORANDUM

TO THE DIRECTOR

Very faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309065509

23. MAR. 1928